Riksdagens protokoll 1990/91:59

Fredagen den 8 februari

Kl. 9.00–13.18

Protokoll 1990/91:59

Svar på interpellationer

1 § Utökning av antalet suppleanter i bostadsutskottet

Från valberedningen förelåg förslag om att antalet suppleanter i bostadsutskottet skulle utökas från 23 till 24.

Kammaren biföll denna framställning.

Talmannen meddelade att val av en ytterligare suppleant i bostadsutskottet skulle ske vid kammarens sammanträde måndagen den 11 februari.

2 § Svar på interpellation 1990/91:126 om brister i statsförvaltningens medelshantering

Anf. 1 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Lars Leijonborg har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av det växande antalet s.k. orena revisionsberättelser i statsförvaltningen.

Jag vill svara följande:

Jag anser att det är ytterst betydelsefullt att respekten för de regler som gäller för den statliga medelshanteringen upprätthålls och att principerna för statlig redovisning och god revisionssed efterlevs. Myndigheternas ledning har det yttersta ansvaret för detta, men jag vill även understryka vikten av att de personer som har utnämnts att vara ledamöter i myndigheternas styrelser eller råd medverkar och tar sitt ansvar.

Jag har alltsedan jag fick ansvaret för dessa frågor noga följt utvecklingen och tagit del av både formella och informella redovisningar från riksrevisionsverket. Lars Leijonborgs påpekande om att antalet orena revisionsberättelser har ökat under de senaste åren är helt riktigt. Det bör emellertid påpekas att enbart antalet orena berättelser inte på ett rättvisande sätt ger uttryck för bristernas omfattning och karaktär. Exempelvis har riksförsäkringsverket och samtliga försäkringskassor fått orena berättelser varvid skälen till revisionens invändningar är i stort sett desamma. Tillsammans svarar de för nästan hälften av antalet orena berättelser.

Jag kan också konstatera att de myndigheter som tidigare år har erhållit orena revisionsberättelser normalt har vidtagit åtgärder. I några fall har dock

invändningar kvarstått i flera år. Samtidigt har nya myndigheter och nya typer av invändningar tillkommit.

Jag vill med dessa påpekanden markera att verkligheten är mer komplicerad än vad enbart antalet orena berättelser ger uttryck för.

Jag har i bil. 2 i årets budgetproposition pekat på bl.a. följande problem som är särskilt iögonfallande:

- myndighetsledningarna förefaller i flera fall inte att ta sitt ansvar för ekonomi, redovisning och verksamhetsinriktning,
- de villkor som är förknippade med olika anslagsformer och andra ekonomiska bestämmelser respekteras inte tillräckligt,
- myndigheter missbrukar i några fall statsverkets checkräkning för att tillgodogöra sig ränteinkomster.

Jag redovisade i budgetpropositionen också att ett samlat åtgärdsprogram skulle genomföras för att komma till rätta med bristerna. Jag skall här ge några exempel ur regeringens åtgärdsprogram.

Programmet innehåller allt från omedelbara åtgärder till insatser som sätts in och verkar först på sikt.

– De riktlinjer för utvecklingen av styrningen av den statliga sektorn som lades fast i kompletteringspropositionen 1988 har resulterat i ett omfattande utvecklingsarbete. Detta börjar nu successivt ge resultat.

– Berörda departement har redan kallat, eller kommer att kalla, till sig de myndighetsledningar som har fått allvarliga erinringar för diskussioner om åtgärder med anledning av invändningarna från revisionen.

– Inom regeringskansliet kommer frågan om behovet av särskilda åtgärder för de områden där revisionen har haft allvarliga erinringar att beredas. Även frågan om att överlämna vissa erinringar till JKs prövning kommer att särskilt övervägas.

– Ett flertal utbildningsinsatser skall genomföras. Jag kan som exempel nämna den controllerutbildning som riksrevisionsverket tillsammans med statskontoret startar i höst.

– I det nya statliga betalningssystemet finns möjligheter att införa en räntefaktor. Detta skulle motverka missbruk vid användningen av statsverkets checkräkning.

– En ny redovisningsmodell, ett förbättrat systemstöd och ett tydligare regelverk håller på att utvecklas. Härigenom underlättas den framtida rekryteringen av kompetent personal och efterlevnaden av gällande regler.

– Revisionsutredningens förslag bereds för närvarande i civildepartementet. Utredningen anser bl.a. att myndighetsledningarnas ansvar för att vidta åtgärder med anledning av revisionsrapporter markeras tydligare.

– Jag avser att inom kort föreslå regeringen att besluta om en översyn av de statliga myndighetsstyrelsernas roll och ansvar.

Jag vill också nämna att riksrevisionsverkets generaldirektör i ett särskilt brev till verkscheferna har informerat om resultaten av förra årets revision, och samtidigt markerat ledningarnas ansvar. I brevet redogörs även för de särskilda stödinsatser som verket avser att genomföra inom både ekonomi- och revisionsområdena för att komma till rätta med och förebygga brister i redovisningen. Exempelvis kan nämnas att verket utökar rådgivningskapaci-

teten inom ekonomiområdet och planerar en revisionsjour inför kommande bokslutsarbete.

Regeringen har gett riksrevisionsverket i uppdrag att före årets slut redovisa en sammanställning och översiktlig analys av resultatet av den löpande och årliga revisionen av myndigheternas redovisning för innevarande budgetår. Jag kommer även på annat sätt att löpande följa utvecklingen för att försäkra mig om att nödvändiga åtgärder vidtas.

Avslutningsvis vill jag säga att det är ett tecken på bra revision att brister uppdagas. En fortsatt effektiv revision är också den bästa uppföljningen av att åtgärder vidtas.

För att ytterligare förbättra revisionen har jag i årets budgetproposition föreslagit att riksrevisionsverkets redovisningsrevision skall få en delvis ny inriktning och förstärkas bl.a. för att kunna öka sina insatser när det gäller revisionen av myndigheter med regional och lokal förgrening.

Anf. 2 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret.

Det är en egendomlig läsning att ta del av de 60 orena revisionsberättelserna. Man får ta del av förhållanden som man knappast trodde existerade. En del av anmärkningarna är av ett sådant slag att de i privata aktiebolag med stor sannolikhet hade föranlett revisorerna att föreslå bolagsstämman att styrelsen inte skulle få ansvarsfrihet. Personer som kan bedöma förhållandena både i privat sektor och i offentlig sektor menar att förhållandena är värre i den offentliga sektorn.

Jag har fått en del brev under den tid jag har uppmärksammat dessa frågor. De är framför allt av två slag. Dels kommer de från anställda i statliga verk som ger personliga exempel på förhållanden som borde ha uppmärksammats i revisionen, men inte har blivit uppmärksammade. Dels kommer de från revisorer som arbetar för RRV, antingen som anställda eller på verkets uppdrag. Det är ganska dystra brev. De känner väldigt starkt att de hittills i sin verksamhet haft ett otillräckligt stöd i arbetet att bringa ordning i statens bokföring.

Det finns en del problem som minskar bara genom att man uppmärksammar dem. Jag tror att de problem vi nu talar om hör till dem.

Det är ett grundläggande problem i detta sammanhang att ekonomifunktionen i offentlig verksamhet ofta har ganska låg status. Det är en skillnad gentemot privat verksamhet, där det ekonomiska resultatet är mått på verksamhetens framgång. Det är att framgången för socialstyrelsen eller SIDA inte kan avläsas av hur mycket pengar som är kvar vid årets slut. Detta avspeglar också, som sagt, statusen för de personer som har olika uppgifter inom verket.

För att vi skall komma någon.vart i arbetet med förnyelsen av den offentliga sektorn är det uppenbart nödvändigt att vi åtminstone kan utgå ifrån att de pengar som ställts till förfogande för olika verksamheter förvaltas och redovisas på ett korrekt sätt.

Jag tycker att flera av de åtgärder statsrådet redovisar i interpellationssvaret är bra. Jag tycker framför allt att själva grundhållningen är bra, att man nu markerar att man inte längre kommer att tolerera dessa förhållanden. Jag

kan väl få skjuta in att jag i och för sig tycker att denna omvändelse kommer sent. Jag vill påpeka att under den tid statsrådet haft ansvaret för dessa frågor har antalet orena revisionsberättelser ökat så dramatiskt att situationen blivit bekymmersam.

På kort sikt tror jag det handlar om just detta att markera att man inte är beredd att acceptera dessa förhållanden. Då är det t.ex. bra att departementen kallar myndighetsledningarna till sig, så att de får redogöra för hur de tänker reda upp problemen.

Jag tycker också det är intressant att justitiekanslern nämns i sammanhanget. Där har jag en följdfråga till statsrådet. Jag har inte riktigt klart för mig vilka sanktionsmöjligheter som föreligger i detta fall. Om JK finner att förfarandet har varit oacceptabelt, vad kan han då göra?

Man kan konstatera att några av de åtgärder som nämns inte på något sätt är nya, utan hade kunnat åtgärdas för länge sedan. Detta med att ta ränta för statens pengar också internt i statsförvaltningen är ju en rutin som egentligen borde ha introducerats för länge sedan. Det skulle inte bara påverka problemet med missbruk av statens checkräkning, utan skulle också leda till en förbättring av det som på nysvenska kallas cash management, att man skulle vara mera noga med penningflöden, så att man inte gör ränteförluster.

Några av revisionsanmärkningarna handlar om att man t.ex. låtit postanvisningar ligga väldigt länge, så att man förlorat ränta till stora belopp.

Till sist markerar statsrådet att den revisionsverksamhet som bedrivs är bra. Det är en viktig markering. Det har varit en väldigt egendomlig signal att regeringen tillsatt en utredning om revisionen när dessa problem uppdagats. Det är viktigt att slå fast att det inte är revisionens fel när problem i statsförvaltningen upptäcks. Men nu verkar det som om regeringen är beredd att lägga ansvaret där det bör ligga.

Anf. 3 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag tror jag kan instämma med Lars Leijonborg i att vi har den inställningen i dessa frågor att vi måste göra någonting åt denna typ av brister. Det är viktigt att det finns ett förtroende i hela landet för att vi har en effektiv revisionsverksamhet och att den ekonomiska administrationen inom den statliga sektorn fungerar väl. Jag tror att jag också kan säga att den i huvudsak gör det. Jag delar inte riktigt Lars Leijonborgs uppfattning om att vi här skulle befinna oss i ett sämre läge än privat företagsamhet. Jag tror det är en felsyn.

Vi har ett mycket mer omfattande regelverk, som ibland är så omfattande och någon gång så svårtolkat, att det kan ge upphov till missförstånd och någon gång brister när det gäller möjligheten att följa dem. Här möter vi ett problem. Jag vill gärna säga till Lars Leijonborg att vi både måste hålla en väldigt hög nivå när det gäller att följa de regler vi har och samtidigt sträva efter mer av målstyrning, dvs. mindre av detaljregler som i varje enskilt läge talar om hur en myndighet skall göra. Jag tycker denna sak är en del av denna debatt. Vi måste sträva efter att få mer målstyrning och en högre efterlevnad av de regler som finns och som då skulle kunna bli färre.

Jag tror jag har en ganska god bild av hur vi hanterar frågor om cash management i den statliga verksamheten. Jag kan garantera att vi i dag har en

mycket effektivare cash management, dvs. hushållning med pengar i den statliga verksamheten, än tidigare.

Det är möjligt att det faktiskt är ett skäl till att myndigheterna i något fall utnyttjat statsverkets checkräkning genom att ta ut pengar i ett tidigare läge än man bör och skall göra. Detta har både jag och Lars Leijonborg starkt reagerat emot. Jag tror jag kan garantera att vi här har en mycket hårdare efterlevnad av krav på vettig hushållning med pengar än vad som förr var vanligt. Då var detta problem inte särskilt uppmärksammat. Pengar betalades ut i ett flöde som var mycket mer lättsinnigt än det är numera. Det jag sagt är inte någon ursäkt. Snarare vill jag tala om att jag tror att vi här förbättrat vårt sätt att arbeta och därmed ekonomin i den statliga sektorn över ett ganska brett fält.

Jag tror jag kan instämma i det Lars Leijonborg säger att man i den statliga sektorn ofta ger ekonomifunktionen en låg status. Att sitta och tillämpa ganska detaljerade regler har inte alltid setts såsom det mest fascinerande eller utvecklingsbara inom en myndighet.

Samtidigt tror jag att det är en fundamental del av en väl fungerande verksamhet för myndigheten. Därför är det viktigt att verksledningarna ges stöd till ekonomifunktionen, så att man alltid kan se den såsom en garanti för att man har en bra verksamhet inom ekonomiadministrationen.

Jag vill samtidigt säga att enligt mitt sätt att se är det inte ett dramatiskt ökat antal orena revisioner, som Lars Leijonborg säger. Vi har ett speciellt problem när det gäller försäkringskassorna och riksförsäkringsverket. Jag har haft särskilda samtal med verksledningen och riksrevisionsverket om dessa frågor.

Men jag har samma inställning som Lars Leijonborg när det gäller att vi har alldeles för många orena revisioner. Samtidigt kan vi nu se att vi har en mycket effektiv revisionsverksamhet och att detta också sprids på ett effektivt sätt genom riksrevisionsverket, vilket jag också tycker bör sägas i detta sammanhang.

Anf. 4 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag tror att denna interpellationsdebatt kommer att läsas på sina håll i statsförvaltningen och kanske rent av refereras. Då tror jag att man kommer att uppmärksamma att regeringen nu skärper tonen och att de som missköter sig kommer att bli uppkallade. Där man finner särskilt anmärkningsvärda förhållanden kommer justitiekanslern att kopplas in.

Jag tror att det skulle vara bra om statsrådet på något sätt kunde informera om vad som kan hända i nästa steg, när justitiekanslern blir inkopplad. Är det lagstiftningen om ämbetsmannaansvar, eller vad är det för typ av lagstiftning som JK då kan åberopa i sin eventuella aktivitet?

När jag blev utnämnd av statsrådet Johansson att sitta i riksrevisionsverkets råd, trodde jag att det framför allt var frågor om förvaltningsrevision jag skulle komma att intressera mig för, alltså hur man kan få statens verksamhet att i högre grad nå sina mål. Men jag blev snart varse att RRV också hade viktiga uppgifter också på den traditionella redovisningsrevisionens område, som går ut på att se till att de siffror som redovisas är korrekta.

Flera av de saker vi har talat om ligger i själva verket på gränsen mellan redovisnings- och förvaltningsrevision, t.ex. problemet med cash management.

Jag tror dock att det är viktigt att slå fast att för att man skall kunna ha en bra diskussion om huruvida målen nås, om en verksamhet kostar för mycket eller för litet osv., måste man kunna lita på de siffror som redovisas. Faktum är som sagt att en genomläsning av berättelserna ger häpnadsväckande interiörer – det förekommer ju grava felaktigheter och ytterst anmärkningsvärt uppträdande från verksledningarnas sida.

Förhållandena i försäkringssektorn är särskilt allvarliga, eftersom detta område har en så oerhört stor ekonomisk volym. Som RRV påpekar är det ju en väsentlig del av svensk samhällsekonomi som administreras av försäkringskassorna. Om RRV kommer fram till att verket inte på ett tillfredsställande sätt kan garantera att pengarna har använts korrekt, är risken för oegentligheter mycket stor. Därför tycker jag att detta är det kanske allvarligaste i hela bilden.

Anf. 5 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Herr talman! Först till försäkringskassorna. Man bör komma ihåg att vad det där handlar om är i första hand att det system som finns enligt riksrevisionsverkets mening inte ger en tillräcklig grad av avstämningsmöjlighet. Det är naturligtvis en allvarlig sak i ett så omfattande system, med så stora volymer av pengar. Men man kan inte lasta varje enskild försäkringskassa för att systemet inte är fullkomligt. Vad jag menar är alltså att det inte är något uttryck för slarv eller annan försummelse i själva verksamheten – men jag vill därmed inte heller säga annat än att detta är ett problem som statsmakterna måste hitta en lösning på.

Låt mig också säga att jag delar Lars Leijonborgs syn, att en ordentlig och bra redovisningsrevision är en viktig grund för en bra verksamhet i övrigt, och den måste man kunna lita på. Det finns ett samband mellan redovisnings- och förvaltningsrevision på detta sätt. En god ordning i ett verk eller en myndighet brukar återspeglas både i den ekonomiadministrativa verksamheten och när det gäller framförhållning, initiativkraft m.m. i andra hänseenden.

Jag vill vidare påpeka att jag mycket uppskattar att de som sitter som ledamöter i våra råd och styrelser engagerar sig på det sätt som Lars Leijonborg gör, deltar aktivt i arbetet och lägger vikt vid den typ av granskning som har gjorts från riksrevisionsverkets sida.

Slutligen vill jag säga beträffande JK, att justitiekanslern enligt sin allmänna instruktion och enligt lagen har att utöva tillsyn över alla dem som utövar offentlig verksamhet och se till att de efterlever lagar och andra författningar och fullgör sina åligganden. Detta är ett allmänt stadgande, som i en del fall har lett till att anmälan till JK har gjorts. Jag vill inte vifta särskilt med detta – jag hoppas att det inte skall behöva inträffa – men det är viktigt att se att det finns en stege där olika typer av anmärkningar även kan innebära att man faktiskt ställs till ansvar på ett mera hårdhänt sätt.

Anf. 6 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag tackar för uppskattningen av mina insatser i RRVs råd. Jag har också mycket glatt mig åt att de revisorer som i den grå vardagen

sliter med de här frågorna har uttryckt sin uppskattning. De har nämligen länge känt att de inte har haft tillräckligt stöd, och de gläder sig nu åt att både ledamöter av RRVs råd och regeringen har uppmärksammat dem mera.

Jag håller med om att antalet 60 i och för sig hade kunnat minska genom en annan utformning av berättelserna för försäkringssektorn, men poängen i mitt förra inlägg var att försäkringskassorna å andra sidan representerar så gigantiska belopp att det ändå ger en bild av problemet.

Den yttersta konsekvensen av oreda – det bör vi vara beredda att uttala – är ju att svaga själar missbrukar systemet för egen vinning. Det förekommer ju bedrägerier, och det skall vi vara på det klara med. Om ett system år efter år har otillfredsställande uppföljningsmöjligheter så är det klart att frestelsen ökar för dessa svaga själar att utnyttja systemet.

Det är således i nästa led allvarligt för tilltron för systemet att det inte kan revideras ordentligt.

Jag kan förstå att statsrådet inte vill vifta med olika straffsatser, men jag noterar att han ändå talar om en "stege", och jag tror att redan detta faktum kommer att ge en viss effekt.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på interpellation 1990/91:118 om barnen i Rumänien

Anf. 7 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Rosa Östh har ställt följande frågor till socialministern angående barnen i Rumänien:

Vilka slutsatser beträffande det fortsatta hjälpbehovet har regeringen dragit av besöket i Rumänien av en svensk regeringsdelegation?

Finns det planer på att erbjuda utbildning till rumänska personer som arbetar eller önskar arbeta på barnhemmen?

Är regeringen beredd att medverka till åtgärder som kan underlätta adoptioner eller fosterhemsplaceringar i Sverige?

Arbetet i regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara interpellationen.

Låt mig först säga att regeringen noga följer utvecklingen i Rumänien. Vad gäller interpellantens fråga läggs därvid särskild vikt vid att Rumänien ratificerat FNs barnkonvention. Det ger oss starka skäl att tillse att de handikappade och utvecklingsstörda rumänska barnens intressen tillvaratas.

Sverige har under den akuta krisen i början av 1990 direkt stött Rumänien med 20 milj.kr. för svenska enskilda hjälporganisationers insatser. Därefter har bedömningen varit att det inte finns förutsättningar att ge katastrofhjälp. Vad som i stället behövs är en långsiktig uppbyggnad av resurser som förmår ge barnen den behandling och omsorg de behöver.

Det innebär att det behöver skapas en kunskap och medvetenhet om barnens behov. Samtidigt behöver personal utbildas för att svara mot behoven. Självklart finns det också utrymme för materiell hjälp, men det är inte det viktigaste just nu. De i Rumänien verksamma organisationerna liksom den

svenska delegation som besökte Rumänien i höstas bekräftar denna bild av hjälpbehovet.

Syftet med den svenska delegationens resa var, att på regeringsnivå markera vilken vikt Sverige lägger vid frågan om de rumänska barnens situation med utgångspunkt från barnkonventionen, barntoppmötet i New York och mänskliga rättighetsfrågor i allmänhet. Vidare önskade vi erbjuda samordnat svenskt stöd vad gäller rehabiliteringen av psykiskt och fysiskt handikappade barn. Slutligen ville vi framhålla att de svenska enskilda organisationerna som arbetar i Rumänien har regeringens fulla stöd. Representanter för frivilligorganisationer deltog i delegationens resa.

Bl.a. Rädda barnen, Röda korset, Diakonia och Riksförbundet FUB har startat ett hjälparbete i Rumänien i samarbete med sina rumänska motsvarigheter. Detta arbete har fortsatt och utvidgats efter delegationens besök. I detta ligger bl.a. att stödja arbetet med att i Rumänien bygga upp självständiga och effektiva frivilligorganisationer och handikapporganisationer.

Som Rosa Östh påpekar är utbildning i Sverige en del av den hjälp vi kan ge. Den första gruppen rumänsk medicinsk personal har nyligen kommit till Sverige för utbildning på Folke Bernadotte-hemmet i Uppsala. Verksamheten bedrivs i samarbete med Rädda barnen. Jag ser detta som ett första exempel på denna typ av hjälpinsatser för de rumänska barnen.

Som en uppföljning av delegationsbesöket har socialdepartementet inbjudit chefen för det nyinrättade generalsekretariatet för handikappade barn i Rumänien till ett besök i Sverige. Jag räknar med att då närmare diskutera med henne det fortsatta samarbetet mellan Rumänien och Sverige.

Ett antal adoptivbarn har kommit från Rumänien till Sverige. Under år 1990 var det ca 25 barn, varav huvuddelen var privat förmedlade adoptioner. Två adoptionsorganisationer har fått auktorisation att förmedla adoptioner från Rumänien. Min bedömning är att antalet adoptioner från Rumänien kommer att öka, främst genom att fler barn kommer att förmedlas via adoptionsorganisationerna. Genom ändringar i den rumänska adoptionslagstiftningen har det också blivit lättare att adoptera barn från Rumänien.

Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor, NIA, följer utvecklingen och stödjer adoptionsorganisationerna i deras ansträngningar. Det bör dock sägas att det är adoptionsorganisationernas arbete som är det viktigaste i detta läge.

Jag vill sammanfatta med att säga att vi i samarbete med frivilligorganisationerna försöker åstadkomma de långsiktiga förändringar som behövs. Hjälpinsatserna sker företrädesvis i Rumänien, men också här i Sverige.

Anf. 8 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret på min interpellation.

Såvitt jag förstår är regeringens och svenska statens egna insatser numera inte särskilt stora. De 20 milj.kr. som gavs i katastrofhjälp för ungefär ett år sedan var ytterst välbehövliga, men som Bengt Lindqvist själv säger är det numera andra former av bistånd som behövs.

Bengt Lindqvist säger också att den svenska regeringsdelegationens resa främst var avsedd som en markering av den vikt som Sverige lägger vid frå-

gan om de rumänska barnens situation. I övrigt hänvisar ministern till de insatser som svenska frivilligorganisationer gör, främst i Rumänien.

Jag vill inte på något sätt nedvärdera deras arbete – tvärtom – men vad jag har velat peka på i min interpellation är att det behövs insatser av mera övergripande karaktär, som borde vara en uppgift för regeringen, och i ett senare skede möjligen också för riksdagen.

Jag framställde min interpellation inte främst som en följd av de uppseendeväckande TV-bilder som förekom flitigt under en kortare tid förra året, utan främst tack vare de ögonvittnesskildringar jag har fått av personer som av brinnande ideellt intresse har rest ner till Rumänien med stora laster med förnödenheter, som har vistats där och kunnat bilda sig en uppfattning om vari hjälpbehovet består, främst genom att de har skaffat sig kontakter på plats.

Som Bengt Lindqvist också säger, har Rumänien ratificerat FNs barnkonvention, vilket ger Sverige en extra anledning att följa utvecklingen för barnen.

Men rumänernas möjligheter att verkligen leva upp till de krav som konventionen ställer är ytterligt begränsade. Enligt tillförlitliga uppgifter rör det sig om mer än 100 000 övergivna barn. De flesta är handikappade, många är aidssjuka.

Vi är överens om att en viktig insats är att låta rumänsk personal få del av våra svenska kunskaper och erfarenheter. Statsrådet hänvisar till att det numera finns en delegation som har kommit till Sverige. Såvitt jag har förstått är det dock inte på regeringens initiativ eller med regeringens medverkan, utan det är på Folke Bernadotte-hemmet som man själv har resonerat om hur man skulle kunna hjälpa de rumänska barnen. Resultatet av dessa funderingar blev en inbjudan till Rumänien att låta personal komma hit under en tid. Därför vistas nu sedan ett par veckor två personer på Folke Bernadotte-hemmet för utbildning.

Jag menar att det borde vara en uppgift för regeringen att lägga upp en plan för att sätta utbildningsformerna i system, så att de skulle kunna bli verkligt ändamålsenliga. Det är någonting som jag efterlyser i det här sammanhanget.

Den andra fråga som jag ställde i min interpellation gällde hur man mer direkt kan hjälpa barnen. Vi har från centerpartiet i motionen om HIV/aids föreslagit att man borde kunna erbjuda vård åt de här barnen i vårt land. Men också många andra barn är lika utlämnade, hjälplösa och ensamma. Människor som har träffat dem menar att vad vi än kan erbjuda i Sverige i form av adoptivhem, fosterhem eller barnhem är att föredra framför den situation som de har, även med hänsyn tagen till att förflyttning till ett annat land normalt sett kan innebära påfrestningar. Det är också känt att många svenska par ingenting hellre önskar än att få adoptera ett litet barn.

Nu hänvisar Bengt Lindqvist till NIA samt till adoptionsorganisationernas arbete och menar att det främst är deras uppgift att organisera denna verksamhet. Jag hoppas att Bengt Lindqvist känner till att det är litet av kris på adoptionsområdet. Organisationernas arbete har blivit så kostsamt att det har minskat deras möjligheter att hjälpa de svenska par som vill ha barn. De svenska paren har i sin tur på grund av de ökade kostnaderna fått mindre

möjligheter att utnyttja adoptionsorganisationerna. Detta leder till att man i högre grad har gått den privata vägen.

Jag skulle vilja vädja till Bengt Lindqvist och till regeringen att låta se över hela adoptionsfrågan. Man kan förslagsvis ge NIA ökade medel för att se över och förbättra förhållandena på adoptionsområdet över huvud taget, men främst när det gäller vad vi kan göra både på kortare och på längre sikt för de rumänska barnen.

Anf. 9 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Rapporter om och bilder av vanvårdade barn på institutioner i Rumänien väckte bestörtning och djup medkänsla över hela Sverige under hösten 1990. Frivilligorganisationer kom snabbt i gång med insamlingar, och givmildheten var stor. Denna starka reaktion var oerhört glädjande.

Barnen är dock inte hjälpta av en övergående folkstorm under några korta höstmånader. Här behövs ett långsiktigt arbete. Viktigast av allt är att få till stånd en genomgripande attitydförändring. Även övergivna, utvecklingsstörda och handikappade barn har ett människovärde. Social- och familjepolitiken måste utformas så, att familjerna får en rimlig chans att ta hand om sina barn. Vårdarbetare måste utbildas. Det är en lång och mycket mödosam väg att gå innan Rumäniens 40 000 misshandlade och vanvårdade barnhemsbarn kommer att få en något så när dräglig tillvaro.

Det är lätt att vi blir historielösa och avskärmar oss från det förflutna, när vi ser detta ofattbara lidande hos barn i ett annat land. Trots allt är det bara 30 år sedan en del barn levde under liknande förhållanden här i Sverige. Karl Grunewald skrev i en inspektionsrapport 1961: "Flera barn låg till sängs och dörrarna till deras sovrum var låsta från korridoren. En del var hårt bundna; en pojke hade t.o.m. händerna bakbundna i en mycket obekväm ställning."

Det var ungefär vid den här tiden som jag började arbeta som barnläkare, och jag kan intyga att det fanns många upprörande förhållanden och att det var en mycket berättigad folkstorm som bröt ut som resultat av Karl Grunewalds outtröttliga arbete för att avslöja dessa missförhållanden. En attitydförändring påbörjades, och omvandlingsprocessen kom i gång.

Rumäniens barnhemsbarn lyftes via TV in i våra vardagsrum och blev synliga för oss. Men det finns också många andra barn som lever under helt oacceptabla förhållanden på institutioner i länder där attitydförändringen knappt har börjat och resurser saknas till en omvandlingsprocess.

FNs barnkonvention är ett ovärderligt tillskott i arbetet för barns rätt att få sina basbehov tillgodosedda. En bärande och unik tanke i barnkonventionen att genomförandet av detta arbete är en internationell angelägenhet. Den övervakande kommitttén skall därför inte bara påtala missförhållanden utan också hjälpa till att finna lösningar, när rättigheter ej kan förverkligas t.ex. på grund av fattigdom. Kopplingen till biståndet har bidragit till att fattiga länder vågat acceptera konventionens långtgående krav. Att konventionen bygger på ett globalt ansvar innebär att förverkligandet är en uppgift för oss alla.

I den uppgiften ingår att göra de gömda barnen synliga. Sverige bör därför verka i FN för att levnadsvillkoren för barn på institutioner kartläggs och för

att åtgärdsprogram utarbetas i länder där barnens rättigheter kränks. Jag vill fråga om regeringen är villig att ta ett initiativ till en sådan kartläggning och ett sådant åtgärdsprogram, vilket innebär att uppgiften vidgas till att avse alla barn som lever under sådana här förhållanden på vår jord.

Det är mycket viktigt att debatten om dessa frågor hålls levande i vårt land, så att särskilt svenskar som är verksamma i utlandet ständigt stimuleras att fråga sig hur de gömda barnen har det i det land där de befinner sig. Det gäller oberoende av om dessa personer verkar via UD, SIDA, missionen eller vad det kan vara fråga om. Sedan kan vi agera via FNs barnkonvention och via vårt eget biståndsarbete.

Jag vill fråga om regeringen är beredd att för svenskar i utlandstjänst aktualisera frågan om barn på institutioner ute i världen.

Anf. 10 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Herr talman! Jag vill först tacka Rosa Östh för att hon har tagit upp denna fråga till diskussion. Det är mycket värdefullt, eftersom vi tenderar att blixtbelysa vissa gruppers problem och därefter glömma bort dem, i varje fall i det allmänna massmediaflödet. Vi har nu fått ett tillfälle att komma tillbaka till de allvarliga problem som det här gäller.

Jag har det intrycket att det nu finns en växande kunskap i Sverige både på det offentliga området och inom frivilligorganisationerna om de rumänska barnhemsbarnens situation. En sådan för mig ny kunskap är att man från Rädda barnen uppger att inemot 90 % av barnhemsbarnen har någon föräldrakontakt kvar, med den ena eller med båda föräldrarna. Från Rädda barnen menar man utifrån den kunskapen att det är oerhört viktigt att lägga tonvikten vid möjligheter till återförening och till ett stärkande av föräldrakontakterna. En sådan kunskap är naturligtvis helt avgörande för hur vi skall utforma den fortsatta insatsen.

Rosa Östh efterlyste en plan för den svenska insatsen, där regering och riksdag borde spela en större roll än i dag. Jag kan instämma i det, och jag menar att ett första steg i en sådan mera systematisk planering från samhällets sida är det besök som statssekreteraren för handikappfrågor skall göra hos oss under våren. Vi har fått ett principiellt ja till besöket, men vi har ännu inte utsatt någon tidpunkt för det.

Jag vill också nämna att det finns flera förslag till konkreta insatser som nu bearbetas på olika håll. Landstingen har exempelvis en u-landsgrupp, som är oerhört engagerad i de rumänska barnens situation. Man överväger nu vilken typ av åtgärder som man från det hållet skulle vilja föra fram, med utnyttjande av det speciella ansvar för och den särskilda kunskap om handikappade barn som våra svenska landsting har. Många frivilligorganisationer har haft egna delegationer i Rumänien, och det finns också ett växande engagemang i Rumänien, där nya handikapporganisationer bildas. Två nyetablerade sådana föräldraorganisationer finns i dag, en för utvecklingsstörda och en för fysiskt handikappade. De är visserligen små, men de kommer att kunna få en stor betydelse för den fortsatta utvecklingen. Det är organisationer som vi naturligtvis från svensk sida skall knyta an till och stödja oss på i det fortsatta arbetet.

Herr talman! Bara några ord om adoptioner. Vi är medvetna om att man

från adoptionsorganisationerna arbetar under ansträngda förhållanden. En viss förbättring i deras ekonomiska situation har vi kunnat bidra till, men vi är naturligtvis hela tiden angelägna om att fortsätta diskussionen om vad ett seriöst och ansvarsfullt adoptionsarbete kräver av våra svenska organisationer. Den diskussionen förs mellan samhället, representerat framför allt av NIA, och organisationerna, men då och då deltar vi i den diskussionen också från regeringens sida. Vi har inte fört några diskussioner med utgångspunkt i de rumänska barnen och de åtgärder som krävs för dem. Jag skall föra den saken vidare.

Jag vill också beröra Ingrid Ronne-Björkqvists tanke om ett svenskt förslag i FN om en kartläggning av institutionsbarnen, inte bara i Rumänien utan var de än förekommer. Sverige spelar en aktiv roll i handikappolitiken internationellt, och jag tycker att detta är en utmärkt idé, som jag gärna tar fasta på. Jag skall pröva på vilket sätt vi kan föra frågan vidare till ett internationellt ställningstagande.

Jag tror att denna breddning av vårt engagemang för barn som far illa på institutioner skulle vara mycket välkommet på många håll. Den situation som vi har kunnat följa i media finns inte bara i Rumänien utan också på andra håll.

Anf. 11 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag tackar Bengt Lindqvist för de här kompletterande upplysningarna. Jag noterar att han är intresserad av att bidra till att komma till rätta med de problem som utan tvivel råder för de rumänska barnen.

Jag vill kort återkomma till adoptionsfrågan. Jag menar för det första att adoptionsfrågan behöver ses över i allmänhet, eftersom det ofta handlar om så utomordentligt långa utredningstider att de tilltänkta föräldrarna ibland har blivit för gamla för att anses lämpliga som fosterföräldrar. I många fall är, som jag har sagt, kostnaderna så höga att det inte är möjligt att använda adoptionsorganisationerna.

Jag menar också att man borde kunna undersöka om det just med tanke på de rumänska barnen vore möjligt att förenkla handläggningsrutinerna för att kunna hjälpa de här barnen medan det är som mest aktuellt. Det är bra att det är en så stor andel som 90 % av barnen som har kontakt med sina biologiska föräldrar, som Bengt Lindqvist säger, men det betyder att de övriga barnen inte har sådan kontakt, och det är framför allt dem som man måste hjälpa.

Ingrid Ronne-Björkqvist tog upp behovet av att ändra attityderna, men det är också fråga om att förbättra de praktiska möjligheterna för rumänska föräldrar att ta hand om sina barn. Jag vill hänvisa till vad den rumänske psykologen Mitu Pantelimon, på besök i Sverige, säger i en intervju i gårdagens nummer av Upsala Nya Tidning:

"I och med att diktaturen i Rumänien förbjöd och kriminaliserade abort och födelsekontroll födde varje rumänsk kvinna minst fem barn och många familjer klarade inte av att ta hand om alla. Dessutom medförde bristen på basvaror, hälsovård och mediciner att åtskilliga barn föddes med fysiska och mentala störningar.

– Både de övergivna och de handikappade barnen stoppades undan på de i Sverige så uppmärksammade barnhemmen."

Det behövs flera olika typer av hjälpinsatser. Jag hoppas att Bengt Lindqvist fullföljer de avsikter han givit uttryck för här i dag att från regeringens sida ta itu med dessa problem, närmast i samband med besöket från den rumänske statssekreteraren.

Anf. 12 INGRID RONNE-BJÖRKQVIST (fp):

Herr talman! Jag vill tacka för statsrådets positiva inställning till att vidga denna fråga till att gälla även andra institutionsbarn. Frågan har också berörts i folkpartimotioner, som så småningom kommer upp till riksdagsbehandling. Det känns gott att inför denna ha fått det här beskedet från statsrådet.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Allmänpolitisk debatt

(forts. från prot. 58)

Regionalpolitik m.m. (forts.)

Anf. 13 EVA BJÖRNE (m):

Herr talman! Skogsindustrin är landets i särklass största intjänare av utländsk valuta. Den allra största delen av landets vattenkraft produceras i Norrland. De största och flesta malmtillgångarna finns också i de norra delarna av landet. Dessa naturtillgångar är och har varit av stor betydelse för utvecklingen och inkomsterna inte bara i Norrland utan också i de södra delarna av landet.

Norrland betraktas ofta felaktigt som en fattig del av Sverige, en tärande del.

Herr talman! Det är helt felaktigt. Vi har t.o.m. ett skatteutjämningssystem som systematiskt gynnar de stora, folkrika kommunerna i den södra hälften av Sverige. Kommuner i Norrland som har ett litet invånartal och då också ett dåligt skatteunderlag bidrar ekonomiskt via skatteutjämningssystemet till kommuner som t.ex. Stockholm.

Vi som bor i Norrland, vi som håller Norrland levande, kräver att en större del av den rikedom som tillfaller statskassan från de norrländska länen skall återinvesteras i en bättre infrastruktur. Vi norrlänningar behöver främst bra vägar men också bra järnvägar, bra flygförbindelser, bra teleförbindelser och sjötrafik. En väl fungerande kusttrafik är inte minst väsentlig ur miljösynpunkt.

I Västernorrlands län finns landets sämsta vägar. På grund av de geologiska förhållandena, med många vattendrag och sväm-leror, är det i genomsnitt 25 % dyrare att bygga och underhålla vägarna i Västernorrland än i landet i övrigt. I vägverkets fördelning av medel märks ingenting av detta förhållande, utan verket fördelar medlen som om dessa svårigheter inte fanns.

Länets egen regionala vägförvaltning har beslutat att i första hand satsa de tillgängliga medlen för underhåll på riksvägar och stamvägar. De övriga belagda vägarna kommer att rivas upp, om inte mer medel kommer till länet. Söder om Örnsköldsvik började vägverket riva upp en väg sommaren 1990. De som bor efter vägen protesterade så kraftigt att vägverket avbröt arbetet efter ca 1 km. Så nu har man 1 km grusväg och i övrigt en så hålig och sprickig väg att den helt underkänts av vägverket.

För att få vägarna i gott skick igen, utan att göra någon som helst standardförbättring, behövs för de allmänna belagda vägarna ca 2 miljarder kronor och för grusvägarna 900 milj.kr. Att inte göra det underhåll som behövs på de belagda vägarna är rena kapitalförstöringen. Underhållet av de här vägarna blir bara dyrare för var dag som går. Kan inte ett beslut fattas om vägunderhåll, då måste vi tolka det som att det inte är politiskt önskvärt att människor lever och bor på landsbygden i Västernorrland.

Den goda tillgången på skog och billig vattenkraft har inneburit att främst skogsindustrier har etablerats i länet. Men även elintensiv industri som kemisk industri och aluminiumtillverkning har vuxit sig stora här i närheten av vattenkraften och garanterat en stadig leverans av el till relativt lågt pris. När vattenkraften byggdes ut var överföringstekniken inte så utvecklad som i dag, utan industrierna sökte sig till länet för elens skull.

Den energipolitik och EG-politik som förts av regeringen under de senaste åren har inneburit att skogsindustrin expanderat utanför Sveriges gränser. De investeringar som kan vara realistiska från SCA och MODO i framtiden gäller vidareförädling av papper som t.ex. LVC-papper. Men det förutsätter att energipriserna förblir konkurrenskraftiga i förhållande till övriga västvärlden. SCA har i dag mer än 70 % av sina anställda utanför Sverige. SCA hade för bara ett tiotal år sedan den övervägande delen av sina anställda inom Västernorrlands län.

Den kemiska industrin och aluminiumframställningen har också en mycket stor betydelse för länets välfärd. Omkring 1 000 småföretag av olika slag är beroende av dessa för sin utkomst. Skall de kunna stanna kvar i Sverige och utvecklas här är det viktigt att de kan garanteras dels tillförsel av el, dels elpriser som kan överblickas 15–20 år framåt i tiden. Det går inte längre för dessa industrier att få avtal som sträcker sig ett eller kanske möjligen två år framåt i tiden. Vi måste ha en stabil pris- och leveranspolitik när det gäller el som syftar långt framåt i tiden. Det innebär att årtalet 2010, som nu gäller för kärnkraftens avveckling, måste bort. Det måste vara folkomröstningen som skall styra. Kärnkraften skall vara kvar så länge den håller den höga säkerheten och så länge inte bättre energikällor finns.

I Västernorrlands län finns många människor med entreprenöranda och idéer. För att de skall kunna utveckla sina idéer till företag och få företagen att blomstra behöver de sin kraft och sin tid till arbete i sina företag.

I måndags besökte jag ett litet företag i Bredbyn i Ångermanland. Man hade 15 anställda, bra med order, och dem jag pratade med trivdes fint. Det var bara en som klagade, en kvinna på kontoret. Hon tog fram blanketter och visade vad myndigheterna ville ha och berättade att det tog abnormt lång tid att ta fram alla uppgifter och räkna ut de summor som sedan skulle betalas i skatter och avgifter.

Hon berättade också om äldre företagare som lagt ned sina företag därför att de klarade inte av alla de blanketter och uppgifter som de måste fylla i. Det blev en för stor arbetsbörda och gav en stor oro. De ängslades för om de hade fyllt i blanketterna rätt; om de hade missat något, om de gjort fel när skatten blev så stor osv. Vi behöver inte och vill inte ha denna enorma byråkrati och dessa skatter och avgifter som skall in i rundgångssystemet.

Äldre småföretagare med bara några få anställda, som själva sköter sin bokföring och sina papper, klarar inte detta utan lägger ner sina företag – trots att de lyckas få dem att gå runt.

Den stora oron i den socialdemokratiska politiken innebär att större företag som t.ex. Graningeverken inte startar ny verksamhet. Graningeverken har t.ex. långt framskridna planer på att starta en pelletsfabrik i Härnösand samt att bygga ut vattenkraften med ungefär 200 gigawatt. Men på grund av den osäkerhet som råder i den politiska planeringen kan de inte överblicka de närmaste åren. De vet inte vad som kommer att gälla och kan därmed inte räkna realistiskt på projekten. De ligger nu i byrålådan.

I Västernorrland behöver vi främst en bra infrastruktur, säker el till konkurrenskraftiga priser, medlemskap i EG, lägre skatter och mindre byråkrati.

Anf. 14 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Festen är över, Porscharna går på auktion och bostadsrätter för ett par miljoner kan inte betalas. Anders Wall, han med det långsiktiga intresset för Värmland, får hosta upp några hundra miljoner för att rädda sitt skinn. Bankinspektionen har handfallen stått vid sidan om och tittat på när finansbolag på det mest sanslösa sätt har spenderat miljarder på fastighetsbolag där svindleriet har varit snubblande nära. Speciellt har tydligen lyckan över att få placera pengar utomlands fått vissa bolag att tappa all sans. Banker har sedan låtit dessa finansbolag få låna många miljarder kronor på sina dåliga säkerheter. Facit av det hela har blivit en ordentlig finanskrasch, och fler är på väg.

Vi skulle kanske kunna betraka detta med en axelryckning och säga att Anders Wall, Hans Thulin och de andra grabbarna får stå sitt kast, om det inte var för den effekt som har uppstått. Plötsligt har bankerna slagit tvärstopp i utlåningsverksamheten, även till seriösa företagare. Det har redan betytt och kommer att betyda arbetslöshet för ett i dag okänt antal löntagare. Festen är över, men vem drabbas av baksmällan?

Vårt parti har sagt att det nu måste skapas regionala riskkapitalbolag. Under 1980-talet har det visat sig att marknaden inte fungerar. Därför blir samhället tvunget att engagera sig i kapitalförsörjningen. I t.ex. Värmland har det inte existerat någon överhettning. När konjunkturen nu vänder nedåt betyder detta, att när Stockholm nyser får Värmland lunginflammation.

Vi är på väg mot den kanske värsta arbetslösheten sedan 1930-talet, om det inte nu görs insatser. Så sent som i går fick vi nya, skrämmande siffror. Vi anser att samhället nu faktiskt måste ta chansen att skapa ett jämlikt Sverige där varje region ges möjligheter till utveckling.

I dagarna har SIND lagt fram en rapport som visar att Sverige har sämre utbildade löntagare än konkurrentländerna. Detta talar sitt tydliga språk,

nämligen att vi måste satsa på utbildning. I skogslänen har SCB i en rapport påvisat en genomsnittligt lägre utbildning än vad man har i landet i övrigt. Självklart får detta effekter. Vänsterpartiet har föreslagit kraftiga insatser för att samordna utbildningsutbudet och öka detsamma i framför allt skogslänen. Men man må säga att det inte är mycket som vickar och rör på sig i de myndigheter och institutioner som har ansvar för den här samordningen, varken i Värmland eller i Sverige i övrigt.

Vi tror inte att det går att vänta till år 1993 med att ge högskolan i Karlstad fasta forskningsresurser. Går man in nu innebär det också en styrning av inriktningen av forskningen. Den får då en given plats i det nationella forskningsperspektivet. Gör man inget nu så avhänder man sig politiska möjligheter att göra något i framtiden.

Det är viktigt för Värmland att få ha kvar trafiken mellan Stockholm och Oslo via Karlstad, Arvika, Charlottenberg och Kristinehamn. Jag vill fråga mina meddebattörer Magnus Persson, Isa Halvarsson och Kjell Ericsson: När kommer ni att begära garantier av regeringen så att tågtrafiken mellan Norges och Sveriges huvudstäder också i fortsättningen kan gå genom Värmland?

Vi vill skapa en likvärdig utveckling för alla regioner i landet. Det satsas enligt vår mening en alldeles för liten del av budgetmedlen på en utbyggnad av infrastrukturen för närvarande. Det handlar om järnväg, väg, telenät, energisektorer, forskning, utbildning, vård och omsorg. Inte heller satsas det tillräckligt på luftfart, sjöfart, VA-system och kommunal service. Vi anser att det är möjligt att göra ytterligare satsningar med hjälp av exempelvis medel från löntagarfonderna. Man kan också satsa medel av vinsterna från vattenkraften. Då skulle vi nu kunna ta initiativ och planera utifrån människors möjligheter, villkor och behov, just mot bakgrund av att hela 1980-talet med kapitalets karusell har visat att det är oförmöget att ta till vara olika regioners möjligheter på skilda områden. Det har också visat sig att man, så fort det krisar litet grand, inte får en fast grund för utveckling, i varje fall inte den utveckling som marknadskrafterna, inte minst från högerhåll, säger sig klara av.

Kjell Ericssons parti centern säger att hela landet skall leva och att vi skall ha en landsbygd i utveckling. Hur tror Kjell Ericsson att centern tillsammans med marknadskrafternas värsta ivrare, folkpartiet och moderata samlingspartiet, skall kunna föra regionalpolitik om ni hamnar i majoritet till hösten? Det vore intressant att få det belyst.

Det finns mycket att säga om de olika behov som finns. Här har jag bara nämnt några exempel på förslag från vänsterpartiet. Vi tror det är mycket viktigt med särskilda insatser för landsbygdsutvecklingen. När jag läser handlingar från regeringen och olika myndigheter får jag nästan ett intryck av att de anser att glesbygden är befolkad med en annan art än människor. Barns, ungdomars, mäns och kvinnors behov av socialt utbyte och gemenskap berörs oändligt perifert. Kvinnor blir termer av arbetskraft och företagande och ungdomar som en sorts reservarmé för arbetsplatserna. För ökad rättvisa och utvecklad välfärd måste det finnas ett mycket större och djupare perspektiv än detta. Sociala frågeställningar kommer, medvetet eller omedvetet, inte fram. Problem och problemlösningar måste utgå från människors

behov, som därmed är en del av grunden för en levande landsbygd. Skapar vi inte denna substans, detta innehåll och detta underlag finns det risk för att de få åtgärder som vidtas får vila på Hälleberget och ger en dålig skörd.

Anf. 15 ISA HALVARSSON (fp):

Herr talman! Värmland befinner sig i dag i en alarmerande situation. Anställningsstopp, varsel om både nedläggningar och neddragningar samt en stor deltidsarbetslöshet för kvinnor som bara ökar utgör mörka hotbilder. Allt fler ungdomar blir också arbetslösa. De flesta av Värmlands kommuner liksom landstinget har stora underskott i sina budgetar samtidigt som våra kommunal- och landstingsskatter redan är mycket höga.

Bilindustrins kris har i vårt län drabbat många företag med tillverkning i bilindustrin. Vi från Värmlandsbänken har redan påpekat detta vid ett flertal tillfällen i denna kammare.

Av lagda varsel i Värmland berör 60 % Kristinehamn, och 567 personer är arbetslösa. Kristinehamn har också en negativ befolkningsutveckling orsakad av förändringar på arbetsmarknaden. Vad som behövs i Värmland är en ökning av den totala sysselsättningen för att motverka arbetslöshet och utflyttning. Dessutom måste den svaga tjänstesektorn förstärkas.

Kristinehamn har gamla och goda traditioner inom handikapputbildning. På Stensta Center finns ett handikappcenter. Det vore ur många synpunkter riktigt att förlägga det nya statliga ledningsorganet för handikapputbildning till Kristinehamn.

Vi i Värmland har anledning att känna oro för olika statliga myndigheters regionindelning och förläggning av sina huvudorter. Det måste äntligen bli så att regering, riksdag och statliga myndigheter lyfter blicken över Kilsbergen och bortom dem upptäcker Värmland.

Även skolverkets regionkontor anser vi bör förläggas till Värmland. Den tredje markbaserade TV-kanalen i Sverige skulle med fördel kunna lokaliseras till Karlstad. Det finns goda förutsättningar för en sådan lokalisering.

Regeringen har beslutat att statens köp av persontrafik på inlandsbanan skall upphöra. Det är ett mycket olyckligt beslut för turistnäringen i östra Värmland. Kommunerna längs banan har uttryckt önskemål om att ta över persontrafiken mot viss ersättning från staten. Folkpartiet liberalerna föreslår att SJ skall driva trafiken på banan ytterligare ett år för att inlandskommunerna skall ges möjlighet att ta över driften under 1992.

Projektet Laxfond Vänern skulle göra Vänern till ett sportfiskets eldorado. Målet är att Vänern skall bli Europas största lax- och sportfiskesjö. För att detta över huvud taget skall vara möjligt gäller det att få till stånd en översyn av fiskebestämmelserna för Vänern på ett sådant sätt att det verkligen kommer att finnas storvuxna och härliga Vänernlaxar för sportfiske och yrkesfiske.

Regionalpolitiken måste i högre grad än tidigare rikta sig mot mindre företag. Ett mångsidigt näringsliv medför minskad känslighet för konjunktursvängningar och större möjligheter att lösa "medföljandeproblematiken".

En dynamisk småföretagssektor är viktig för sysselsättningen, och den har en avgörande betydelse för möjligheterna att bredda näringslivsstrukturerna

i utsatta regioner. På många mindre orter har småföretagen stor betydelse för att skapa en stabil arbetsmarknad och livskraft i bygden.

Därför är det ett mycket destruktivt förslag som finansdepartementet presenterat när det gäller att skärpa förmögenhetsskatten på arbetande kapital i småföretag. Det är tvärtom mycket viktigt att i stället ta bort denna förmögenhetsskatt för att stimulera tillväxten av nya småföretag. Det är i småföretagen som mycket av det nytänkande sker som sedan leder till utveckling av produktion och tjänster. Det är en förutsättning för hela näringslivets framgång. De mindre företagen utgör en mycket god miljö för nya idéer.

Inom EG finns ett särskilt aktionsprogram för småföretagen. Syftet med detta program är att minska problemen för de mindre och medelstora företagen och att öka intresset för att starta företag. Vi skulle behöva ett liknande aktionsprogram i Värmland.

Vissa flyttningsstudier visar att kulturutbudet inte är en oväsentlig faktor när man skall förklara varför många personer frivilligt lämnar hembygden för att bosätta sig i storstäderna.

I den senaste valrörelsen slog socialdemokraterna hårt på trumman för sina utfästelser om kraftigt ökade insatser på kulturområdet. Socialdemokraterna sviker i år alla dem som med stor möda planerat sin verksamhet inom de ramar som ställts i utsikt.

Folkpartiet liberalerna accepterar inte regeringens neddragning av Riksteaterns anslag med 23 milj.kr. En sådan besparing skulle enligt vår mening bli katastrofal, också för vårt län. Detta bekräftas av teaterföreningen i Värmland. Man befarar helt enkelt ett dråpslag mot teaterlivet där.

Det finns ett behov av kraftfulla insatser för hotade kulturmiljöer i Värmland. Länsstyrelsen i Värmlands län har sedan flera år i sin anslagsframställning äskat medel för en biträdande länsantikvarie. En nödvändig förstärkning måste ske för att ge trovärdighet åt regeringens och riksdagens beslut om ansvar och insatser inom kulturmiljöområdet.

Högskolan i Karlstad fungerar som ett kunskapscentrum där företag och myndigheter får tillgång till tillämpad forskning, utvecklingsarbete, utredningsverksamhet och utbildning.

Högskolans forsknings- och utvecklingsverksamhet har till stor del vuxit fram med hjälp av externa medel. Det är mycket positivt med den samverkan som vuxit fram, men högskolan kan också bli för beroende av regionens näringsliv och myndigheter. När Värmlands drabbas av ekonomiska och andra problem kan det medföra att även högskolan försvagas.

En utbyggd distansundervisning skulle förbättra tillgängligheten i högskoleutbildningen. Den snabba förändringen i arbetslivet ökar behovet av fort- och vidareutbildning. Högskoleutbildning kan genom denna distansutbildning snabbt arrangeras på orter som nu har ökande arbetslöshet och vikande konjunkturer.

Dessa argument för en utveckling av högskoleutbildningen på regional nivå gäller till stora delar också gymnasieskolan. Tillgång till gymnasieutbildning är en viktig faktor när enskilda väljer bostadsort. I Värmland finns unika resurser i Rikssågverkskolan i Hammarö, Gammelkroppa Skogsskola och Bergsskolan i Filipstad, den senare med utbildning som formellt ligger på gymnasienivå men i praktiken är en högre utbildning. De här skolorna

betyder mycket för den lokala utvecklingen i sina områden, och de måste tillåtas utvecklas till viktiga kunskapscentra för resp. branscher.

Goda kommunikationer är en förutsättning för en positiv utveckling av länets näringsliv. Vi har från folkpartiet liberalerna presenterat ett program för en infrastruktursatsning på 140 miljarder kronor på en tioårsperiod.

När det gäller järnvägen i Värmland, som Björn Samuelson frågade om, har vi från de borgerligas sida i en gemensam motion poängterat nödvändigheten av fortsatt tågtrafik på sträckan Oslo–Charlottenberg–Karlstad–Kristinehamn.

Anf. 16 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Isa Halvarsson presenterar en lista av olika åtgärder som är nödvändiga för att dels få en positiv utveckling i länet, dels bryta det hot om stor arbetslöshet som vi står inför. Många av de punkter hon presenterade är förslag som vi från vänsterpartiet också ställer upp på – satsningen på kulturen, småföretagsamheten, en laxfond, osv.

Detta låter sig naturligtvis sägas. Men jag måste då till Isa Halvarsson rikta den fråga jag tidigare mer allmänt ställde till de borgerliga företrädarna: Hur tror Isa Halvarsson att folkpartiet skall lyckas genomdriva de här insatserna tillsammans med en eventuell regeringspartner som moderata samlingspartiet? Hur tror Isa Halvarsson att det skall bli möjligt för kommunerna runt inlandsbanan att ta över ansvaret för trafikeringen där om moderaterna skall driva den nedskärningshysteriska politik gentemot kommunerna som de har presenterat i sina ekonomiska motioner?

Jag noterar ytterligare en sak, nämligen att det läggs fram en mängd förslag från folkpartiet men att det inte med ett ord ställs krav på det privata näringslivet. Isa Halvarsson berörde t.ex. inte med ett ord i sitt anförande – men det är klart att åtta minuter inte är en lång tid – exempelvis behovet av ökade forskningsinsatser inom skogsindustrin, där forskningen i det här landet ligger på en mycket låg nivå, trots att det är vår kanske viktigaste basnäring. Det är oroande, herr talman.

Anf. 17 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Björn Samuelson frågar om inlandsbanan och hur vi ser på dess framtid. Problemet för närvarande är ju att den sittande regeringen har lagt fram ett förslag som innebär att inlandsbanan hotas.

Från folkpartiet liberalernas sida vill vi ha en positiv utveckling, en samhällsutveckling i Sverige som gör det möjligt för företag att ta sitt ansvar. Vi vill skapa resurser i samhället. Problemet för vänsterpartiet är ofta att man är mycket bra på fördelningspolitik, på att fördela resurser, men man är däremot mycket dålig på att skapa dessa resurser. Nu har partiet övergett k-et, man har övergett kommunismen, men ändå har man lösningar som ligger i linje med de gamla tankarna. Lech Walesa sade, att om kommunismen hade införts i Sahara hade det snart blivit slut på sand.

Anf. 18 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Man kan inte tassa runt problematiken så som Isa Halvarsson gör. Folkpartiet har ju via sin partiledning gått ut i någon form av mani-

fest i bl.a. massmedia och sagt att ni är beredda att regera tillsammans med moderata samlingspartiet. Då uppträder direkt en rad problem när det gäller finansieringen av de olika åtgärder Isa Halvarsson här har föreslagit. Det är otvetydigt så. Jag kommer naturligtvis under hela det här året och framför allt under hela valrörelsen att kräva Isa Halvarsson på besked i dessa frågor, på hur finansieringen, krona för krona, skall gå till om Isa Halvarssons parti sätter sig i en regering tillsammans med moderata samlingspartiet. Det är väljarnas rättighet att få reda på detta, och det är speciellt de värmländska väljarnas rättighet att få reda på detta med anledning av de olika förslag till åtgärder för Värmlands del som folkpartiet presenterar.

När det gäller småföretagsamheten och de olika villkoren för den, kan jag hänvisa till olika motioner som vi har väckt i samband med den allmänna motionstiden. Jag tror definitivt inte att småföretagsamheten i Värmland gynnas av ett allmänt knäfallande inför EG. Det tror jag absolut inte. Anledningen till att medelstora eller små företag som TVAB i Säffle och Koppom läggs ned är ju inte att vi skulle ha problem med EG. Problemet är ju i stället att företagsamhet och tillverkning flyttas ut till låglöneländer. Det är ju där problemet ligger.

Anf. 19 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Problemet i Sverige och även i Värmland är bl.a. kostnadsutvecklingen, den dåliga produktivitetsutvecklingen.

Finansieringen av vår stora satsning på infrastruktur består till stor del av utförsäljning av statliga bolag och statlig mark. Detta är en ideologi som vi delar med moderata samlingspartiet. Vår stora satsning på högskolor, universitet och forskning kan genomföras genom att vi helt enkelt tar pengar från löntagarfonderna. Jag förstår att detta är lösningar som Björn Samuelson inte alls gillar, men för vår del menar vi att det skulle vara utomordentligt bra om vi kunde få en sådan utveckling i Sverige.

Anf. 20 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Efter flera år av högkonjunktur har vi nu kommit in i en tid av lågkonjunktur och stagnation. Detta gör att det kommer att ställas stora krav på en riktig närings- och regionalpolitik. Jag skall inte i första hand gå in på vem som bär ansvaret för vad, utan jag vill nu i stället inrikta mig på att se vad vi kan göra för att lösa de problem vi har.

Vi har nu haft en ovanligt lång tid av högkonjunktur. Detta har också gjort att vi har haft bra fart på det mesta. När nu konjunkturen mattas av, börjar många företag få det besvärligt. Vi står även inför en ny omstrukturering av vissa branscher, såsom verkstadsindustrin, bilindustrin och dess underleverantörer. Precis som många debattörer tidigare har nämnt har vi haft många varsel och fått en hög arbetslöshet i Värmland. Björn Samuelson sade att vi höll på att få lunginflammation. I varje fall är det kanske fråga om en begynnande sådan, och då gäller det att man sätter in penicillin i rätt tid för att klara av problemet.

Det är bara någon vecka sedan vi diskuterade bilindustrin i en interpellationsdebatt med industriministern, så jag skall därför inte beröra den frågan så mycket i den här debatten.

När vi talar om regionalpolitik är det många viktiga bitar som måste komma på rätt plats. Huvudsyftet är ju att vi genom en riktig regionalpolitik skall ge människor samma förutsättningar att kunna bo och leva i hela landet, och därmed också i Värmland. Därför behöver vi bra kommunikationer, utbildning, bostäder, arbete, service, men vi behöver även sådant som kulturutbud, föreningsliv och mycket annat.

När det gäller kommunikationerna finns det mycket att önska från värmländsk sida. Det gäller då främst vägar och järnvägar, där tilldelade anslag bara räcker till en liten del av prioriterade projekt. För att bara nämna några exempel, så har vägverket i länet fått sig tilldelat 142 milj.kr. för riksvägar fram till år 2000. Detta räcker endast till ett projekt. Skall vi klara av det som vi anser vara viktigt och riktigt behövs det 1,4 miljarder för den här tioårsperioden. Det gäller då projekt som E 18 vid gränsen, 61-an till Arvika, vägarna i Fryxdalen, Klarälvsdalen, osv. Det är fråga om många viktiga projekt som behöver åtgärdas. Även när det gäller anslaget för länstrafikanläggningar saknas det medel till nödvändiga projekt. Detsamma gäller i fråga om grusvägar. Vi har i Värmland 25–30 mil vältrafikerad grusväg, som med det snaraste borde beläggas. Men det finns det inga pengar till.

Vi har också ett antal järnvägssträckor som är i behov av upprustning. Sträckningen Stockholm–Karlstad–Arvika–Charlottenberg måste få en högre standard. Vi har också den bekanta NKLJ-banan. Vi fattade ju här i riksdagen i våras beslut om att man på nytt skulle utreda möjligheterna att bredda den. Det har inte gjorts än. Det är orimligt att två stora järnverk i Klarälvsdalen skall vara utan järnvägar. Vi har också järnvägen mellan Svanskog och Åmål.

I likhet med Isa Halvarsson vill jag säga till Björn Samuelson att vi på Värmlandsbänken har väckt en gemensam borgerlig motion om just järnvägar, om en satsning på dessa olika sträckor. Vi kräver också att staten går in med pengar och svarar för den merkostnad som har uppstått för pendeltrafiken under det senaste året. Vi har alltså motionerat i den frågan.

Det finns alltså en rad viktiga projekt på både väg- och järnvägssidan som skulle kunna sättas i gång omedelbart. Bättre kommunikationer stärker också direkt näringslivets konkurrenskraft, och man får på det viset även närmare till marknaden.

Med tanke på den arbetslöshet som börjar råda inom olika branscher vore det även samhällsekonomiskt riktigt att satsa på vägarna. Det finns i Värmland många fordonsförare inom entreprenörsbranschen som i dag är utan jobb.

Regeringen har ju aviserat en tillväxtproposition inom kort, och jag hoppas att Värmland skall få sin del av resurserna. Jag vill fråga Magnus Persson om han är villig att medverka till att Värmland får sin rättmätiga del av dessa resurser.

Jag vill här också beröra situationen för jordbruket. Vi fattade ju här i riksdagen strax före sommaruppehållet i fjol ett beslut om den framtida livsmedelspolitiken. Detta skedde i mycket stor politisk enighet. Det var bara miljöpartiet som ställde sig utanför.

En av delarna i beslutet gällde en omställning till odling av energigrödor. Jag är därför i dag glad över den uppgörelse som har träffats mellan centern,

folkpartiet och socialdemokraterna om den framtida energipolitiken. Detta kan innebära många positiva saker för oss.

Det kan t.ex. komma att innebära att vi får fler småföretag inom energisektorn, och det gagnar direkt sysselsättningen. Det gagnar också miljön, och det kan medverka till att hålla våra landskap öppna på vissa håll i vårt län.

Det finns en viktig del i beslutet som inte är klar, och det är prisstödet till jordbruket i norra Sverige, dit Värmland hänförs. Lönsamheten för jordbruket har försämrats mycket kraftigt under de senaste åren, och detta har lett till att många brukare har slutat med jordbruksdriften.

För att vi skall kunna ha kvar nog många brukare måste det till ett förbättrat Norrlandsstöd. Av det riksdagsbeslut som vi fattade i våras framgår att jordbruket i norra Sverige inte skall ingå i produktionsanpassningen. Det framgår också att det inte skall få försämrad lönsamhet. Det står i betänkandet att med de samlade insatser som görs för Norrlandsjordbruket skall näringen i stället få ökad lönsamhet så att dess utövare finner framtidstro.

Jordbruksnämnden har nu arbetat med frågan, och regeringen kommer inom kort att lägga fram en proposition i ärendet. Jordbruksnämnden hade ju också uppdraget att se över gränserna för Norrlandsstödet. Enligt vad som framgått av olika pressreferat verkar det som om regeringen inte kommer att göra några uppjusteringar i fråga om stödområdena. Det verkar också som om den generella höjningen av ersättningen inom områdena skulle bli alltför låg.

Jag vill nu uttala en förhoppning om att regeringen i sin proposition lägger fram förslag som överensstämmer med riksdagsbeslutet – nämligen att stödet till jordbruket i norra Sverige skall bli av en sådan art att näringen får ökad lönsamhet och att dess utövare finner framtidstro.

Landsbygdsutvecklingen är en viktig del av regionalpolitiken. För att vi skall kunna ha en levande landsbygd behövs det erforderlig service, som skola, affärer, bostäder, tillgång till kulturutbud, osv. Men tillgång till arbete är ju också synnerligen väsentligt.

Vi har ju under senare år haft olika aktiviteter, såsom kampanjen Hela Sverige ska leva!, och landsbygdsfrågorna har rönt ett allmänt stort intresse. Det är viktigt att vi stöttar enskilda människors initiativ och kreativitet. Det räcker dock inte med vackra ord, utan det måste också vara substans bakom orden. Det finns många olika förslag på projekt som togs fram i landsbygdskampanjen, men på grund av för små resurser har inte alla dessa projekt kunnat genomföras.

När nu jobben minskar i antal är det viktigt att inte minska anslaget till regionalpolitiska medel. Regeringen har i budgetpropositionen föreslagit 972 milj.kr. för regionala utvecklingsinsatser. Detta är en minskning med 78 miljoner jämfört med innevarande budgetår. I sammanhanget kan också nämnas att länsstyrelserna i stället har begärt en ökning med 132 milj.kr. i förhållande till innevarande budgetår. Det måste helt enkelt vara fel att minska anslagen till regionalpolitiken i ett läge då arbetslösheten ökar kraftigt. Genom en aktiv regionalpolitik kan vi också öka sysselsättningen ute i olika bygder.

Regeringen försämrar också transportstödet till skogslänen. Även det är

fel, eftersom detta stöd har kommit till i syfte att minska avstånden och ge en utjämning mellan dem som bor i tätort och dem på landsbygden. Att minska stödet i det här läget försämrar möjligheterna ute på landsbygden.

För att öka sysselsättningen är det viktigt att satsa på småföretagen. Detta har både Isa Halvarsson och Björn Samuelson redan nämnt. En differentiering av näringslivet är viktig för att vi skall få många ben att stå på. En satsning på småföretagen är också en riktig regionalpolitisk åtgärd.

Jag skulle också vilja ta upp frågan om riskkapitalet, men tiden tickar ut, och jag får återkomma till det i en replik. Jag vill ändå fråga Magnus Persson om han är villig att medverka till ett bibehållet anslag till regionalpolitiken, när vi nu går in i en lågkonjunktur med en ökad arbetslöshet.

Anf. 21 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Kjell Ericsson berörde i sitt anförande många viktiga aspekter och förslag. Det finns klara beröringspunkter och gemensamma intressen mellan vänsterpartiet och centerpartiet när det gäller vissa frågor som det nu är viktigt att komma till rätta med genom särskilda satsningar. Det gäller trafiken, järnvägstrafiken, och det gäller utbildningen. Det handlar om forskningsmöjligheter, utbyggda sådana, vid exempelvis högskolan i Karlstad. Det handlar också om satsningar på det övriga utbildningsväsendet: grundskolan och gymnasieskolan.

Om vi skall få en utveckling av exempelvis de delar av utbildningssektorn som jag har nämnt innebär det också ett åtagande, ett ekonomiskt åtagande, från kommunernas sida. Kommunerna står nämligen för i runda slängar 50 % av kostnaderna för grundskola och gymnasieskola. Jag tror också att en vidare utbyggnad av högskolan i Karlstad och av den landstingskommunala högskolan innebär kostnader för kommuner och landsting i Värmland.

Vi är då beredda att försöka få fram kapital till den nödvändiga utbyggnaden, och vi är överens med centern när det gäller de kvalitativa satsningarna. Men så skall alltså centern sätta sig i en regering med moderata samlingspartiet, som med tiotals miljarder kronor vill skära ner verksamheten på områden som framför allt drabbar den kommunala sektorn. Då kan man, Kjell Ericsson, fråga sig hur mycket det är värt, om han också till hösten kommer att kunna stå för vad han nu sade, nämligen att "Det räcker dock inte med vackra ord, utan det måste också vara substans bakom orden". Det går ju inte att hålla fast vid den fina målsättningen om man sätter sig i en regering tillsammans med Carl Bildt och grabbarna.

Anf. 22 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag instämmer med Kjell Ericsson i att det är mycket viktigt för regionalpolitiken och för en framgångsrik sådan att vi har ett väl fungerande jordbruk i Värmland. Det är också viktigt att stödet till Norrlandsjordbruket blir ordentligt utformat. Men vi har ändå ett problem, nämligen igenväxningen av Värmland. Vi har ju fått NOLA-pengar och LOLA-pengar, men de räcker ju inte långt.

Från folkpartiet liberalerna menar vi att det skulle behöva införas en generell arealersättning, som skulle ge stora regionalpolitiska fördelar. Det finns en Lars Jonasson vid SLU som har påvisat att utan arealersättning kommer

mjölkproduktionen på sikt att upphöra i skogs- och mellanbygden, och den kommer i stället att förläggas till slätterna. Med en arealersättning skulle man kunna bevara mjölkproduktionen i glesbygden. Det skulle verkligen vara positivt för Värmland, där antalet mjölkproducenter nu minskar stadigt. Det skulle också kunna bibehålla det öppna landskapet. Från folkpartiet liberalernas sida har vi nu föreslagit en parlamentarisk utredning. Det gäller hur man skulle kunna utforma det här. Är centern, Kjell Ericsson, beredd att säga ja till en sådan utredning?

Anf. 23 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! När det gäller frågan om att regera ihop med folkpartiet och moderaterna vill jag säga att jag själv har varit kommunstyrelseordförande och regerat ihop med folkpartiet och moderaterna. Vi har klarat av att få fram medel till utbildning osv. Det skall också gå att göra i fortsättningen. Det rör sig visserligen om tre olika partier som har tre olika inriktningar, men när man kompromissar brukar man kunna lösa frågorna till slut. Jag har förhoppningen om att kunna göra det även i det här fallet.

På regionalpolitikens område har oppositionen med vänsterpartiets medverkan t.ex. höjt anslaget till regionpolitiska medel i princip varje år i förhållande till regeringens förslag. Det finns således punkter som visar på att det finns möjligheter att gå ihop och klara av regionalpolitiken.

Utbildningssidan är mycket viktig, som Björn Samuelson säger. Det gäller grundskolan, gymnasieskolan, högskolan och forskningen. Alla dessa bitar är mycket väsentliga för oss framöver. Vi får säkert anledning att återkomma till det många gånger här i riksdagen.

Isa Halvarsson tog upp frågan om arealersättning. I det livsmedelspolitiska beslut som vi har fattat finns många olika ingredienser. Man kan få omställningsbidrag när man skall ställa om till energigrödor osv. Det finns också omställningsbidrag för spannmålsodling, mjölk och kött. Vi får se hur dessa olika bitar faller ut nu. Det är viktigt att man även i Norrland kan producera kött och mjölk. Vi kan inte ha en gigantisk parkförvaltning i Norrland. Det klarar vi inte av. Under en kort period kan man hålla dessa små områden öppna. På sikt måste man hålla på med något meningsfullt om man skall ha ett öppet landskap. Det rör sig om stora arealer. Om man genomför en satsning på Norrlandsområdet, blir det också bönder kvar. Mjölkpriset har sjunkit drastiskt under två år. Det gäller att man i det förslag som skall läggas fram höjer så pass mycket att man får den lönsamhet som har sagts. Därmed ger man också utövarna framtidstro. Om man kompletterar med andra åtgärder bör det kunna lösa sig.

Anf. 24 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Kjell Ericsson säger att han har erfarenhet ifrån den kommunalpolitiska sektorn. Det vet jag att han har. Jag vet också att det ibland kan vara lättare att komma överens inom den sektorn när det gäller olika politiska frågor och att det går att komma fram till hyggliga kompromisser. Nu handlar det emellertid om kompromisser som gäller 30–40 miljarder kronor, Kjell Ericsson. Jag har själv varit med om att träffa olika överenskom-

melser som här i riksdagen medför kostnader. Jag vet hur svårt det är att kompromissa om 300–400 milj.kr.

Jag vet därför inte vad jag skall säga till Kjell Ericsson i detta fall. Det är förstås roligt med människor som har en sprudlande optimism, men här handlar det som sagt om 30–40 miljarder kronor som moderata samlingspartiet vill skära ned med. Jag får väl säga som en partibroder till Kjell Ericsson, Per Ahlmark, sade när PLM-arbetarna blev utan jobb. Lycka till, sade han. Det är det enda jag kan säga till Kjell Ericsson.

Anf. 25 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill bara poängtera att vi från folkpartiet liberalernas sida även vill ha kvar Norrlandsstödet. Den generella arealersättningen skulle utgöra ett komplement för att hålla landskapet öppet. NOLA- och LOLA-pengarna räcker inte. I länsstyrelserna börjar man fundera på om man skulle kunna få bidrag från kommunerna för att hålla landskapet öppet. Det skulle vara ett konstlat sätt. Om kommunerna skall gå in och hålla marken öppen skulle det verkligen bli en gigantisk parkförvaltning.

Anf. 26 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Vi har lagt fram vårt budgetförslag när det gäller utbildningsinsatser och den offentliga sektorn. De andra partierna har lagt fram sina förslag. Sedan blir det kompromisser. Det är som det brukar vara i det politiska livet.

Beträffande arealersättningen vill jag säga att det finns många olika ingredienser i detta beslut. Om bitarna faller in på rätt plats kan det gå bra. Om det inte blir tillräckligt, kan det bli mycket svårt. Jag håller med Isa Halvarsson om att den arealersättning som nu är föreslagen med naturvårdsbidrag osv. inte räcker. Om man ger ett ordentligt Norrlandsstöd får man se hur långt det räcker. Jag hoppas verkligen att det blir ordentligt. I annat fall kommer det här att bli mycket svårt.

Jag menar absolut inte att kommunerna skall gå in. Kommunerna har fått så många uppgifter under de senaste åren att de har nog i alla fall. De skall inte behöva ge sig in på detta område också. Att de har ansvar för det hela, ser till att saker och ting händer och har den övergripande översynen är en sak. Däremot är det svårt för kommunerna att gå ut med medel. Det är en statlig angelägenhet. Låt oss se vad som händer när de olika förslagen som finns i riksdagen blir genomförda.

Anf. 27 MAGNUS PERSSON (s):

Herr talman! Jag fick ett brev häromdagen. Avsändaren var en f.d. storstadsbo, en göteborgare. Han skriver att han har flyttat till Värmland, närmare bestämt till Munkfors i hjärtat av Värmland. Han har fångats av en värmländsk huldra som ser till att han kommer att bo kvar i Värmland.

Med sin målande beskrivning fångar han Munkfors och Värmland i ett nötskal. Munkfors kommun är en av våra få ännu kvarvarande bruksorter, som brottas med sina problem. Denne man berättar varför han älskar sitt Värmland. Trots bekymren och oron vill han alltjämt bo och leva i Värmland. Han är en av de många som vägrar att ge upp och flytta tillbaka till

storstadens jäkt och stress. Visst möter vi många värmlänningar som uttrycker sin oro inför morgondagen. Men vi träffar allt fler som tror på framtiden.

Jag tycker att mina kolleger här har tecknat en alltför mörk bild av länet. Jag är litet mera optimist trots de mörka molnen som tornar upp sig i fjärran. Många menar att vi bör akta oss för att i tid och otid klä Värmland i alltför dystra färger. Vi har mycket att vara stolta över, och vi har också mycket att kämpa för. Låt oss enas om att ha en optimistisk framtidssyn.

Tro inte för ett ögonblick att vårt värmländska näringsliv är ett avslutat kapitel, långt därifrån. Man kan ta stål- och skogsindustrin som exempel. Leveranspunktlighet och felfria garantiprodukter har gett företagen ett gott renommé. Hur har man kunnat bygga upp detta förtroende? För det första med en lojal stolt yrkeskunnig kår av arbetare och tjänstemän som kan jobben och är villiga att "ge järnet" för att just deras företag skall hävda sig på världsmarknaden. För det andra har vi i stor utsträckning råvaror, inte minst på skogens område. På stålsidan kan vi nämna orter som Hagfors, Munkfors och Arvika. Det är inget tvivel om att stålindustrin på dessa orter är världsledande när det gäller många av deras produkter. För det tredje har vissa företag och koncernledningar sett om sitt hus och investerat i modern processteknik.

Riksdagen skall nu under våren ta ställning till en energipolitisk strategi. Det är ett svar till Kjell Ericsson. Det kommande energipolitiska beslutet kommer att säkra energiförsörjningen i alla landsdelar. Propositionen kommer att innebära en kraftig satsning på användning av biobränsle. Här har Värmland en rejäl chans att hänga med. Låt oss se optimistiskt på detta och följa utvecklingen för att öka arbetstillfällena. Kanske kan vissa åkerarealer i framtiden nyttjas för att skörda biobränslen i en eller annan form. Verkstadsindustrin och servicenäringarna skall ges vissa tillskott av arbetstillfällen. När det gäller de alternativa odlingsformerna kommer regeringen att föreslå en fördubbling av stödet till alternativa odlingsformer i den kommande miljöpolitiska propositionen, etc.

Hur skall vi då klara framtiden? Jo, genom en aktiv näringspolitik som är fast och trovärdig och med en regionalpolitik som konsekvent fördelar resurserna på ett rättvist och jämlikt sätt. Dit hör kommunikationerna. Infrastrukturella satsningar på väg- och bannätet är mer eller mindre avgörande för om vi i Värmland skall kunna hävda oss i den alltmer hårdnande konkurrensen med andra landsdelar. Det är svaret till Björn Samuelson.

Regeringen kommer att lägga fram en proposition som innebär en satsning på 10 miljarder i den första omgången och 20 miljarder under 90-talet. På så sätt kan vi öka satsningen på just dessa områden. Det gäller att vi hänger med. Det är riktigt. Vi får avvakta den propositionen.

Herr talman! En annan fråga som vi allt oftare möter är den s.k. regionindelningen av bl.a. tullverket, vägverket och skolverket. Flera bildar nu storregioner. Med förkärlek förlägger man då administrationen till storstadsområdena, dvs. de redan överhettade områdena. Här måste regeringen säga ifrån och se till att om man tvingas göra regionindelningar skall och bör administrationen ligga fast i de mindre överhettade områdena. Det tycker jag att regeringen skall ta ad notam.

Hur ser det ut hemma i Värmland? År 1988 svarade industrisysselsättningen för ca 25 %, medan den offentliga sektorn svarade för 35 % av jobben. En stor del av jobben bestäms med andra ord av de beslut som fattas av riksdag, landsting, kommuner och regeringen. Då skall man komma ihåg de frågeställningar som jag har mött.

Björn Samuelson frågar om det finns några garantier för att tågtrafiken Oslo–Charlottenberg–Karlstad–Stockholm säkras. Det finns inga garantier, men infrastrukturen och strukturfonden kommer att medverka till att satsningar kommer att ske tidigare.

Kjell Ericsson säger att han har suttit som regeringschef i Årjäng och klarat samarbetet. Där är centern stark, herr talman. Där bestämmer Kjell Ericsson. Men han kommer att väga lätt när det gäller de liberala och konservativa idéerna. Hur skall han få Göthe Knutson m.fl. med sig för att satsa på en tullstation vid Hån för 45 milj.kr.? Tror Kjell Ericsson att det finns någon realism bakom detta?

De krav och önskemål som här har framförts är i och för sig angelägna. Moderaterna skall dock samtidigt skära ned 110 miljarder på 8 år. Det är en kommentar till Eva Björne. Hon stod här och drömde om forna tider. Hon sade att förr hade SCA i Västernorrland lika många anställda som man i dag har totalt ute i världen. 25 000 skogsarbetare har faktiskt försvunnit. Hur tror Eva Björne och alla ni andra att moderaterna skall kunna föra en regionalpolitik ute i skogslänen och glesbygden när det enda som skall finnas kvar inom den offentliga sektorn är polis, åklagare och militär?

Om Isa Halvarsson och Kjell Ericsson skall kunna förverkliga sina drömmar och utopier om ett Sverige som skall leva, skall ni välja er regeringspartner. Tänk om olyckan skulle vara framme och vi skulle få en borgerlig majoritet och därmed en borgerlig regering. Då skulle inte Kjell Ericsson få det säte och den stämma som han har haft hemma i Årjäng. Han kommer att väga lätt när de konservativa och liberala idéerna med sin koncentrationspolitik inte kommer att sprida gracerna ute i landet.

Herr talman! Jag tror på Värmland. Jag tror att vi skall kunna klara det här. Vi måste föra en vettig fördelningspolitik. Vi måste göra en satsning på alla regioner. Men tro inte, Eva Björne och andra, att man kan komma med de moderata recepten. Den medicinen är alltför besk. Spåren förskräcker efter de sex borgerliga åren.

Anf. 28 BJÖRN SAMUELSON (v) replik:

Herr talman! Magnus Persson säger att bl.a. jag har tecknat en mörk bild av situationen hemma i Värmland. Man kan diskutera vilka bilder som är mörka och ljusa. Jag har försökt att ta situationen på allvar och med uppriktighet. Det är viktigt att man nu också påvisar de olika nyanser som finns. Men jag känner en oro när jag tänker på de varsel som duggar tätt över länet och som ställer folk arbetslösa, leder till permitteringar osv.

Den här oron kan också tolkas litet positivt, eftersom den leder till en viss stress. Ett litet mått av stress brukar ju alltid leda fram till ett relativt hyggligt arbetsresultat. Det kanske skulle vara bra om även Magnus Persson stressade upp sig litet grand.

Denna oro tar sig olika uttryck. Jag såg på TV en presentation av regering-

ens kommande tillväxtproposition och de satsningar på järnvägar och vägar som ingår i den. Den bild som växte fram liknade en hummerklo som låg över Sverige med den tjocka delen över Stockholm, Göteborg och Malmö och den tunna delen utefter Norrlandskusten. Det var ett tomt gap över inlandet, där Värmland ligger.

Det är oerhört viktigt att regeringen nu ger klara besked när det t.ex. gäller trafiken mellan huvudstäderna Stockholm och Oslo. Det blir nämligen också en signal till företagsamheten och dem som vill satsa på utbildning, ett diversifierat näringsliv och en landsbygdsutveckling. För allt detta behövs en kommunikationsmöjlighet mellan dessa stora städer.

Från vänsterpartiets sida kommer vi i alla fall att jobba mycket intensivt under våren på att få besked från regeringen i speciellt denna fråga. Vi kommer att lägga motioner om det blir nödvändigt när regeringen lägger fram sin proposition. Jag skulle vilja veta vad Magnus Persson, med de kontakter som han ändå har i regeringskansliet, kan göra för att skapa sådana här garantier redan innan propositionen läggs.

Anf. 29 ISA HALVARSSON (fp) replik:

Herr talman! Vi vill inte på något sätt måla upp ett slags krissituation i Värmland. Det är inte Värmland betjänt av. Vi måste ändock peka på de orosmoln som finns.

Det är något konstigt med de socialdemokratiska riksdagsmännen från Värmland. De slätar över och tonar ner problemen. Så har det varit i varenda debatt vi har haft. Jag har fått en uppmaning från Bo Finnkvist om att vi skall vara snälla, att vi skall göra statsråden på gott humör osv. Man kan undra vad ni har för uppgift i riksdagen och vad vi har för uppgift i riksdagen. Vi måste väl ändå föra fram värmländska krav.

De krav som kommer från de socialdemokratiska kommunalpolitikerna i Värmland är helt andra. Det är då en helt annan ton i skällan. Man visar på att kommunikationerna är en förutsättning för att vi över huvud taget skall få en positiv utveckling i länet. Det är mycket illavarslande från värmländsk synpunkt att det nu kommer signaler från olika håll om att resurserna inte skulle medge en likvärdig infrastruktur över hela landet. Det är ett rejält hot mot Värmlands utveckling om vi skulle hamna utanför triangeln Stockholm–Göteborg–Malmö.

Bättre kommunikationer är oerhört betydelsefulla för samhällsutvecklingen i Värmland. Landstingsråd och kommunalråd säger att den viktigaste hjälpen till Värmland är just kommunikationer. I Värmland måste vi få en hög vägstandard, god framkomlighet och bättre rambetingelser för att kunna konkurrera med EG.

Förra året föreslog regeringen att 1 miljard av utvecklingsfondernas kapital skulle betalas in till staten. Det var inget bra förslag. Den miljarden bör i stället användas för infrastruktursatsningar i de egna länen. Från folkpartiets sida menar vi att detta är länets pengar. Det är våra pengar, och de skall användas ute i länen.

Anf. 30 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Jag håller med Magnus Persson om att vi inte skall klä Värmland i för dystra färger. Men vi skall veta hur läget är. Vi skall också vidta

åtgärder för att lösa problemen där. Det är viktigt att vi har en nyanserad beskrivning av situationen. Vi måste emellertid vara klart medvetna om vad som håller på att hända och sätta in åtgärder så snabbt som möjligt så att vi klarar av detta i tid. Jag tror på Värmland. Men att det måste till insatser är helt klart.

Jag håller också med om att det är positivt med satsningar på biobränslen. Vi har därvidlag mycket att vinna med tanke på arbetstillfällena, energifrågan och våra öppna landskap.

När det gäller infrastruktursatsningar är vi rörande överens om att mycket måste ske. Men det måste också finnas pengar. Vi måste få pengar till riksvägar och länsvägar, däribland grusvägar, men även till hela järnvägssatsningen. Jag hade hoppats att Magnus Persson skulle ta upp den frågan. Får Värmland sin rättmätiga andel av de 20 miljarder som satsas? Känner Magnus Persson till detta genom sina kontakter i regeringskansliet? Det är mycket väsentligt. Det finns propåer om att man skall satsa så mycket på västkusten och så mycket i Stockholmsområdet. Vad blir då kvar till Värmland? Bara smulorna? Det är i så fall väldigt allvarligt. Nu måste vi få vår rättmätiga del av denna bit.

När det gäller tullstationen i Ånn vill jag framhålla att det finns en borgerlig motion, som Göthe Knutson, Isa Halvarsson, Gullan Lindblad, Jan Hyttring och jag står för. Det finns alltså lösningar även därvidlag.

Riskkapitalet är en viktig sak. Jag har varit i kontakt med flera företag som håller på att etablera sig. Men det är svårt att få ihop de sista summorna. Man får investeringsbidrag från länsstyrelsen. Man har även litet egna pengar. Man får ihop 60–70 %. Men de sista 30 % är väldigt svåra att få tag på. Förut hade bankerna ganska gott om pengar. Men som många har beskrivit det här är det inte så i dag, utan tvärtom är det nästan stopp för bankernas utlåning av riskkapital. Det har drabbat även seriösa företagare och seriösa projekt. Detta problem måste vi lösa. Att beträffande utvecklingsfonden dra in så mycket pengar från regeringens sida måste vara helt fel i ett läge där man saknar riskkapital. För Värmlands del skulle man låna ut 50 miljoner om året till småföretag. Den möjligheten har man inte längre. Det finns mycket som man skulle kunna göra, t.ex. att regeringen skjuter på inbetalningarna och låter utvecklingsfonden behålla pengarna. Det skulle hjälpa till en hel del i alla fall.

Tidigare fanns lokaliseringsfonder. Även de har försvunnit. Jag tror att det blir nödvändigt att regeringen går in med någon form av statlig kreditgaranti för att klara detta. Just riskkapitalförsörjningen är kolossalt viktig för oss.

Anf. 31 EVA BJÖRNE (m) replik:

Herr talman! Magnus Persson är optimistisk inför framtiden och det är också jag. När jag ser hur segt och envetet man strävar på trots den socialdemokratiska politiken, som ju har motarbetat företagandet under många år, måste man vara optimistisk. Sanningen är ju den att det är den socialdemokratiska politiken, EG-politiken, energipolitiken och skattepolitiken, som har drivit företagen ut ur Sverige under senare år.

SCA har i Österrike stora pappersmassefabriker och gör ännu större inve-

steringar nu. Där är inflationen nästan lika med noll. Löneökningar och kostnadsökningar gör att kostnaderna per år ökar med ca 2 %. 2 %, Magnus Persson, jämför det med kostnaderna i Sverige.

På SCA säger man att man aldrig kommer att investera i en pappersmaskin i Sverige hädanefter. Det man möjligen kan tänka sig är vidareförädling av glättat glansigt papper, som är en högkostnadsprodukt. Det är det enda som man kan tänka sig att ha ett ekonomiskt utbyte av att tillverka i Sverige.

Självklart försvinner skogsarbetarna med den politik som socialdemokraterna bedriver. Skall man i dag ta virke från Jämtland ner till Sundsvall, en sträcka på ungefär 20 mil, är det med de kostnader som man har för skogsarbetarna och transporterna dyrare än att importera flis från Ryssland eller Sydamerika. Då är valet ganska lätt. Man mekaniserar i skogen och tar bort folket. Tyvärr är det så. Inom SCA ser man framtiden så att man ytterligare måste mekanisera. Fortsätter denna utveckling kan man inte ha kvar ens de skogsarbetare som man nu har. Man måste minska antalet ytterligare.

Därför, herr talman, skall vi ha en framtid för företagsamheten, både de stora företagen och de små företagen, måste det föras en helt annan politik. Vi måste ha en klart uttalad viljeriktning när det gäller EG. Vi måste ha en energipolitik, som innebär att vi garanterar företagandet tillgång till el under många år framåt. Den elen skall vi erbjuda till konkurrenskraftiga priser. Det betyder att vi måste ha kärnkraften kvar så länge den är så säker som nu och så länge vi inte har någon bättre energikälla. Vi måste kraftigt sänka våra skatter och underlätta för företagen att verka.

Anf. 32 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Först till Eva Björne. Regeringen kommer med ett förslag beträffande energipolitiken, så den frågan kan vi ta bort från dagordningen. Energin kommer att säkras i alla landsdelar. Men tro inte, Eva Björne, att våra skogsarbetare och människor i Västernorrland kommer att må bra av att moderaterna drar bort hundratals miljarder kronor. Tvärtom kommer det att utradera den ena orten efter den andra.

Så till mina värmländska debattörer. Till Björn Samuelson vill jag säga att vi självfallet tycker att läget är bekymmersamt. Nu gäller det att satsa. Regeringen satsar tre miljarder i budgeten för att främst stimulera kompetenshöjande utbildningsinsatser, oavsett om det gäller undersköterskor eller industriarbetare. Det tycker vi är bra.

Till Isa Halvarsson vill jag säga att vi socialdemokrater inte slätar över. Vi för fram våra krav på en rad olika sätt, vilket också ger resultat. Det är angeläget med satsningar på bannätet och vägnätet. Svaret till både Kjell Ericsson och Björn Samuelson är att den viktigaste uppgiften är att göra infrastrukturella satsningar på bannätet och vägnätet. Banverket har ungefär 56 miljarder för framtida satsningar. Men det måste till ytterligare miljarder. Då kommer vi med ett paket med i första hand 10 miljarder och sedan ytterligare 10 miljarder, sammanlagt 20 miljarder under 1990-talet. Det sker för att vi skall kunna flytta fram vissa projekt. Bl.a. hoppas jag att vi i framtiden skall ha rullande tåg även på bandelen Charlottenberg–Kil–Karlstad–Stockholm.

När det gäller krediterna vill jag hävda att bankerna inte tar sitt ansvar. Det har Kjell Ericsson rätt i. Vi märker att Gotabanken och Värmlandsbanken och alla andra banker inte tar sitt ansvar. Då är frågan: I vilken utsträckning skall samhället gå in? Det är en fråga som man grunnar på i regeringskansliet. Jag vågar inte utlova var man hamnar. Men nog vore det bra om mina ärade bänkkolleger med sina bankkontakter också kunde påverka näringslivet och bankerna att vara mera offensiva i sina satsningar på Värmland och Sverige i övrigt.

Anf. 33 EVA BJÖRNE (m) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret beträffande energipolitiken. Det är bra. Då kan vi se fram emot att våra basindustrier blir kvar i Västernorrland, inte bara skogsindustrin utan även aluminiumtillverkningen och karbidtillverkningen.

När det gäller skogsarbetarna och arbetstillfällena behöver vi sänkta skatter. Vi måste främst sänka de skatter som är farliga och skadliga för samhällsutvecklingen. Skall företagandet blomstra, måste vi få tillbaka möjligheten att göra avdrag i annan förvärvskälla. Vi måste få bort löneskatterna och skatten på arbetande kapital i företag osv. Vi måste underlätta för småföretagsamheten. Vi måste se till att det lönar sig att arbeta och att det lönar sig för företagare att driva sina företag.

Anf. 34 KJELL ERICSSON (c) replik:

Herr talman! Beträffande riskkapitalet kan man konstatera att det tidigare var lättare att låna. Men det handlar inte om att bankerna inte i alla avseenden tar sitt ansvar. Kraven har blivit hårdare. Man får inte låna ut med tanke på säkerheten för de sparpengar som finns inne. Detta är ett av problemen i sammanhanget. Sedan har vi en hög ränta, något som inte finns i motsvarande länder. Därför behövs det någon form av riskkapital för småföretagen, helst till regionala sådana. Man måste få låna pengar till låg ränta. Inom EG satsar man mycket hårt på att ge bra krediter till småföretag. På samma sätt borde man också göra i Sverige. Man skulle vinna mycket på det sättet. Det skulle också kunna vara ett skattefritt sparande vid satsning i företagen – någon form av personliga investeringskonton. Kvittningsrätten, som vi hade förut, kunde vara kvar. Då kunde man kvitta mellan arbete och kapital, tjänst osv. Kostnaderna i företagen de första åren skulle kunna dras av. Under en övergångsperiod skulle kvittningsrätten kunna finnas kvar.

Det finns många sätt att få fram riskkapital. Men det måste ske snabbt. Tills vidare måste det finnas någon form av statliga kreditgarantier. Regeringen måste stoppa möjligheten, som man nu har, att inte dra in pengar från utvecklingsfonderna. Man kan helt enkelt skjuta på beslutet tills de här problemen har lösts. Jag tror att detta är ganska väsentligt.

Slutligen beträffande regionindelningen. Man har ju planer på att dra bort t.ex. vägverket och tullkontoret från Karlstad. Det vore bra om vägverket och tullkontoret finge vara kvar i Karlstad. Även skolverkets regionkontor kunde lokaliseras till Karlstad. Sådant är bra för Värmland, och jag hoppas att Magnus Persson arbetar för det.

Anf. 35 MAGNUS PERSSON (s) replik:

Herr talman! Sverige är på rätt väg, räntorna går ned. Jag tror också att Värmland är på rätt väg. Det här kommer vi att klara. Men vi tror inte på marknadskrafterna. Jag tror att Eva Björne och många andra kommer att vara mycket djupt besvikna över att hundratals miljarder kronor skall dras bort. Vad kommer man då att satsa på i Västernorrland och Värmland? Jag tror att det blir små klickar. Spåren från de borgerliga åren förskräcker.

Sedan till Kjell Ericsson. Jag tycker inte heller att bankernas vilja är så där alldeles över hövan. Men man gömmer sig nog ibland bakom skygglappar och tänker att det här inte är värt att satsa på. Det finns också en tilltagande ovilja. Självfallet måste både bankerna och samhället ta sitt ansvar. Här får vi avvakta i frågans fortsatta öde.

Herr talman! Till sist: Allt fler tror ändå på Värmland. Vi skall slåss för jobben, för offensiva satsningar på både flyg, vägar, banor och på alla konkreta objekt som har utvecklats i positiv riktning. Här finns det också motionskrav från riksdagsmännen från Värmland. Liksom andra värmlänningar är jag övertygad om att vi även denna gång skall kunna klara konjunktursvackan och gå framtiden till mötes med en aldrig sinande optimism. I dag erhåller Värmland 5 % av de samlade arbetsmarknadspolitiska medlen samtidigt som Värmlands andel av de yrkesverksamma uppgår till ca 3 %. Länsarbetsnämnden och arbetsförmedlingen i Värmland disponerar för innevarande budgetår något under en halv miljard kronor för aktiva åtgärder, vid sidan av t.ex. handikappåtgärder, beredskapsarbeten och arbetsmarknadsutbildning. Härtill får man lägga resurser i form av bidrag.

Nu får vi försöka klara det hela under en konjunktursvacka, och det skall vi göra. Vi skall se till att vi får pengar av de 3 miljarder kronor som regeringen avdelar för att höja utbildningskompetensen. Det gäller också en ökad satsning på högskolan i Karlstad. Vidare gäller det en satsning på laxfond Vänern, osv. Självfallet måste alla, oavsett om det rör sig om oppositionspartier eller regeringsparti, verka för att Värmland skall klara sig och bli kvar på kartan.

Herr talman! Jag tror på Värmland!

Anf. 36 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! På senhösten 1990 fattade riksdagen beslut om att ansöka om medlemskap i EG. Detta borde åtminstone nu medföra en helt annan syn på regionalpolitiken. Regeringen har t.ex. koncentrerat sig på att försöka stoppa tillväxten i Stockholmsregionen, bl.a. genom att införa straffskatt på investeringar. I Mälardalsområdet ser vi på detta med mycket stor oro. Det går inte styra investeringar till landsbygden på detta sätt. Det finns flera avskräckande exempel på statlig styrning bara från min hemkommun Hallstahammar.

Under 60-talet skulle koncernen Bulten-Kanthal expandera stort. Efter samråd med kommunen kom man fram till att ett nytt bostadsområde måste till för att klara alla nyanställdas bostadsproblem. Det rörde sig om en mycket stor affär för den lilla, men då expansiva kommunen. Byggandet tog fart. Då styrde staten med pengar som styrinstrument den nya industrisatsningen till Kalix, dyrt på sikt för företaget beroende på bl.a. inskolning av

personal utan industrivana, många och långa resor och dyra telefonsamtal – näst intill katastrof för kommunen, som i många, många år fick betala miljoner för hundratals outhyrda lägenheter. Till slut lades en del hus i malpåse, andra byggdes om till förvaltningsbyggnader eller servicehus. Då hade även nedläggningen av Hallstahammars Bruk drabbat kommunen, och den stora utflyttningen började. Vid det senaste årsskiftet visade det sig att den negativa trenden för Hallstahammar ännu icke hade vänt – minus 114 personer.

Herr talman! Mälardalen har trots sitt mycket centrala läge haft stora sysselsättnings- och strukturproblem inom industrin. De dåliga kommunikationerna försvårar nyetableringar i området. Snabb utbyggnad av de båda Mälardalsprojekten – Mälarbanan och Svealandsbanan – är en förutsättning för utveckling av hela regionen till ett livskraftigt och attraktivt etablerings- och bostadsområde. Mälardalsregionen med storstäder som bl.a. Stockholm och Västerås är ju den typ av livskraftig region som kommer att få en allt större betydelse i framtiden, inte minst vid ett EG-medlemskap.

Västmanlands län är ett industrilän som är starkt exportinriktat och har ett stort utlandsberoende. Mer än hälften av alla som är sysselsatta inom länets tillverkningsindustrier arbetar i företag som helt eller delvis ägs av multinationella företag.

Herr talman! För att utveckla hela Mälarregionen och ta till vara den industrikapacitet som finns i Västmanland måste infrastrukturen förstärkas. Mälarbanan måste som jag tidigare har sagt snabbt byggas ut till full kapacitet. Det skulle inte bara förkorta restiden till Stockholm utan också medge tätare turer, vilket är lika viktigt. Det är också viktigt att Stockholmsregionens vägar och förbindelsen till Arlanda får en snabb och godtagbar lösning.

En förbättring av E 18 till motorvägsstandard är också angelägen, eftersom det indirekt berör alla västmanländska företag. Oerhört viktigt är att motorvägsbron över Södertälje kanal, som rasade den 13 maj 1990, med det snaraste återställs till 42 meters höjd. Jag anser att staten-vägverket här har en skyldighet att följa bestämmelserna för Mälartrafiken enligt 1962 års vattendom.

En fortsatt positiv utveckling av sjöfarten i Mälaren är helt beroende av att brohöjden återställs. Den yrkesmässiga sjöfarten är viktig för näringslivet i Mälardalen och dess omnejd. Sjötransporter är dessutom säkra och, inte minst, miljövänliga. Hamnar och näringsliv har redan drabbats, eftersom godstransporterna på Mälaren har försvårats på grund av att den låga, provisoriska bron utestänger större fartyg. Detta medför omlastningar och fördyringar som på sikt inte kan tolereras, av varken kostnads- eller miljöskäl.

Det är viktigt att slå fast att det är staten som skall stå för de övergripande infrastrukturella satsningarna. Därför är uppdelningen i stödregioner olycklig, men när vi nu har beslutat om detta får vi inte skilja ut en kommun som Hallstahammar från de övriga inom samma område. Regeringsingripanden har flera gånger dessutom direkt drabbat Hallstahammar.

När allt var klart för en stor etablering av Mälarply i Hallstahammar, kommunen och företaget var överens, mark var avsatt, vägarna dragna, vatten och avlopp klart likaså för miljonbelopp – alla vet vad det kostar att öppna ett helt nytt industriområde – då beslutade regeringen plötsligt att Skinnskatteberg skulle få etableringen av Mälarply, som en kompensation för miss-

lyckandet med Assi. Sådan ryckig och godtycklig politik skapar missnöje och misstro bland människor som på detta vis drabbas av den socialdemokratiska regeringens sätt att styra och hantera industrietableringar.

Regeringen lade under våren 1990 fram en proposition angående ny regionalpolitik. Riksdagen behandlade propositionen och slog bl.a. fast att målet med regionalpolitiken skall vara att främja såväl en rättvis fördelning av välfärden mellan människor i olika delar av landet som en balanserad befolkningsutveckling. Målet sades vara att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö oavsett var de bor i landet.

Herr talman! Jag anser inte att regeringen lever som den lär, bl.a. av följande skäl:

Statens invandrarverks regionkontor i Hallstahammar har flyttats bort från Bergslagskommunen Hallstahammar till Flen i Södermanland.

AMU-centrum i Hallstahammar har nu avvecklats. Verksamheten har flyttats från specialutformade, kommunägda lokaler till dyrare lokaler i Köping och Västerås. Verksamheten blev dyrare men även arbetsplatser försvann från kommunen, liksom en viktig utbildningsresurs.

I båda dessa fall har besluten fattats utan att man frågat efter kommunens synpunkter. Hallstahammarbor frågar sig därför i dag om man kan lita på statens förmåga och vilja att leva upp till sina egna regionalpolitiska målsättningar när det gäller den statliga verksamheten. Så länge vi har stödområdesindelningen på sätt som beslutades i våras måste Hallstahammars kommun inplaceras i stödområdet. Jag vill fråga Roland Sundgren vad socialdemokraterna i Västmanland gör för att hjälpa Hallstahammar i denna svåra situation. I våras röstade ni nej, hur tänker ni förfara nu?

Jag läste i går i tidningarna bl.a.: Kraftiga förluster för Outokumpu, dvs. gamla Metallverken. Nedskärningar. Hallstahammarföretag säger upp 22. Allt fler unga går utan arbete. Flickornas dröm är nu att lämna även Västerås.

Man tror inte på framtiden i Västmanland. Vad har Roland Sundgren för besked att ge både västmanlänningar och hallstahammarbor?

Anf. 37 ROLAND SUNDGREN (s):

Herr talman! Jag håller med Birgit Henriksson om att när vi nu går in i ett 90-tal med EG-anslutning, ökad internationalisering och mycket kraftigt ökat utlandsberoende ställer det helt andra krav på en helt ny inriktning av politiken. Det som har kallats regionalpolitik får ett annat innehåll särskilt, vill jag betona, i de delar av landet där det geografiska läget innebär en närhet till befolkningsrika områden. Då är det inte längre fråga om särskilda stödåtgärder till företag och att permanent få ingå i ett stödområde som är lösningen. Där talar verkligen Birgit Henriksson emot sig själv. Hon talade om stödet till Kalix. Det är någonting som hände på 60-talet. Det är alltså 30 år sedan. Situationen är helt annan i dag. Hallstahammar ligger två mil från Västerås. Lösningen på Hallstahammars problem är inte att permanent tillhöra ett stödområde. Kommunen norr om Hallstahammar anser tvärtom, så det ger inte någon bra image. Jag förstår inte det resonemang som Birgit Henriksson för.

Det är helt andra saker som kommer att innebära en utveckling för Hall-

stahammar. Jag tror att Hallstahammar har goda förutsättningar. Det är satsningar på kommunikationer, på högre utbildning, framför allt inom högskolan i Eskilstuna/Västerås som vi har och som ju ligger bara någon mil från Hallstahammar som skapar kreativ miljö för människor och företag att verka i. Det blir det mest betydelsefulla i framtiden.

Västmanland är ett industrialiserat län, och vi har stolta traditioner. Redan på 1200-talet var gruvdriften i gång i Norberg. Att det är ett industrilän gör att vi också får de stora kastningarna när konjunkturerna förändras. Så nu i tider av lågkonjunktur och med kostnadsproblem för industrin duggar varslen tätt i Västmanlands län. Västmanland är ju det län där man har haft flest varsel i landet i relation till folkmängden, med undantag av Blekinge. Det ökade utlandsberoendet för de västmanländska företagen understryks ytterligare. En mängd fusioner med utländska företag har genomförts, och utländska företag har köpt svenska företag i Västmanland. Vi kan nämna att ABB Drives beslutade för några månader sedan om en flyttning av den högteknologiska halvledartillverkningen till Schweiz, där företaget numera har sitt huvudkontor. Den utflyttningen var inte motiverad av rationaliserings- eller lämplighetsskäl, utan enbart av ett tryck ifrån Schweiz att man där skulle ha ny sysselsättning när annan har rationaliserats bort i Schweiz.

Det visade sig att man måste återflytta en del av verksamheten av kompetensskäl. Det här är ett viktigt observandum för Sverige i framtiden. Just kunskap och kompetens kommer att bli den avgörande faktorn för hur vi skall få ett kreativt och bra näringslivsklimat i landet. Det är vad vi skall satsa på.

Jag såg också den artikel i går som Birgit Henriksson nämnde. Outokumpu Copper, som ju har finska ägare, har nu varslat 150 personer. Fackklubben har skrivit ett öppet brev till riksdagsledamöterna och menar att man måste utveckla de nordiska kontakterna för att påverka Outokumpus ägare att satsa mer i Västerås. Man har en känsla av att ägaren i första hand vill slå vakt om sysselsättningen i det egna landet. Det här är ett uttryck för den maktlöshet som man känner. Nu tror jag att den ökade internationaliseringen främst måste få till följd att de fackliga organisationerna och nationerna organiserar sig och samverkar mer rationellt för att de inte skall spelas ut av intressen som inte alltid är sakligt riktiga. Ett ökat fackligt koncernsamarbete måste till.

För oss i Västmanland är det viktigt att vi kan skapa en robust arbetsmarknad med tanke på de kastningar som vi får. Därför är det viktigt med de offensiva satsningarna, inte minst på kommunikationer. När regeringen nästa vecka lägger fram sin tillväxtproposition är det med tillfredsställelse – det har vi redan kunnat läsa om i tidningarna – vi kan notera att pengar nu skall satsas från infrastrukturfonden på projektet Mälarbanan. Jag lämnade min första motion om Mälarbanan 1972, och det känns för mig särskilt glädjande att projektet nu blir verklighet efter nära 20 år. I detta sammanhang är det viktigt inte minst för Hallstahammar att vi får extra länsprojektmedel så att Bergslagspendeln kan färdigställas. Där fattas i dag ca 80 milj.kr. Färdigställandet av Bergslagspendeln är av mycket stor betydelse för näringslivet i Bergslagen, och särskilt viktig är den när vi nu får en anknytning till Mälarbanan.

Jag tror att Birgit Henriksson och jag är överens om dessa viktiga satsningar. Men jag vill också understryka vikten av sjöfarten på Mälaren, som ju innebär miljövänliga transporter. Man kan få en god transportekonomi där. Genom en satsning enbart på 30 miljoner kan man öka fartygsstorlekarna med nära 50 %. Det akuta hot som vi lever med därför att regeringen ännu inte bestämt sig för att återställa den rasade motorvägsbron i Södertälje till den brohöjd som det faktiskt finns en vattendom på gör att det bör vara en självklar sak att det nu snabbt fattas beslut och att samma seglationsförhållanden får gälla som före raset. Det är inte minst viktigt när vi nu öppnar portarna till EG och även till Östeuropa, då Östersjön kommer att bli ett mycket viktigt transporthav.

Jag tror på framtiden i Västmanland. Det viktigaste är att satsa på infrastrukturen, kommunikationerna och kunskapen. Då satsar vi rätt för framtiden.

Anf. 38 BIRGIT HENRIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag blev av naturliga skäl ganska förvånad när Roland Sundgren talade om att jag vill uppmuntra stödområdespolitik. Vi moderater har sagt nej till den. Vad jag framhöll var att det är felaktigt att skilja ut en Bergslagskommun med samma struktur och problem som övriga kommuner och samma närhet till övriga när man ändå gör en indelning. Så länge vi har den bör Hallstahammar ingå i stödområdet. Det sade jag alltså. Annars är jag helt överens med Roland Sundgren om att det regionalpolitiska uttalande som gjordes i våras var felaktigt; vi skall inte ha några stödområden. Vi skall ha en övergripande infrastruktur. Men det är, Roland Sundgren, ni som har strypt industrisatsningarna i Stockholmsregionen och tror att det går att styra.

Mitt exempel från 60-talet visar hur fel det kan gå. Hallstahammar dras med sviterna från felsatsningarna än i dag. Kalixutflyttningen var ett typexempel på att det inte går att med konstlade medel styra – det blir fel.

Genom en intregrerad och flerkärnig Mälardalsregion med goda kommunikationer mellan de olika delarna skulle vi kunna få en struktur som skulle likna andra framgångsrika regioner, inte bara i Europa utan även i USA och Japan. Mälardalen har goda möjligheter att tillfredsställa de flesta smakriktningar t.ex. när det gäller val av bostadsort. Det finns en pulserande storstad. Där finns mellanstora städer, idylliska småstäder, lantlig avskildhet och lagom med småbyar. Det finns framför allt orörd natur och en av världens vackraste huvudstäder. Mälarens kust kunde bli ett av de positiva inslagen i en sådan satsning.

Det går alltså inte i detalj styra investeringar. Man måste satsa på regionen. Det är det jag i första hand vill göra. Jag är glad om Roland Sundgren har tänkt om och nu är inne på samma linje som jag.

Anf. 39 ROLAND SUNDGREN (s) replik:

Herr talman! Vi har haft en stor regionalpolitisk utredning, och den har kommit fram till att om stödområdesindelningen skall ha en ordentlig effekt, bör den koncentreras på de områden där det verkligen är stora svårigheter och som geografiskt ligger så i landet att det är svårt att med enbart infrast-

rukturella satsningar få till stånd en bra utveckling och där det också är svårt att behålla sysselsättningstillfällen. Hallstahammar har drabbats väldigt hårt av strukturförändringarna.

Jag tycker ändå att det är ett inkonsekvent resonemang att säga: Jag tycker inte om stödområden, vi skall inte ha stödområden, men om det skall finnas stödområden skall de finnas i den kommun som jag bor i.

Om vi alla skulle säga så, skulle snart hela landet vara ett stödområde eftersom väl nästan alla kommuner finns representerade här i riksdagen. Jag tror inte att man löser – det har Birgit Henriksson givit ett exempel på från 60-talet – 90-talets problem med 60-talets metoder, för det är en annan regional politik nu. Jag vill ytterligare understryka vikten av en satsning på vår högskola i Västerås. För de industriella storföretagen och för den tekniska tradition som vi har i länet är det viktigt att man satsar på denna högskola. Vid en jämförelse med andra högskolor är det i förhållande till folkmängden – det är två län högskolan skall betjäna – ett mycket lågt anslag. Här bör man satsa på de tre ben som högskolan i Västerås/Eskilstuna har som huvudområden: teknik, ekonomi och humaniora. Det är viktigt att få en flygingenjörslinje där. Det är viktigt att satsa på ekonomi, som ni moderater har varit emot och röstat emot men som är väldigt betydelsefull. Ni moderater var emot det för några år sedan. Anslaget måste höjas. Vi måste få kompensation för de fördyringar som anordnandet av flygingenjörsutbildningen innebär, helt enligt skolöverstyrelsens och UHÄs förslag.

Slutligen: Vi skall få en ny näringspolitisk myndighet genom sammanslagningen av STU, energiverket och industriverket. Vi har i en motion föreslagit att myndigheten skall ligga så nära verkligheten som möjligt, och då är Västerås lämpligt.

Anf. 40 BIRGIT HENRIKSSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill gärna understryka det Roland Sundgren sade om satsningen på högskolan. Vi moderater har också – jag är stolt över att kunna säga det – betydligt ökat LIF-anslaget, som ju är viktigt just för vår högskola. Där har vi gått betydligt längre än socialdemokraterna. Jag har skrivit en motion tillsammans med Karin Falkmer om spjutspetstekniken och forskningen, som vi anser vara så viktiga för regionen. Vår högskolemotion har jag varit med och arbetat fram. Där är vi överens.

Jag förstår inte varför Roland Sundgren bara talar om 60-talssatsningen i Kalix. Jag nämnde också etableringen av Mälarply i slutet av 80-talet. Det är faktiskt så att socialdemokraterna inte har lärt sig någonting av felaktiga satsningar utan upprepar historien och går i samma fotspår. 60-talets satsningar har alltså återverkningar än i dag, den felaktiga styrningen av anslagen under 80-talet likaså.

En helt ny regionalpolitik – ja. Men jag sade också att så länge man har valt att indela landet i stödregioner på det sätt som man gjort borde den kommun som först och hårdast drabbas inte särskiljas från de övriga, som man har nära och intimt samarbete med och som man helt delar strukturproblem med. Det är vad jag menade.

Anf. 41 ROLAND SUNDGREN (s) replik:

Herr talman! Vi har också motionerat om att öka LIF-anslaget till högskolan i Eskilstuna/Västerås. Där är Birgit Henriksson och jag helt överens. Vi tror att det är den väg man måste gå. Sedan tror jag – om vi nu skall tala om vad som hände på 60-talet – att man i Kalix inte tyckte att det var fel. På 60- och 70-talen var det riktig politik då det fanns gott om arbetskraft just uppe i Norrland. Jag tycker fortfarande att det är där man skall göra stora regionalpolitiska satsningar, kanske med vissa stödåtgärder. Hallstahammar var då en mycket expansiv kommun. Man måste alltså anpassa detta till den tid som vi diskuterar detta.

Beträffande Mälarply vill jag säga följande. Man var ju mycket fundersam över om tillgången på skog skulle räcka till denna satsning. Nu lades Assi i Skinnskatteberg ner, vilket Birgit Henriksson nämnde. Det förändrar förutsättningarna för Mälarply. Vi får hoppas att det går bra för företaget.

Även om det inte är en regerings- eller riksdagsfråga vill jag understryka att det är angeläget att vi får ett skogligt centrum i Skinnskattebergs kommun och att Skogsmästarskolan i Skinnskatteberg får vara kvar. I det nya Europa måste det nämligen finnas plats även för välutbildad skoglig personal.

Andre vice talmannen anmälde att Birgit Henriksson anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 42 BIRGER ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag är något förvånad över debattordningen när det gäller Västmanlandsbänken. Jag måste kanske göra en och annan upprepning.

Talarlistan under rubriken regionalpolitik var lång, 16–17 anmälda talare. Tyvärr har inget statsråd varit närvarande vare sig i går eller i dag. Jag drar slutsatsen att de socialdemokratiska statsråden är ointresserade av regionalpolitik. Det är tråkigt att konstatera detta. Det hade varit värdefullt för regeringen att ha representanter närvarande och få redovisningar av det aktuella läget i länen. När man ser på talarlistan finner man att nästan alla talare kommer från län med utvecklingsproblem.

Eftersom jag nu inte kan ställa någon fråga till något statsråd, vill jag passa på att ställa ett par frågor till mina västmanländska kolleger.

Birgit Henriksson är ju från Hallstahammar och har tagit upp Hallstahammars problem. Vi är helt överens om att det är stora problem i Hallstahammar. Sedan har Roland Sundgren och Birgit Henriksson diskuterat stödområdesindelningen. Jag måste ha ett klart besked på följande fråga: Kommer ni att arbeta för att Hallstahammars kommun återigen blir inplacerad i stödområdet? Jag måste ha ett ja eller nej på den frågan, det tycker jag att jag har rätt att få.

Jag vill ställa ytterligare en fråga till Roland Sundgren. Hur mycket pengar får vi till Mälarbanan?

Jag tror att det är viktigt för oss som arbetar här i riksdagen att föra fram regionala problem som behöver uppmärksammas på riksnivå. Jag kommer från Västmanland. Det är ett län som tillhör både Bergslagen och inre Mälarområdet. Västmanland är ett län som alltsedan början av 1970-talet haft en vikande befolkningsutveckling. Det beror på en stor utflyttning från länet.

Av gjorda flyttningsstudier framgår det att utbildningsskäl och arbetsmarknadsskäl är avgörande faktorer vid en flyttning från länet.

De allra senaste åren har befolkningen i länet ökat. Men när man närmare analyserar orsakerna till denna i och för sig glädjande befolkningsökning finner man att den beror dels på ett kraftigt ökat födelseöverskott, dels på en stor nettoinflyttning från utlandet. Västmanland har fortfarande i jämförelse med andra län i riket ett negativt flyttningsnetto, och det har man haft i tjugo år. Det är allvarligt, eftersom vi förlorar många i åldersgrupperna 21–30 år och 31–40 år.

Västmanland är fortfarande ett av landets mest industrialiserade län. Stålindustri, verkstadsindustri, maskin- och elektroteknisk industri dominerar. Sysselsättningen har varit relativt god under senare delen av 80-talet, men den hastigt annalkande djupa lågkonjunkturen slår hårt mot Västmanland och hela Bergslagen. Västmanland är jämte Blekinge, jag tror att även Roland Sundgren nämnde det, det län som i förhållande till folkmängden råkat värst ut när det gäller varsel under januari månad 1991. Det är allvarligt. Strukturomvandling och industrinedläggningar kan ta fart igen i Bergslagslänen.

I olika motioner har jag framfört förslag som skulle kunna vända utvecklingen i länet i positiv riktning. Det är nödvändigt med en breddning av den industriella basen i många bruksorter. Det måste ske en ökning av den privata tjänstesektorn i länet, liksom en ökning av statliga verksamheter.

För att kunna utveckla näringslivet behövs bl.a. förbättrade kommunikationer både i Bergslagen och i Mälarområdet samt en ökad satsning på utbildning. Upprustningen på den s.k. Bergslagsbanan pågår. Regeringen har anvisat medel så att en ombyggnad och modernisering har kunnat påbörjas. Men pengarna räcker inte. Regeringen, som klart har tagit ställning för projekt Bergslagsbanan, måste ta sitt ansvar och bevilja medel så att projektet kan fullföljas.

Jag ställde i tisdags en fråga till kommunikationsministern om Bergslagsbanan, men jag fick tyvärr inget svar. Jag hoppas att jag så småningom skall kunna få ett besked. Om vi inte får särskilda medel för fullföljandet av Bergslagsbanan kommer vi i Västmanland inte att ha en enda krona för investeringar i andra länstrafiksanläggningar förrän någon gång under år 1997 eller 1998. Så kan det naturligtvis inte vara, utan vi måste ha pengar även till andra nödvändiga nyinvesteringar i infrastruktur, till vägar och järnvägar.

En upprustad Bergslagsbana kommer att få stor betydelse för Bergslagen. Ett annat mycket viktigt järnvägsprojekt är Mälarbanan, en snabbtågsförbindelse Stockholm–Enköping–Västerås–Köping–Örebro. Alla som åker från Stockholm via Västerås till Örebro vet att den nuvarande järnvägen har en mycket låg standard. Jag hoppas att Roland Sundgren nu kan ge besked om hur mycket pengar vi får till upprustning av Mälarbanan.

Ett annat område där vi är missgynnade gäller den högre utbildningen. Högskolan i Eskilstuna/Västerås är den enda tvålänshögskolan i landet, och Södermanland och Västmanland har totalt 500 000 invånare. Det innebär att denna högskola har i särklass mest invånare att ansvara för av de mindre och medelstora högskolorna. Tyvärr ger detta inte något som helst utslag i anslagshänseende. Högskolan i Eskilstuna/Västerås behöver större anslag

för en fördjupad och breddad utbildning. Dessutom behövs forskningspengar.

Herr talman! I mitt anförande har jag tagit upp några angelägna områden. Jag hinner inte beröra ytterligare områden som jag skulle vilja ta upp, eftersom min taletid är begränsad. Men jag har slagit fast att vi behöver bättre kommunikationer i inre Mälarområdet och i Bergslagsregionen. Vi behöver Mälarbanan. Den högre utbildningen måste både breddas och fördjupas. Vi behöver ökade forskningsanslag till högskolan i Eskilstuna/Västerås. Vi behöver lokalisering av statlig verksamhet till länet. Jag har själv i en motion föreslagit att vi i samband med vägverkets nya regionindelning vill ha ett av regionkontoren förlagt till Västerås. Enstaka punktinsatser är emellertid inte tillräckliga. Det behövs samlade insatser för att åstadkomma ett verkligt trendbrott när det gäller utvecklingen av Bergslagen och inre Mälardalen.

I Västmanland är vi starkt medvetna om länets problem. Vi arbetar intensivt för en positiv utveckling av länet. Vi västmanlänningar är i grunden optimistiska och ser goda möjligheter att vända den negativa utveckling som pågått under 1970- och 1980-talen. Med de ökade insatser på kommunikations- och utbildningsområdet som jag här har behandlat och som jag mera utförligt har redovisat i mina motioner under allmänna motionen kommer länet att bli ett framtidslän.

Anf. 43 ROLAND SUNDGREN (s) replik:

Herr talman! Birger Andersson ställde några frågor till mig. Den ena gällde Hallstahammars stödområdesindelning. Det är riktigt att vi var med och motionerade om detta, eftersom Hallstahammar tillhörde stödområdet då den regionalpolitiska propositionen lades fram. Men den gick inte igenom.

Enligt de besked som vi har fått då det gäller insatser för Hallstahammar kan stödområdesinsatser göras i Hallstahammar utan att Hallstahammar permanent tillhör ett stödområde när man upplever att det behövs speciella insatser. Men det är ju inte detta som är problemet i dag, utan det är avsaknaden av projekt att satsa på som nu utgör problem. Men det har getts besked från industriministern att Hallstahammar, om man har bra projekt, är ett område där regeringen kan tänka sig speciella insatser. Men om man skall ha en regionalpolitik och ha stödområden som ett instrument håller jag med utredningen om att man skall koncentrera insatserna till de delar av landet där problemen kan väntas bli permanent besvärliga.

Hallstahammars läge geografiskt i landet är bra även om man där har drabbats mycket hårt. Jag vill understryka att jag håller med om det som Birger Anderssson säger om att vi måste se till att länsprojektmedlen ökar så att Bergslagspendeln kan byggas färdig. Man kan ju inte börja bygga järnvägar och sedan lägga ned projektet under några år för att sedan börja om, utan man måste se till att särskilda pengar avsätts för detta. Det är naturligtvis när det gäller fördelningen även en fråga som man får diskutera med representanter från Dalarna.

Jag kan inte säga exakt på kronan hur mycket pengar man får till Mälarbanan. Det är omöjligt att göra. Från Infrastrukturfonden sägs att man skall satsa på vissa projekt – Västkustbanan, Mälarbanan och Arlandabanan.

Och Infrastrukturfonden skall alltså samfinansiera sina projekt. Infrastrukturfonden skall tillsammans med regionen satsa pengar. Man kräver alltså vissa insatser från regionen, näringsliv, kommuner, landsting, osv. Det viktiga är ju att Mälarbanan skall byggas färdig. Då blir det mycket en fråga om hur mycket satsningar man kan göra ute i regionen för att klara av det hela.

Anf. 44 BIRGIT HENRIKSSON (m) replik:

Herr talman! Vi vill inte ha en regionalpolitik som innebär att man har stödområden. Vi tror inte att det är rätt sätt att bedriva regionalpolitik. Men jag har tydligt sagt, och jag vill upprepa det till Birger Andersson, att så länge man har stödområdesindelning måste Hallstahammar ingå i ett stödområde.

Till Roland Sundgren vill jag säga ...

Anf. 45 ANDRE VICE TALMANNEN:

Repliken gäller Birger Anderssons anförande.

Anf. 46 BIRGIT HENRIKSSON (m) replik:

Herr talman! I grunden har vi samma idé beträffande satsningarna. Det viktiga i detta sammanhang, från nationell, regional och västmanländsk utgångspunkt, är en utbyggnad av Mälarbanan. Vi från moderat håll tror att det också är ett samhällsekonomiskt lönsamt projekt. Redan i dag reser över 500 000 tågresenärer mellan Västerås och Stockholm. Snabba och goda transporter betyder oerhört mycket.

Vi är också överens om att utbildningen är oerhört viktig. Alla vet hur upprörda vi blev, inte minst socialdemokraterna, när spjutspetsforskningen för första gången försvann från Västerås och Sverige. Socialdemokraterna har emellertid, med den grundutbildningsfilosofi som de har drivit under många år, medverkat till att högre forskning inte bedrivs på ett sådant sätt som den borde i Sverige i dag. Sverige är inte längre ledande på detta område.

Detta är de stora problemen för regionen. Jag har väckt en motion som gäller Hallstahammars inplacering i stödområdet. Jag har även motionerat om spjutspetsteknik, forskning, högskola och naturligtvis om Mälarbanan.

Anf. 47 BIRGER ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att ta upp Hallstahammars kommun. Jag vill påminna både Birgit Henriksson och Roland Sundgren om att de i våras, i samband med propositionen om regionalpolitik för 90-talet, motionerade om att Hallstahammar skall ingå i stödområde. Det väcktes motioner från fyra olika partier om detta, centern, moderaterna, socialdemokraterna och vänsterpartiet. Men vid voteringen den 12 juni stödde varken socialdemokraterna eller Birgit Henriksson sina egna motioner. Nu har Birgit Henriksson återkommit med en ny motion. Jag vill därför fråga henne: Kommer Birgit Henriksson under innevarande riksmöte att stödja sina egna motioner?

När det gäller Mälarbanan begärde jag inte av Roland Sundgren att precis på kronan få svar på hur mycket pengar vi skulle få. Jag nöjer mig med om jag får ett svar från honom om ungefär hur många miljarder det handlar om.

Industriministern åker land och rike runt och talar om hur mycket pengar som skall portioneras ut när det gäller den näringspolitiska propositionen. Jag har ett tidningsurklipp från Halland, där industriministern har varit på besök och gett mycket detaljerade upplysningar om de medel som kommer att anvisas i den regionalpolitiska propositionen till Västkustbanan och till de vägar som berör Västsverige. Eftersom industriministern själv inte är närvarande vill jag fråga Roland Sundgren följande: Anser Roland Sundgren att det är viktigare och riktigare att industriministern åker land och rike runt och redovisar detaljer i den näringspolitiska propositionen än att han är närvarande här i riksdagen och ger ett besked till oss som arbetar riksdagen?

Anf. 48 BIRGIT HENRIKSSON (m) replik:

Herr talman! Det är riktigt att jag i våras inte kunde delta i den debatt då min motion togs upp, eftersom jag befann mig i Helsingfors på ett sammanträde. Jag kom direkt till voteringarna, utan att ha deltagit i debatten, men jag röstade inte nej, utan jag avstod när jag förstod att det var min motion som hade varit uppe till behandling. Jag avstod därför att jag inte hade talat med min partigrupp och inte redovisat mina skäl för att rösta ja. Men naturligtvis stöder jag min egen motion som jag dessutom har fått sanktionerad.

Anf. 49 ROLAND SUNDGREN (s) replik:

Herr talman! Vi accepterar utskottets motivering. Det som Birger Andersson säger är riktigt, nämligen att vi röstade ja till utskottets hemställan trots att vi hade väckt en motion. Det är så man ofta får göra när det kommer fram uppgifter som innebär att samma stöd kommer att ges om det finns ett projekt. Då får man acceptera detta och de regionalpolitiska tankegångarna om att stödområdessatsningar, om de skall verka ordentligt, naturligtvis skall göras i de områden som kanske inte har samma förutsättningar att få stöd genom infrastrukturella investeringar som vi har genom Mälarbanan, Bergslagspendeln, osv.

När det gäller detta att på miljarden säga hur mycket vi får till Svealandsbanan vill jag understryka att vi vet att vi hade fått ungefär 1,3 miljarder från banverket. Av dessa togs sedan 300 miljoner till Västkustbanan. Vi vet att kravet på oss själva i regionen är 700 miljoner. Vi vet att själva Mälarbaneprojektet Stockholm–Örebro–Hallsberg, om man tar hela sträckan, är en fråga om 4,5–5 miljarder. Men det är ändå mycket svårt att exakt på miljarden säga hur mycket det kommer att kosta. Med i bilden finns nämligen även det som man kallar Svealandsbanan, som också räknas in i satsningarna på trafiken runt Mälaren.

Detta är alltså siffror som vi har att räkna med. Man kan då säga att det behövs åtminstone 2,5–3 miljarder för satsningarna Stockholm–Örebro–Hallsberg.

Anf. 50 BIRGER ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag påstod inte att Birgit Henriksson hade röstat nej. Jag sade att hon inte hade stött sin egen motion. Att avstå är detsamma som att inte stödja motionen.

Jag vill påminna Roland Sundgren om att en av hans kolleger, Yngve Wer-

nersson, tidigare under riksmötet ställde en fråga till industriministern i vilken han framförde önskemål om att Hallstahammar skall flyttas in i stödområde. Det är alltså tydligt att det är splittring i de socialdemokratiska leden.

När det gäller Mälarbanan är det alldeles riktigt som Roland Sundgren säger att banverket från sin plan 10 flyttat över pengar till getingmidjan i Stockholmsområdet. Det är klart att vi i Västmanlands län blir oroliga över det, eftersom vi har funnit, såvitt jag kan förstå är vi överens, att Mälarbanan är ett absolut nödvändigt projekt för inre Mälarområdets utveckling. Därför måste vi gemensamt från länet försöka se till att vi verkligen får vår andel av de pengar som nu föreslås i den regionalpolitiska propositionen.

Jag fick mycket svävande svar från Roland Sundgren. Men jag begär alltså inte att få mer säkra besked i dag. Men jag vädjar ändå till honom att vi från länet tillsammans verkligen skall försöka göra vår stämma hörd, så att vi får vår rättmätiga andel av de pengar som nu kommer att portioneras ut på angelägna järnvägsprojekt.

Andre vice talmannen anmälde att Roland Sundgren anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 51 ULLA BERG (s):

Herr talman! I torsdags i förra veckan, den 31 januari, var jag i kontakt med arbetsförmedlingen i min hemkommun Hällefors i Örebro län. Då fick jag veta att det fanns 11 lediga jobb i kommunen. Det fanns totalt 605 arbetssökande. Av dem var nästan hälften, eller 295, helt arbetslösa. Den andra hälften hade deltidsarbete men sökte heltid. Dess värre är det så att dessa siffror bara är början på vad vi vet skall komma under året. Vi räknar med att under andra halvåret ha en arbetslöshet på 15 % i kommunen.

Stålindustrin genomgår, som vi alla vet, en långtgående strukturomvandling. I kommuner av Hällefors karaktär blir konsekvenserna av den strukturomvandlingen förödande. Det är de yngsta, de med modern utbildning, som får gå först. Ungdomsarbetslösheten, åldrarna 18–24 år, var den 15 december 15 %. Av dessa 15 % var drygt 10 % öppet arbetslösa, medan resterande 5 % fanns i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. I grannkommunen Karlskoga är situationen likartad.

I dessa kommuner har den tunga industrin alltid varit totalt dominerande på arbetsmarknaden. Om vi tar Hällefors som exempel, kan vi konstatera att av samtliga arbetstillfällen i kommunen är 40,2 % i industrisektorn jämfört med 22,6 % i landet i övrigt.

Av dem som arbetar i industrisektorn finns 85 % i sektorn järn, stål och metall och 7 % i metallvaruindustrin. Det är totalt 92 % av industrijobben som är direkt knutna till metallsektorn.

Om man inte är anställd i det dominerande företaget Ovako Steel är man anställd i entreprenadföretag eller företag som på annat sätt är beroende av Ovako Steel. I Karlskoga är Bofors det dominerande företaget med samma förhållande till övrig arbetsmarknad i kommunen.

Metallsektorn är totalt mansdominerad. Kvinnorna arbetar nästan uteslutande inom äldreomsorg, sjukvård, barnomsorg och handel. Det är illa nog om de som blir arbetslösa på grund av strukturomvandlingen inom metall-

sektorn väljer att flytta från kommunen för att skaffa nya jobb. Om de dessutom tar med sig fruar och sambor kommer vård- och omsorgssektorn att drabbas av personalflykt.

Kommunerna arbetar i samverkan med länsorganen för att motverka efekterna av dessa förändringar. Man arbetar med stimulans till de företag som finns etablerade och som har förutsättningar för framtiden, man arbetar med etableringar av nya företag inom nya sektorer för att bredda näringslivet, och man arbetar med utbildningar för att höja kompetensen och skapa förutsättningar på arbetsmarknaden för dem som blir drabbade av arbetslösheten.

I ett så svårt läge som det som nu råder räcker inte kommunernas insatser. Här måste staten mobilisera kraft och god vilja för att hjälpa till.

Det finns så mycket bra att ta till vara för framtiden. En god livsmiljö, bra skolor, utvecklad barnomsorg är investeringar som gjorts för en god livskvalitet som inte skall gå till spillo. De skall utnyttjas!

Se det som ett erbjudande från oss som är i en svår situation just nu. Vi kan erbjuda människor fantastiska livsvillkor, bra miljö, stimulerande fritidsmöjligheter, helt enkelt livskvalitet. Det enda vi saknar är jobb!

Herr talman! Det är nog en rimlig begäran att staten deltar i ansträngningarna. Vi behöver för att komma över svårigheterna, under en övergångsperiod bli placerade i stödområde 1. Vi behöver statens medverkan för att underlätta för nyetableringar i nya branscher. Då kan det bli en framtid också i strukturomvandlingens spår.

Anf. 52 INGVAR JOHNSSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att säga något om den oro som många inom Älvsborg känner inför utvecklingen på arbetsmarknaden och för att framföra förslag till åtgärder som kan minska arbetslösheten och bidra till fler jobb i framtiden.

Under nästan hela 1980-talet har utvecklingen i vår valkrets varit mycket positiv, men de senaste åren har situationen främst inom bilindustrin lett till kraftiga minskningar av industrisysselsättningen. Dessa bekymmer för bilindustrin har senare förstärkts av den allmänna konjunkturnedgången och nu även av kriget i Mellanöstern. Den senaste tidens kraftiga nedgång av bilförsäljningen skapar naturligtvis en mycket stark oro bland tusentals anställda för hur det skall gå med jobben.

Den minskade sysselsättningen inom bilindustrin drabbar naturligtvis många regioner i vårt land. Men jag vill fästa riksdagens uppmärksamhet på hur utomordentligt beroende som främst Dalsland och Trollhättan är av bilindustrin. I nästan alla Dalslandskommuner arbetar man inom stora och dominerande företag med tillverkning för just bilindustrin. Den minskade produktionen av bilar har lett till personalminskningar och varsel vilket slår mycket hårt i denna glesbygd. Arbetslösheten i Dalsland har ökat mycket kraftigt och är nära 5 % i Åmål.

I Trollhättan har Saab Automobile AB minskat, och planerar att minska, antalet anställda med sammanlagt över 3 000. Det är ju en oerhört kraftig minskning. Jag kan också tillägga att det är många i valkretsens södra delar som jobbar i bilindustri i Göteborg.

Men det är inte bara bilindustrin som har bekymmer, även annan industri drabbas av minskad sysselsättning. Jag tror att vi kan säga att vi i Norra Älvsborg, liksom andra, har drabbats av den allmänna konjunkturnedgången och dessutom av den kraftiga nedgången för bilindustrin.

Men samtidigt som jag redogör för bekymren vill jag med kraft markera att jag tillhör dem som tror att svensk bilindustri har kvaliteter och möjligheter att utvecklas. Men det är säkert också så att även vid en på sikt positiv utveckling för bilindustrin både Dalsland och Trollhättan har behov av stöd för att kunna bygga upp ett allsidigare och mindre sårbart näringsliv.

För att både utveckla den befintliga industrin och skapa sysselsättning på nya områden är satsningar på främst utbildning och kommunikationer viktiga. Vår region har tyvärr i flera hänseenden en inte lika väl utbyggd utbildning eller utbyggda kommunikationer som jämförbara regioner. Vår region måste därför få en rejäl del av kommande satsningar på tillväxt. Jag vill därför peka på några satsningar som skulle bidra till tillväxt och positiv utveckling i Dalsland och Götaälvdalen.

För det första: Ge regionens högskola, som ju är landets minsta, ytterligare resurser till bl.a. utökad ingenjörsutbildning.

För det andra: Ge AMU i regionen resurser nog för att kunna möta den ökande arbetslösheten med kraftfulla utbildningsinsatser.

För det tredje: Bygg järnvägen från Göteborg mot Oslo och Karlstad med dubbelspår till Mellerud som en del i de infrastruktursatsningar som planeras.

För det fjärde: Satsa på att öka möjligheterna till pendeltågstrafik mellan Göteborg och Trollhättan–Vänersborg, varvid en ny järnvägsstation byggs i Älvängen.

För det femte: Ge riksväg 45 Europavägstatus och höj standarden på denna väg genom Götaälvdalen och Dalsland. Rusta upp de mindre vägarna i regionen.

För det sjätte: Förlägg vägverkets planerade nya regionkontor till Vänersborg.

För det sjunde: Ge fyrstadsområdets, Dalslands och norra Bohusläns behov av goda flygförbindelser en långsiktig lösning.

Herr talman! Det var vad jag hade att säga om behov av insatser för Dalsland och Götaälvdalen. Men när jag nu talar om läget i norra Älvsborg vill jag också något beröra Alingsåsområdet, som ju har haft en mycket starkt tillväxt och en positiv utveckling. Men även i denna region finns frågor som är mycket viktiga för dess utveckling. Jag skulle vilja nämna följande.

Pendeltågstrafiken till och från Göteborg borde förlängas norr om Alingsås.

Järnvägsstationen i Herrljunga måste få utvecklas till ett resecentrum som betjänar Borås- och fyrstadsregionerna.

Vägen från Floby mot Europaväg 3 måste byggas färdig förbi Herrljunga.

Europaväg 3 måste ges en ny dragning förbi Alingsås.

Herr talman! Genom att genomföra dessa satsningar kan vi se till att detta område får en fortsatt positiv utveckling.

Anf. 53 ARNE KJÖRNSBERG (s):

Herr talman! Borås A-region sade man förr i tiden. Knallebygden, Tygriket, Sjuhäradsbygden. Namnen är många, men jag föredrar Sjuhäradsbygden – kanske därför att jag kommer därifrån.

Jag vill, herr talman, av två skäl börja med att instämma i Ingvar Johnssons anförande. Dels därför att jag tycker att det var i sak bra och riktigt, dels därför att vi i norra Älvsborg och södra Älvsborg är så beroende av varandra och på en mängd områden har ett samarbete som fungerar väldigt bra. Jag vill alltså instämma i Ingvar Johnssons anförande.

Så tillbaka till Sjuhäradsbygden. Det som jag tycker är typiskt för människorna i den bygden är att de är idoga, arbetsamma, uppfinningsrika, men kanske också litet "om sig och kring sig, för att få nåt' i sig och på sig". Det finns elaka historier, jag poängterar att de är elaka och säkert osanna, om knallen som hade två alnar – en litet längre och en litet kortare. Den ena användes när det var inköp på gång. Den andra när det gällde försäljning. Ni får själva gissa vilken som användes vid resp. tillfälle. Nu undrar kanske vän av ordning vad detta har med en allmänpolitisk debatt i Sveriges riksdag i februari 1991 att göra. Det kan man naturligtvis fråga sig. Vad jag vill ha sagt är att människorna i min hembygd faktiskt aldrig har hemfallit till gnäll. Man har genom århundraden slitit och släpat och alltid varit arbetsam. Så var det och så är det. I Sjuhäradsbygden, med tekoindustrierna som bas i industriverksamheten, gäller det faktiskt att ligga i. Där sätter man en ära i att klara sig själv.

Under de senaste tre decennierna har vi haft en dramatisk nedgång av antalet sysselsatta inom teko. Trots detta är denna industrigren fortfarande viktig för våra bygder. Den är dessutom, precis som alltid, extremt konjunkturkänslig. Vi märker uppgångar, men också nedgångar, snabbare än i de flesta andra områden i landet.

I Älvsborgs län, huvudsakligen i Sjuhäradsbygden, med den största koncentrationen till Marks kommun, arbetar 11 000 personer inom teko. Hittills har mer än 1 200, alltså ungefär 11 %, varslats om uppsägning. Företrädare för branschen, både på arbetsgivar- och arbetstagarsidan, räknar med – eller kanske spår – att antalet sysselsatta under 1991 kommer att minska med ca 4 000 personer.

Strukturen på näringslivet i Sjuhäradsbygden är sådan att alla är medvetna om att en fortsatt strukturomvandling är nödvändig. Det får dock inte innebära, och behöver inte innebära, att teko slås ut. Det får inte heller innebära att omvandlingen går så snabbt att näringsliv, arbetsmarknad och – viktigast av allt – människorna inte hinner med.

Några av de åtgärder som är vidtagna, exempelvis frisläppandet av investeringsfonderna, är viktiga för vår bygd. Ännu viktigare är dock strävan att sänka kostnaderna. På få ställen i landet betyder det så mycket som i Sjuhäradsbygden att vi kan komma över från inflationslöner till reallöner. Enligt den regionalpolitiska utredningen var det för några år sedan 42 % av de sysselsatta i Sjuhäradsbygden som arbetade i det man kallade kostnadskänslig verksamhet. Motsvarande tal för några andra delar av landet, exempelvis Bergslagen och sydöstra Sverige, var 24 %. Mot denna bakgrund är det na-

turligtvis av största vikt att vi kommer till rätta med kostnadsutvecklingen. Det är därför vi hoppas mycket på Rehnbergkommissionen.

Nu skall jag inte lyfta fram problemen mer, nu skall jag i stället peka på några åtgärder som jag menar är viktiga och på ett antal starka sidor i Sjuhäradsbygden.

I Borås finns högskolan, statens provningsanstalt, SIFU och Proteko. Dessa institutioner bör få möjlighet att mer aktivt samarbeta för att underlätta den omstrukturering som vi alla inser är nödvändig.

Några ord specifikt om tekoindustrin. SIND har ett branschstöd på 85 miljoner, som de administerar. Det måste i ökad utsträckning användas offensivt och inte bara till uppehållande försvar. Proteko, som jag tidigare nämnde, bör få större möjligheter att specialrikta offensiva insatser till utvecklingsbara tekoföretag.

Till frågan om importregleringar för tekovaror. Här rör jag mig på ett minerat område, det är jag medveten om. Hösten 1988 beslutade riksdagen att alla importregleringar skall vara avskaffade den 31 juli i år. Det beslutet fattades under helt andra politiska och handelspolitiska förhållanden än de som råder nu. Det är i sig skäl till att man bör fundera på att ändra det beslutet. Under stor enighet har riksdagen beslutat att Sverige, under vissa förutsättningar, skall eftersträva medlemskap i EG. Inom EG har man importrestriktioner för tekovaror. Man har sagt att strävan är att dessa skall tas bort, men att man räknar med att det kanske tar tio år. Det betyder att om våra förhandlingar med EG leder till det resultat som en bred majoritet i riksdagen syftar till, kommer vi att om några år få införa importrestriktioner på tekovaror igen. Det verkar inte speciellt förnuftigt eller rationellt. Jag anser att om vi på en mängd områden eftersträvar en harmonisering till EGs regler, så bör vi göra det även på det här området.

Trots nedgången kvarstår, i varje fall i en del avseenden, en viss överhettning i huvudstadsregionen. I datakommunikationernas tidevarv bör det inte vara några svårigheter att flytta viss verksamhet till andra delar av landet. Folksam har fattat sådana beslut. Jag tycker nu att postgirot bör följa i Folksams spår. Om jag får upprätta en önskelista, tycker jag att det vore rimligt att postgirot flyttade en del av sin verksamhet till Sjuhäradsbygden–Borås. Borås kommun har lovat att medverka i en sådan lokalisering.

Bara en sak till. Statens räddningsverk har fyra skolor ute i landet. Kapaciteten vid dessa räcker inte till, därför har man utlokaliserat viss utbildning. I Borås har kommunen byggt en utomordentligt fin brandövningsplats. Det verkar vara Europas finaste, i varje fall om man skall döma av alla de studiebesök som görs där. Tidvis har deltidsbrandmän utbildats där. Jag tycker att det vore rimligt att räddningsverket utlokaliserade den utbildningen till Borås. Jag påminner på nytt om den resurs som provningsanstalten kan vara.

Det var inte meningen, herr talman, att detta skulle bli någon litania, alltså klagosång, och jag hoppas att mitt inlägg inte har uppfattats som en sådan. Det jag egentligen vill är att peka på de stora möjligheter som Sjuhäradsbygden har. En sak vågar jag lova, i våra bygder skall vi ligga i och jobba som vi alltid har gjort. Vi vill bara ha chansen, och den hoppas jag att vi kommer att få.

Anf. 54 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Regeringens politik att momsbelägga kollektivtrafiken och att höja restaurangmomsen är verksamma slag mot näringslivet och framtiden för Gotland. Kostnaderna för färjeåkande har stigit med 35 % och för flyget med 25 % sedan årsskiftet. Nu anvisar regeringen vägar för ytterligare åtgärder för att försvåra resandet till och från fastlandet. Slopandet av fraktstödet och stödet för flyget visar vad det är fråga om. Det är en ren isoleringspolitik, och det är otillständigt. Det är fråga om storebrorssamhället som förtrycker en liten avlägsen del av landet. Det ser ut att kunna vara en "baltikumisering" och kanske t.o.m. en "albanisering" av Gotland.

Miljöpartiet de gröna har en helt annan syn på dessa frågor. Vi vill att Gotland skall utvecklas, liksom andra delar av landet. Vi vill stödja en självutveckling. Därför har vi bl.a. föreslagit att arbetsgivaravgifterna skall sänkas med 10 procentenheter. Det innebär att lönekostnaderna för alla verksamheter på ön sjunker med 10 %. Detta sänker kostnaderna för kommunerna rejält och de får möjligheter att klara sina lagstadgade uppgifter.

Det kommunala skattestoppet måste hävas. Det är egentligen ett brott mot principen om kommunalt självstyre. Hur skall kommunerna kunna klara de uppgifter som vi ålägger dem, om de inte har möjlighet att finansiera dem?

Momsen på kollektiva transporter till lands och sjöss måste slopas. Gör man det får näringslivet på ön en rejäl skjuts. Momsen på restauranger och turism måste återgå till det gamla värdet. Tankarna på att slopa fraktstödet och flygstödet bör avvisas. Det är bara några exempel på vad man faktiskt mycket enkelt kan göra för att lätta på situationen för den hårt trängda ön.

Transporterna till och från Gotland måste utredas. I en sådan utredning måste de gotländska intressena ha mycket stor tyngd. Vi anser att ägarna av färjetrafiken måste befinna sig på Gotland. Gotlänningarna är faktiskt experter på sina problem, inte utredare som sitter på fastlandet och tycker, inte heller ägare på fastlandet. Utredningen måste tillsättas med stor skyndsamhet. Målet måste vara att få goda transporter till kostnader som är rimliga. Vad kan då vara rimligt?

Det går inga landsvägar mellan Gotland och fastlandet. Sjövägen är egentligen landsvägen. Kostnaden för att komma till och från Gotland med de långsamma färjorna måste likställas med kostnaden att färdas med bil motsvarande sträcka på land. En utgångspunkt kan vara det statliga avdraget på 12 kr. per mil. Det skulle betyda ungefär 200 kr. för en familj med bil. Omräknat skulle det kunna innebära att bilen kostar 100 kr. per resa och varje vuxen passagerare 50 kr. Det skulle vara en radikal sänkning av kostnaderna för att ta sig till och från Gotland. Vi tycker att det är viktigt att ur transportsynpunkt likställa Gotland med resten av landet. Allt annat är isoleringspolitik. För flygets del måste Gotland gynnas med sänkta landningsavgifter. Så tycker vi också att det skall vara för övre Norrland.

Vi vill avveckla löntagarfonderna och ersätta dem med kommunala närfonder för att utveckla lokal miljövänlig produktion. Löntagarfonderna har i stort sett endast kunnat användas till att höja börskurserna och gynna stora kapitalägare. Det var väl egentligen inte det som var meningen med löntagarnas pengar.

Vi vill återföra fastighetsbeskattningen till kommunerna och se till att taxeringsvärdena för bofasta i attraktiva områden blir sådana att de bofasta inte får det ekonomiskt svårt på grund av de spekulationer som är så vanliga i dessa attraktiva områden.

I vår gröna lunta, som är svar på regeringens nådiga lunta, har vi visat hur vi kan finansiera våra omläggningar, bl.a. genom en skatteväxling mellan skatten på energi och skatten på arbete.

Sedan har vi den stora frågan om oljeutvinningen. Regeringen har givit tillstånd till omfattande oljeletning utanför Gotland, bl.a. på Klints bankar. Detta är ett planerat miljömord från regeringens sida. Den måste vara medveten om att löften om oljeletning kan leda till att man finner olja. Att i ett sådant läge förhindra oljeutvinning är praktiskt taget omöjligt. Exploatörerna har ändå satsat stora belopp och de räknar naturligtvis med att de skall få tillbaka sina pengar.

Östersjön är svårt skadad, och havet tål inte mycket mer stryk innan det dör. Det vet regeringen. Man har deltagit i stora konferenser om detta, bl.a. i Ronneby i somras. Goda kunskaper finns, men regeringen fullföljer sina planer på miljömordet.

All oljeutvinning i Östersjön måste stoppas. Det måste vara en prioriterad uppgift för regeringen att verka för detta också internationellt. Därför måste oljeletningstillstånden dras in, och det med en gång. Jag tycker att det kan vara rimligt att t.o.m. betala skadestånd till de oljeletningsföretag vilka man har givit möjlighet att sätta i gång att leta efter olja. Det kunde faktiskt vara en billig försäkringspremie. Det är mycket viktigt att Gotland inte isoleras och att oljeletningen raskt upphör.

Hela denna politik är mycket märklig i en tid då vi alla pratar om internationell samverkan. I stället för man här en politik för nationell isolering. Vi ser det också i andra delar av landet, där man försämrar möjligheten att ta sig fram på järnväg. Jag tänker på Norrlands inland med inlandsbanan och andra ställen som faktiskt också drabbas av den konsekventa isoleringspolitiken. Detta håller inte. Landet ingick förra året, med regeringens hjälp, i en stor kampanj om att hela Sverige skulle leva. Gör man konsekvent på det här sättet, motsäger man faktiskt det man har satt i gång och som fått en fantastisk massa människor att med entusiasm arbeta på att hela landet skall leva. Då måste man faktiskt i sitt dagliga arbete, i politiken, också inse att det får konsekvenser. Då kan man inte behandla Gotland på det här sättet, med dessa enorma kostnader för att komma till och från ön. Det behövs faktiskt en folkstorm på Gotland för att påverka regering och riksdag så att isoleringspolitiken kan stoppas. Det är ganska fantastiskt att vi i en tid av internationalism bidrar till nationell isolering. Det måste bli ett slut på det.

Anf. 55 ANITA JOHANSSON (s):

Herr talman! Först vill jag säga att jag delar Birger Anderssons uppfattning att det är viktigt att framföra regionala problem i de regionalpolitiska debatterna. Jag tänkte tala litet grand om Stockholms län. Tyvärr har ingen av oppositionspartiernas ledamöter anmält sig för att tala om regionalpolitiken i dag. Det kan kanske bli bättre ett annat år.

Stockholms län är en modern och vacker storstadsregion, där vi har till-

växt, där vi har expansion. Det är människornas situation och villkor, förutsättningar och möjligheter i en storstad som jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på. Det handlar inte endast om arbete och bostäder, ekonomisk och social trygghet, utan det handlar också om livskvalitet.

I dag är Stockholms län kontrasternas region. För många är Stockholm möjligheternas stad, för andra innebär den social utslagning och isolering. Här finns de rika och de riktigt fattiga. Här är det fint att bo på Östermalm och i Djursholm, medan områden som Tensta och Rinkeby har dålig klang – där bor många socialt utslagna och många invandrare. Bostadsområdena i Stockholmsområdet är i mångt och mycket socialt skiktade. I Stockholmsregionen är också ett av de största sociala problemen ensamheten.

Jag tycker, herr talman, att det är helt oacceptabelt att vi i vårt rika land och i vår fina stad har så många uteliggare. Det måste vidtas åtgärder snarast, både från kommunens och från riksdagens sida, för att komma till rätta med det här problemet.

Bristen på platser på behandlingshem och på andra behandlingsmöjligheter för barn och ungdom är mycket stor, främst i Stockholms län, men även i andra storstäder. Ungdomar som begår allvarliga brott kan inte tas om hand. Kostnaderna på de institutioner som finns är höga. Personalomsättningen är stor. Socialnämnderna saknar ofta möjligheter till nödvändig uppföljning. Behandlingsresultaten uteblir i stor utsträckning. Läget är alarmerande. Nya satsningar behöver göras för att hitta bättre metoder för att nå fram till ungdomar i riskzonen. Det är nödvändigt att staten ger öronmärkta anslag samt anvisningar till denna verksamhet för att avhjälpa den akuta bristen.

Stockholms län är inte bara Sergels torg, utan här finns både glesbygd och tätort. Tänk på att Sveriges rikaste region också är den mest ojämlika! Arbetsplatserna finns i Stockholm och norrut, medan en stor del av bostäderna finns i de södra länsdelarna. En betydande del av befolkningen måste pendla kanske två timmar varje dag till och från sina arbeten.

Herr talman! När statliga åtgärder utformas, måste hänsyn tas även till de problem som finns i vår region. Statliga åtgärder måste motverka, inte förstärka obalansen. Storstad och landsbygd måste utvecklas i harmoni med varandra. De som vill att Stockholm skall växa obehindrat är spekulanterna. Här handlar det om många människor som har flyttat hit från andra delar av landet och från andra länder.

Bostadsmiljön måste förbättras i många av våra kommuner. Vårt län blir inte bättre om köerna till nästan allt fördubblas, när trafiken tilltar och avgaserna med den eller när vi tvingas bygga bostäder på våra grönområden.

Storstadsutredningen fann att problemen var störst i de minst attraktiva bostadsområdena. Det är därför mycket viktigt att dessa områden rustas och vid behov byggs om, så att stämpeln av dåliga bostadsmiljöer försvinner. Detta förutsätter statligt stöd i form av lån med förmånliga ränte- och återbetalningsvillkor.

Herr talman! Antalet sysselsatta inom varuproduktionen i Stockholmsregionen har minskat med 75 000 personer under en 20-årsperiod. Under samma tid har antalet arbetande inom tjänsteproduktionen ökat mycket kraftigt. Enligt Regionplan 90 kan minskningen av antalet sysselsatta inom

tillverkningsindustrin fortsätta. En sådan fortsatt utveckling innebär att näringlivet i Stockholms stad och län blir än mer tjänstemannainriktat.

AMS-statistik visar att varslen i Stockholms län till största delen återigen berör tillverkningsindustrin. Här måste vi tillsammans ta krafttag.

Olof Palme varnade för att vi hade byggt ett välfärdssamhälle som var ett skal utan innehåll. Han menade att vi hade rationella vägar, rationella fabriker och rationella skolor. Nu var det på tiden, menade Olof Palme, att vi fyllde det rationella med ett mänskligt innehåll.

Människor väljer att ställa sig utanför samhället, väljer att inte rösta. Främlingskap och invandrarfientlighet, det är välfärdssamhällets baksida. Då gäller det att våga se problemen och motverka marknadskrafternas brutala effekt.

Herr talman! Storstäderna erbjuder ett rikt och omväxlande utbud av kulturverksamhet. Men de som deltar i denna kulturverksamhet kommer i alltför stor utsträckning ur det välutbildade skiktet av storstadens befolkning. Då Skådebanan i Stockholm upphörde för några år sedan, frigjordes medel motsvarande 37 grundbelopp. De har alltsedan dess använts till teaterfrämjande åtgärder. I årets budgetproposition säger utbildningsministern att medlen även nästa år skall tas i anspråk för dessa ändamål. Jag tycker att det vore bra om vi kunde satsa på en länsteaterverksamhet i Stockholms län.

Vi måste få riktade barn- och ungdomskultursatsningar i de mest utsatta bostadsområdena i Stockholmsregionen. Ett mycket bra exempel på ungdomssatsningar är Fryshuset. Vi socialdemokrater i Stockholms län kommer att arbeta mycket aktivt för att Fryshuset skall vara kvar och utvecklas.

Även vi stockholmare, herr talman, har rätt till en god livsmiljö. Våra barn har också rätt till en bra gymnasieskola, de har rätt till en bra bostad, utan att behöva betala flera hundra tusen kronor. Även våra gamla har rätt till en god åldringsvård.

Övriga frågor

Anf. 56 HANS LINDBLAD (fp):

Herr talman! Jag trivs med riksdagsledamöter. Jag tycker att de flesta är mycket arbetsamma och kloka. De flesta gör mycket klokare saker än vi som är här i kammaren just nu. Man är ute bland folk, man gör mycket.

Man kan ändå som riksdagsman fråga sig ibland: Står det vi håller på med i rimlig proportion till uppståndelsen när man väljer oss? Det är valrörelse, en lång kampanj och man drar ut hela svenska folket. Frågan är vad som blir resultatet. Ja, vi väljer naturligtvis regering. Men vad gör vi som riksdag?

Jag är en optimistisk människa. Jag tycker att det har hänt något positivt, ett trendbrott. Riksdagsmotionernas antal har tidigare varje år ökat. En del säger att det är bra med riksdagsledamöter som motionerar, men i fjol minskade antalet motioner. Det är intressant att antalet minskade ytterligare i år. Det tycker jag är extra roligt och positivt, eftersom det är valår, då man normalt sett motionerar väldigt mycket. Riksdagsledamöter verkar motionera mindre och får då mer tid till annat.

Den här allmänpolitiska debatten inleddes första dagen med en partiledar-

omgång. Så skall det vara. Det är valrörelse, och de frågor som partierna har olika uppfattning om blir oerhört väl belysta. Man tror nästan att det är riksdagens viktigaste uppgift att visa när partierna är oense.

Gårdagens debatt inleddes med en ekonomisk debatt mellan finansministern och partiernas ledande finanspolitiska talesmän. Det är jätteviktigt. Alla människor vet att riksdagen ägnar sig åt och talar om att man är oense om ekonomin.

Men den här dagen inleddes med en interpellationsdebatt mellan Lars Leijonborg och civilministern om brister i statsförvaltningens medelshantering. De var rätt ense. Jag tror att det är viktigt att notera detta. Man är överens, men problemet är att myndigheter redovisar pengarna på galet sätt.

Jag brukar ibland säga att politiska partier är de enda organisationer som tvingas se till helheten. Ett politiskt parti måste väga vägar mot regionalpolitik, mot forskning, mot försvar etc., under det att alla andra aktörer bara behöver ta ansvar för en del. Varje myndighet, varje annan organisation med någon kraft – nu bortser jag från kyrkor och ideella organisationer – företräder någon form av särintresse. De politiska partierna kan ha olika uppfattning, men när man tvingas göra avvägningar kommer man i många sammanhang fram till samma uppfattning. Problemet är hur man får genomslag för detta.

Jag tror att vi alla vill ha så god högre utbildning och så god forskning som möjligt. Men samtidigt får kostnaderna inte bli hur stora som helst. Alla har nog ett intresse av att byråkratin inom högskolevärlden minskar. Då avser jag inte bara UHÄ utan också byråkratin vid våra universitet och institutioner. Hur hittar vi framkomliga vägar här? En viktig fråga är: Hur kan riksdagen arbeta för en rationalisering, för att man ser till att pengarna ger så mycket som möjligt? I det avseendet har vi hittills varit dåliga.

Utskotten har alltid huvudansvaret. I ett utskott där man har oerhört mycket att göra, t.ex. i utbildningsutskottet eller arbetsmarknadsutskottet, hinner man inte se till resultatet av sitt arbete. Jag tror att ju mer pengar det är fråga om i ett utskott, desto mindre hinner man titta på de olika frågorna.

Jag förmodar att man i t.ex. lagutskottet – i det sammanhanget vill jag säga att konsumentverket säkert blir granskat – har en mycket tung arbetsbörda.

Jag kan föreställa mig att det alltid är bråttom i utskotten. Propositioner och motioner måste fram. En debatt i ämnet i fråga utlovas till en viss tidpunkt. Men plötsligt blir det inget sammanträde t.ex. en torsdag. Det sammanträdet ställs in. Men i stället kunde man väl träffas den aktuella torsdagen för att titta på hur exempelvis grundskolan fungerar. Man kunde göra en "feed-back".

Själv sitter jag ju med i försvarsutskottet. Egentligen behöver det inte spridas utanför kammaren vad jag nu säger. Men vi har faktiskt inte särskilt mycket att göra där. Vi hinner göra någon form av uppföljning. I och för sig har viktiga saker hänt. Jag tänker då på den nya budgetreformen. Vidare finns det ett bra betänkande från riksdagens revisorer, som har lett till ett riksdagsbeslut om hur riksdagen skall agera. Genom att studera förhållandena vad gäller en tredjedel av förvaltningen varje år finns det litet tid att gå in på sådana här saker. Talmannen har ju låtit tillsätta en utredning om riksdagens granskningsroll. Det gäller både utskottens roll och revisionens

roll. Vi måste ju kunna se vad som händer och ta ställning till hur vi i riksdagen kan påverka.

Jag sitter sedan några år tillbaka med i revisionen. Riksdagen har uttalat att vi skall ägna oss åt principiella och generella frågor. I går hade vi ett seminarium. Talmannen var kanske inte särskilt glad över det, eftersom det var allmänpolitisk debatt. Vi är några ledamöter som inte alls har sysslat med sjukvård tidigare. Men under en period omfattande ungefär 17 månader har vi åkt runt i Sverige, och vi har även studerat förhållandena i våra grannländer. Konsulter har inte anlitats i någon större utsträckning, utan vi har själva – måhända så att säga med litet nyöppnade ögon och litet oskuldsfullt – undersökt hur det hela fungerar eller inte fungerar.

Jag tror att utskotten sällan har tid att göra en sådan granskning. Det behövs nog en kombination av vad revisionen och utskotten gör.

Sedan har jag också ett intryck av att utskotten är ganska dåligt förberedda just som utskott, som kanslier. Man är så oerhört inriktad på att behandla just motioner och propositioner, och då gärna med tyngdpunkt på det juridiska. Jag tror att det i hög grad har präglat rekryteringen. Utskotten är dåliga på att se hur saker och ting fungerar i verkligheten.

Det är lätt att säga ja till en förändring t.ex. i fråga om sjukförsäkringen. Men sedan gäller det att beakta vad förändringen i fråga innebär för byråkratin. Man måste undersöka hur många hundra nya tjänster som kommer att behövas vid försäkringskassorna. Men sådant aktualiseras först ett eller ett par år senare. Det kan ju röra sig om att ytterligare ett antal hundra personer kommer att behövas. Men det kunde man, som sagt, ha förutsett.

Jag tror också att riksdagen är en dålig arbetsgivare. Personalutvecklingen är dålig. Revisionen har börjat med ett slags seminarieverksamhet för personalutveckling. Men det har inte riksdagen gjort. När man i ett utskott har lärt sig något nytt skall naturligtvis den här nya erfarenheten föras vidare till andra personer. Det kan hända att någon har lärt sig t.ex. att matcha en viss byråkrati på trafikområdet. Men den kunskapen kan passa mycket bra på exempelvis industriområdet. När man i ett utskott kommer på någonting speciellt t.ex. i fråga om styrning är det viktigt att den erfarenheten sprids till andra.

Jag tror att det är värdefullt att ha en bra personalorganisation. Det gäller både revisionen och utskotten. Det behövs fler utbyten. Det här är ett viktigt område. Ganska många av de miljarder som vi har klått skattebetalarna på under de senaste åren har inte använts särskilt väl. Riksdagen visar stor skicklighet när det gäller att tala om saker som gäller framtiden. Men riksdagen är dålig på att granska och följa upp.

Anf. 57 ANITA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Som vanligt har jag med intresse lyssnat på Hans Lindblad. I stort sett har jag samma synpunkter som han på byråkratin. Vi måste komma åt byråkratin på många statliga myndigheter och även på annat håll. Jag ser alltså verkligen fram emot den utredning som talmannen har tillsatt när det gäller att undersöka riksdagens roll. Som politiker måste vi bli mycket bättre på detta med uppföljning av de beslut som fattas i denna kammare.

Anf. 58 CARL FRICK (mp) replik:

Herr talman! När jag började i riksdagen var just detta med att man aldrig följer upp fattade beslut en av mina mera chockerande upplevelser. Jag har jobbat 20 år inom svensk industri. Då var det en självklarhet att successivt följa upp utfört arbete för att se vilket utfallet av det utförda arbetet blev och för att ta fasta på slutsatserna beträffande den uppföljning som gjorts. När en budget fastställs är det ett grundläggande krav att det till budgeten fogas någon form av konsekvensanalys. Vilket resultat förväntas? måste man fråga. På något sätt skall man ju senare kunna mäta om resultatet faktiskt blev det som man en gång hade tänkt sig. Det måste vara en central uppgift för resp. utskott att faktiskt se till att det som man har ordnat med och som återfinns i avgivet betänkande överensstämmer med vad man verkligen har tänkt sig. Om utfallet inte blir vad man har tänkt sig, är det i och för sig inte synd och skam. Då var verkligheten inte vad man kunde vänta sig, och då måste man dra slutsatser därav i det fortsatta arbetet. På det sättet kan riksdagsarbetet innebära en ganska lång läroprocess. Men därmed kan riksdagsarbetet utvecklas.

Jag ser fram emot den utredning som talmannen har tillsatt. Jag har fått äran att representera miljöpartiet där, och jag har för avsikt att på alla sätt försöka driva det hela dithän att man arbetar med konsekvensanalyser *före* beslut, att man på ett verksamt sätt följer upp vad som hänt och att man tar lärdom av allt detta.

Jag är således mycket glad över att Hans Lindblad tog upp denna fråga i riksdagen. Den här frågan har debatterats alldeles för litet. Dessutom är detta faktiskt en central fråga för vår framtid.

Anf. 59 HANS LINDBLAD (fp) replik:

Herr talman! Det här är ett problem så att säga från båda hållen. Riksdagen har i hög grad varit inriktad på att fatta beslut framåt och har i sin organisation varit dålig på att göra en uppföljning. Å andra sidan är motparten – byråkratin och ämbetsverken – oerhört stark. Det är egentligen bara i Finland och Sverige som denna motpart är så fruktansvärt stark. Men det är ett olyckligt arv efter Axel Oxenstierna. Det är möjligt att då vidtagna åtgärder var motiverade med tanke på den ordning som då gällde med ämbetsverken kontra kungen.

De här ämbetsverken finns alltså fortfarande. Jag vet inte varifrån man på ämbetsverken – om det är från Gud eller från någon period i historien – har fått den tilltro som man har till sig själv. Man upplever att man kan dessa saker bättre än riksdagen. Man följer naturligtvis de riksdagsbeslut som anses vara nödvändiga och bra. Men i övrigt gör man inte det.

Det borde stå i grundlagen, och det har jag tidigare sagt, att all makt skall utgå från folket i allmänna val, såvida inte myndigheterna anser annorlunda.

Själv har jag med mycket stor sympati följt försvarsministerns arbete. Han försöker verkligen hävda den politiska nivån gentemot myndigheten. Men myndigheten driver i detta fall en mycket hård agitation inför folket mot den politiska nivån. När vi på politisk nivå ber att få försvaret belyst fastlägger försvarsministern sin egen nivå. Sedan gör han jämförelser – även modera-

terna innebär då en ökad risktagning i förhållande till vad myndigheten tycker.

Jag vet inte hur det förhåller sig på andra områden. Men svenska myndigheter är mycket stora. På planeringssidan har man mycket mer än vad departementen har, och departementen har mycket mer än vad riksdagen har. Det enda sättet att åstadkomma något är att ha en stark revision och utskott som gör en uppföljning.

I ett arbetsskadeärende finns det en omfattande rapport från riksdagens revisorer. Jag tycker att utskottet i fråga var litet lamt och dåligt. Det är ju de som sitter med i utskotten som borde vara de som reagerar först. Om det handlar om problem i t.ex. skolan är det utbildningsutskottet som först skall reagera. På motsvarande sätt förhåller det sig med socialförsäkringsutskottet, trafikutskottet etc. Men det får inte bli ett revirtänkande.

En ledamot skall kunna känna att ett uppdrag har med de stackars skattebetalarna att göra. Pengar har plockats in, och människor tror att verksamheter därmed skall fungera. Då är det en uppgift för oss ledamöter att se till att verksamheter fungerar väl i praktiken.

Vi skall inte känna så fruktansvärt stor högaktning inför generaldirektörer och byråkrater. Vi skall visa att vi representerar de stackars människor som betalar. I det här huset visas alldeles för stor uppskattning när det gäller byråkrater, generaldirektörer och ämbetsverk.

Anf. 60 JERRY MARTINGER (m):

Herr talman! Jag har vid åtskilliga tillfällen stått i denna talarstol och debatterat narkotikaproblemet. I dag står jag återigen här. Även om jag inte har trott att problemet nu skulle vara löst har jag nog ändå hoppats på någon form av krafttag från den socialdemokratiska regering som för snart nio år sedan sade sig vilja göra "rent hus med knarket".

I praktiken blev detta uttalande inledningen till den släpphänthet som kom att prägla narkotikapolitiken i Sverige under 1980-talet. Jag vill påstå att 80-talet blev ett förlorat decennium i kampen mot narkotikan. 90-talets första år blev inte ett dugg bättre.

Större delen av den narkotika som hanteras i vårt land har smugglats hit. Narkotikan kommer emellertid inte längre enbart från utlandet. Syntetiska preparat har också börjat framställas i Sverige. Amfetamin, Ecstasy och Ice är exempel på droger som kan tillverkas här.

När det gäller narkotikasmugglingen till vårt land har vi fått en ny hotbild. Narkotikan kommer numera i stor utsträckning från öster.

Polen producerar betydande mängder amfetamin. Det finns mycket som tyder på att Polen håller på att överta Hollands roll som ledande producentland i det här avseendet. Tidigare rykten om att Polen importerat amfetaminkemister från Holland är i dag ett faktum. Det polska amfetaminet är dessutom av mycket hög kvalitet, vilket tyder på att det tillverkas i fabrik. Det finns mycket som talar för att den nya färjeförbindelsen mellan Gdansk och Oxelösund kommer att bli en betydelsefull smugglingsväg till Storstockholmsområdet.

I Sovjetunionen är tillgången på narkotika mycket god. Inte minst gäller detta Leningrad. Men det gäller också exempelvis Tallinn i Estland. I dessa

städer finns det en omfattande organiserad brottslighet med förgreningar i Sverige. Båda städerna har också direkta färjeförbindelser med Stockholm.

Småbåtstrafiken mellan å ena sidan Sovjetunionen, de baltiska staterna och Polen samt å andra sidan Sverige har ökat under den senaste tiden. Det finns skäl att anta att en hel del narkotikapartier kommer den vägen.

Finland utnyttjas i allt större omfattning som transitland vid narkotikasmuggling från Sovjetunionen till Sverige.

Narkotikapriserna i Sovjetunionen är mycket låga. Där håller man gatupriser som vi i Sverige inte ens varit i närheten av. Ett kilo heroin, som i Sverige kostar omkring 1,5 milj.kr., kostar i Sovjetunionen bara 34 000 kr. Cannabis kostar i Sverige ca 40 000 kr. per kilo. I Leningrad låg kilopriset i går kväll på 4 700 kr.

Av den anledningen kommer förmodligen flera av de traditionella smugglingsvägarna att vara mindre intressanta för Sverige i fortsättningen.

När det gäller Västeuropa finns det i dag ett gott samarbete över gränserna inom narkotikaområdet. I ett framtida EES- och EG-samarbete kommer vi att ha goda möjligheter att bygga upp en organisation där tull, polis och andra myndigheter i de olika länderna samverkar i jakten på narkotika. En särskild europeisk strategi för narkotikabekämpning är vad som behövts under många år. Inom ramen för det nya Europa har vi nu en chans att nå framgång på det här området som vi inte har haft tidigare.

En förutsättning för att det hela skall fungera är naturligtvis att alla berörda länder kan bidra med ordentliga resurser. Den polispolitik som har förts av den socialdemokratiska regeringen i Sverige under 1980-talet har emellertid lett till en försvagning av den svenska polisen, vilket är olyckligt i det här sammanhanget.

I Sverige är det inte bara jakten på de stora langarna som har blivit mindre intensiv under de senaste åren. Även polisens insatser mot t.ex. gatulangningen har minskat kraftigt. Det kan nämnas att det i dag bara finns en enda gatulangningsgrupp med sex poliser i Stockholm.

Detta skall jämföras med läget i mitten av 1980-talet. Då fanns det gatulangningsgrupper i alla Stockholms polisområden. Då minskade också narkotikaproblemet, vilket märktes främst genom att det inte skedde någon nyrekrytering bland missbrukarna.

I dag är situationen alltså annorlunda. På t.ex. Mariapolikliniken har man registrerat en klar ökning av nya och mycket unga missbrukare. Ute på stan sker narkotikahandeln helt öppet.

Herr talman! Försvagningen av den svenska polisen under 1980-talet har skett genom att den socialdemokratiska regeringen under flera år – med början år 1983 – har drivit igenom beslut som har inneburit att nyrekryteringen till polishögskolan kraftigt har skurits ned.

Under den sexåriga borgerliga regeringsperioden 1976–1982 antogs sammanlagt 4 124 nya polisaspiranter. Detta kan jämföras med de sex därefter följande socialdemokratiska regeringsåren. Då antogs endast 1 360 aspiranter.

Inte förrän i augusti 1989 erkände regeringen att man hade gjort sig skyldig till ett misstag. I en debatt i radioprogrammet Kanalen medgav civilminister Bengt K Å Johansson att det var fel att skära ned polisutbildningen.

Men det var illa att det skulle ta sex år för regeringen att inse det misstaget. De skador som under dessa sex år tillfogades polisens organisation kommer med all sannolikhet att bestå under hela 1990-talet.

För innevarande budgetår har beslutats om antagning av 800 nya polisaspiranter. I sin anslagsframställning för budgetåret 1991/92 har rikspolisstyrelsen begärt ytterligare 800 aspiranter. Samtidigt har man sagt att den nuvarande bristen på poliser, även om antagningen skulle hållas på den nivån varje år framöver, inte kommer att förbytas i överskott förrän 1996/97.

Mot den bakgrunden framstår regeringens formuleringar i årets budgetproposition från civildepartementet som högst egendomliga.

Först konstaterar civilministern att personalsituationen inom polisen fortfarande är "bekymmersam". Därefter skriver han bl.a. följande: "Av avgörande betydelse för att förbättra personalsituationen har emellertid varit de senaste årens satsningar på intagningen av polisaspiranter till polishögskolan. Dessa satsningar börjar nu ge effekt i form av färdigutbildade poliser. Även om situationen således håller på att förbättras, gäller det att behålla en fortsatt hög antagning till polishögskolan också framdeles, så att utvecklingen inte på nytt vänder i negativ riktning."

Efter dessa ord föreslås helt överraskande att aspirantantagningen under budgetåret 1991/92 skall minskas från 800 till 600. Det är sannerligen en märklig regering vi har.

Enligt moderaternas mening bör 800 nya polisaspiranter antas även under det kommande budgetåret. För att minska skadeverkningarna av 1980-talets nedskärningar bör dessutom 600 administrativa befattningshavare nyanställas. Därigenom skulle polispersonal med administrativa uppgifter kunna frigöras för rent polisiär tjänst. En sådan förstärkning skulle – till skillnad från en ökad antagning av aspiranter – ge omedelbar effekt.

Ett snabbt beslut i enlighet med det moderata förslaget skulle innebära att vi redan till påsk skulle kunna få ut fler poliser på gator och torg. Vi skulle kunna öka insatserna mot narkotikan och därigenom minska brottsligheten som helhet. Narkotikan genererar ju en mängd brott. Kan vi minska narkotikamissbruket, får vi också en bonuseffekt beträffande den övriga brottsligheten.

En förstärkning av polisens resurser skulle dessutom ge Sverige en god återbäring på sitt deltagande i det framtida europeiska samarbetet inom narkotikabekämpningen.

Herr talman! Vi har en allmänpolitisk debatt och det är valår. Därför skulle det ha varit roligt om justitieministern hade varit närvarande. Då hade vi kunnat få en diskussion.

Anf. 61 ANN-CATHRINE HAGLUND (m):

Herr talman! När jag anmälde mig till den allmänpolitiska debatten och när jag satt och förberedde mitt anförande var syftet självfallet att få en debatt med skolministern om skolpolitiken. Det förvånar mig mycket att skolministern inte ställer upp i debatten. Det är ju valår, och skolan genomgår stora förändringar. Trots det är det mycket som fungerar bra. Men alla är medvetna om att det finns mycket stora problem på många håll inom skolan.

Jag anser att det är utomordentligt viktigt att vi här i kammaren får debat-

tera skolfrågorna, särskilt innehållsfrågorna. Det handlar om vilka kunskaper och färdigheter som eleverna skall ha, om elevernas rätt att utvecklas optimalt alltefter egna förutsättningar samt om friheten att välja skola och inriktning.

Särskilt viktigt är det att här få diskutera frågan om bristen på behöriga lärare och frågan om hur lärarutbildningen skall vara utformad. Blivande lärare måste ju ha så goda förutsättningar som möjligt för att kunna vara bra och intressanta lärare under ett helt yrkesliv.

Herr talman! Jag konstaterar emellertid att skolministern inte anser det vara så viktigt att föra en allmänpolitisk debatt om skolan att han behöver ställa upp i debatten. Eller är det månne så, att skolministern inte har något att säga om innehållsfrågorna? Eftersom skolministern inte är här tänker jag vara så drastisk att jag avstår från att hålla mitt anförande.

Anf. 62 INGER HESTVIK (s):

Herr talman! Skolan, möjligheten att få en god utbildning, har alltid stått i centrum för den socialdemokratiska politiken. Från att ha gett alla möjlighet att gå i nioårig grundskola står vi nu snart inför det faktum att alla erbjuds att gå i treårig gymnasieskola. Det är ett stort steg framåt på det utbildningspolitiska området. Framför allt är det mycket viktigt därför att fler än som i dag har denna möjlighet kan fortsätta sina studier vid våra universitet och högskolor. Det innebär en möjlighet att skaffa sig en utbildning som också är attraktiv och behövlig vad gäller näringslivet.

Men då fordras det också att våra universitet och högskolor har möjlighet att svara mot de förväntningar som vi skapar. Universiteten och högskolorna måste kunna ge dem plats som söker sig dit. Det får inte vara som det är i dag, dvs. att flera tusen sökande lämnas utanför grindarna. En utökning av antalet studieplatser är helt nödvändig.

Då inställer sig följande frågor: Var skall utökningarna ske? Skall de stora universiteten alltid komma i första hand, eller skall de små och medelstora högskolorna prioriteras vid fördelningen av resurser?

Jag inser till fullo att vi måste ha starka universitet. Men jag tror mig också inse att den resurs som finns vid de små och medelstora högskolorna inte utnyttjas i den utsträckning som är möjlig.

Vi har bland framför allt ungdomarna – men också bland litet äldre och bland kvinnor – en outnyttjad reserv i dem som inte vill eller kan flytta från regionen men som skulle vilja utbilda sig vidare. Vi har tillgång till bra lärare. Många skulle kunna bli en tillgång i forskarsamhället om möjligheterna gavs.

I en motion har vi socialdemokrater från Dalarna pekat på den sneda fördelningen av resurserna till forskningen. Vi är glada över att de små högskolorna äntligen har fått egna resurser, men de är helt otillräckliga om man skall ta till vara högskolornas inneboende kapacitet att bidra till en ökad rekrytering till forskarutbildning och att själva bedriva forskning.

I budgetpropositionen har en fördelning av forskarresurser skett på ett ojämlikt sätt mellan de orter som har högskolor. Högskolan i Falun/Borlänge är en högskola som har alla förutsättningar utom de ekonomiska, och

jag ser ingen rimlig förklaring till att inte vår högskola har tillförts resurser i samma nivå som högskolorna i Örebro, Växjö och Karlstad.

Högskolorna i Gävle–Dala-regionen har under senare år inlett ett brett samarbete under arbetsnamnet Bergslagshögskolan Norr. Lantbruksuniversitetets enhet i Garpenberg och statens institut för byggforskning i Gävle ger möjligheter till en konstruktiv uppbyggnad av forskning i samverkan med redan existerande statliga forskningsinstitutioner.

Flera statliga verk inom området fysisk planering och teknisk infrastruktur är lokaliserade till regionen. Det här ger möjligheter till en samverkan som bidrar till uppbyggnad av högskolornas forskning och en förstärkning av verkens kompetensförsörjning.

Ett exempel på samverkan mellan högskolan och de statliga verken är uppbyggnaden av ett centrum för transportforskning som nu pågår i Borlänge. Vi hoppas nu att den nya järnvägsforskningen vid statens väg- och trafikinstitut – VTI – skall kunna etableras vid högskolan i Falun/Borlänge.

När jag på nära håll – som styrelseledamot i högskolan i Falun/Borlänge – ser det sjudande liv och de ambitioner som finns, och sedan ser att det är de små resurserna som bromsar utvecklingen, så funderar jag ibland över om resursfördelningen inom forskarvärlden som helhet är riktig. Varför examineras inte flera doktorer vid våra "gamla" universitet med alla de tillgångar de har? Ja, det är en av tankarna. En omfördelning av medlen är kanske det som behövs i stället för mer pengar – och en tillit till de små och medelstora högskolornas egen förmåga även i forskningssammanhang.

Anf. 63 SONIA KARLSSON (s):

Herr talman! Debatten om våra matpriser har på senare tid förts alltmer intensivt, och förslagen till lösningar på frågan om de höga matpriserna har varierat med hänsyn till vem som har fört fram förslagen.

De flesta är överens om att priserna på våra livsmedel går att sänka. Mycket har också redan gjorts, bl.a. riksdagsbeslutet om en ny livsmedelspolitik som förutsätts dämpa prisutvecklingen på livsmedel. I samband med Rehnberggruppens arbete på att åstadkomma ett stabiliseringsavtal, som omfattar hela arbetsmarknaden, har överenskommelser om prispress träffats med en del företag på livsmedelsområdet. Regeringen har också gett länsstyrelserna i uppdrag att starta ett omfattande informationsarbete som syftar till ett ökat prismedvetande hos konsumenterna.

Men diskussionen handlar inte bara om matpriset utan också om matens kvalitet och om på vilket sätt vi producerar livsmedel.

Vi har i Sverige valt att producera livsmedel under bestämda betingelser, med mindre bekämpningsmedel i lantbruket, och vi har höjt våra anspråk på djurens behandling. Vi gör detta för att få en bättre kvalitet på vår mat, men också för att vi tar ett ansvar för det sätt på vilket våra livsmedel produceras.

Men även om vi räknar in det här sagda i matpriset så finns utrymme för att ytterligare kunna pressa priserna, och genom att bli aktiva konsumenter har vi möjlighet att få en press på kostnader och priser.

Delar av konkurrensutredningens förslag om en ökad konkurrens inom

livsmedelsområdet för att vinsterna med avregleringen verkligen skall komma konsumenterna till del bör också noteras.

Herr talman! Från att ha talat om matpriserna vill jag nu tala om butiken, var vi handlar vår mat.

På 1960-talet skedde en strukturomvandling inom detaljhandeln, vilken innebar att kvartersbutiker lades ner och ersattes av snabbköp i stadsdelscentra och varuhus i städernas mitt. Just nu pågår en lika dramatisk strukturomvandling, men den här gången är det stadskärnornas varuhus och stadsdelstorgens snabbköp som slår igen. De ersätts av etableringar på billig mark i perifera lägen, på en åker utanför staden eller i ett industriområde, dit det är i stort sett omöjligt – och i varje fall opraktiskt och otrevligt – att ta sig till fots, med cykel eller med kollektivtrafik.

Denna utflyttning av dagligvaruhandeln till nya centra för bilkunder är ett allvarligt hot mot enskildas trygghet och mot traditionsrik stadskultur.

Den som inte har tillgång till bil får mycket svårt att klara av sina inköp. Detta drabbar bl.a. pensionärer, vilket innebär en ökad belastning på den kommunala hemtjänsten. För dem som är ensamstående ökas risken för social isolering och påskyndas psykiskt åldrande när de inte längre piggas upp av den dagliga promenaden till närbutiken. En annan grupp som saknar bil är barn och ungdomar. Om närbutikerna försvinner förlorar de möjligheten att göra egna inköp, gå ärenden åt föräldrarna och successivt träna sig till att bli självständiga och ekonomiskt medvetna.

Det är inte heller så att konsumenterna tjänar på en utglesning av butiksnätet. En hushållsekonomisk undersökning visar att gränsen för lönsamhet vid ett normalt veckoköp för en tvåbarnsfamilj går vid ett avstånd av 3–4 km vid inköp i lågprisbutik.

En samhällsstruktur som gör bilen nödvändig när man skall göra sina inköp är negativ för miljön, eftersom biltrafiken och därmed avgasutsläppen ökar. Värst ur denna aspekt är de stora "köpstäder" som man vill placera mitt ute på landsbygden med flera omkringliggande städer som upptagningsområde.

Vad som behövs är en medveten lokaliseringspolitik, som gör att servicen bekvämt kan nås till fots, med cykel eller med kollektivtrafik.

De juridiska styrmedlen finns redan hos kommunerna genom det kommunala planmonopolet. Enligt plan- och bygglagen skall planläggning ske så att den främjar en från allmän synpunkt lämplig utveckling och ger förutsättningar för en från social synpunkt god bostads-, arbets-, trafik- och fritidsmiljö. Det är också särskilt inskrivet i plan- och bygglagen att hänsyn skall tas till konkurrensfrågorna, att markens användning skall planeras så att konsumenterna så långt möjligt har tillgång till ett allsidigt sammansatt utbud av varor och tjänster och möjlighet att välja mellan t.ex. låga priser, närhet till butiker och hög servicegrad.

Genom reglerna i plan- och bygglagen kan kommunen bestämma var på marken det är lämpligt att driva olika slag av verksamheter. Däremot ger inte det kommunala planmonopolet rätt att bestämma vem som skall bedriva verksamheten.

Det är viktigt att förbättra konkurrensen, men rättvisa och fri konkurrens behöver självfallet inte innebära att samhället avstår från alla krav utan kan

lika gärna uppnås genom att man ställer exakt samma krav på alla handelsintressenter.

I debatten har anförts att handeln själv skulle få bestämma lokalisering av butiker. Detta har under årets allmänna motionstid följts upp i motioner från moderaterna och folkpartiet, vari man föreslår att plan- och bygglagen skall ändras så att kommunerna inte i detaljplan kan styra detaljhandelns lokalisering och varusortiment.

Motionärerna från moderaterna och folkpartiet förlitar sig helt på marknaden och påstår att detta gynnar konsumenterna.

Herr talman! Även de grupper som jag har berört i mitt anförande är konsumenter, men de är absolut inte hjälpta av att endast marknaden skall få avgöra butikens placering.

Med detta vill jag ha sagt att vad gäller lokalisering av butiker är plan- och bygglagens regler nödvändiga för att vi skall få en närservice som underlättar för oss som boende och konsumenter, samt en trafikutveckling som är acceptabel ur miljösynpunkt.

Anf. 64 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Herr talman! Jag skulle vilja avsluta den här allmänpolitiska debatten genom att ta upp energifrågan. Den kommer att bli – tror jag och tror väl många – en av de stora frågorna här i vår. Detta kan ju ses som en anledning till att det inte är viktigt att debattera den frågan nu, vilket uppenbarligen t.ex. de ansvariga statsråden har tyckt. Man kan också se det som en anledning att nu hålla den debatten levande, även om vi väntar på en proposition från regeringen. Innan den propositionen hinner diskuteras här i kammaren har det säkert gått ett par månader till.

Miljöpartiet de gröna menar att riksdag och regering måste gå från ord till handling om man vill och skall föra en realistisk och trovärdig energipolitik, en politik som påverkar energimarknadens aktörer.

Kraftbolagen, industrin, den offentliga sektorn, byggföretag, hyresvärdar, villaägare och andra energianvändare måste få en klar och tydlig signal som de tror på, en signal som säger att det är dags att satsa på effektivare energiutnyttjande, bättre hushållning och förnybara och miljövänliga energikällor. Om det nu är detta som trepartiöverenskommelsen går ut på, överenskommelsen om en ny energipolitik mellan socialdemokrater, folkpartister och centerpartister – eller rättare sagt mellan partiledningarna, vilket inte är samma sak i det här fallet – och om de menar allvar, så måste de ge en tydligare signal.

Riksdag och regering måste besluta när kärnkraftsavvecklingen skall börja, när den eller de första reaktorerna skall stoppas – annars händer ingenting på marknaden. Att säga att avvecklingen av kärnkraften skall börja så snart som möjligt är att ge motsatt signal, det är att tala om för aktörerna på energimarknaden att "vi avvecklar inte kärnkraften förrän kraftbolagen och storindustrin vill vara med". Då kommer det att fortsätta som hittills, utan krafttag. Dyrbar tid kommer att rinna bort, och Sveriges energisystem blir mer och mer föråldrat.

Vi i miljöpartiet de gröna kräver att minst en reaktor stängs 1991. Vi

tycker att det är onödigt och dumdristigt att vänta ända till 1995/96 med att stoppa de två första reaktorerna.

Nu tänker regeringen tydligen svika löftet att börja avvecklingen 1995/96 – miljöminister Birgitta Dahls heliga löfte.

Det är, herr talman, samhällsekonomiskt billigare och bättre att satsa på effektivare energianvändning och bättre hushållning än att bygga nya kraftverk och kraftledningar för att möta ökade behov. Och det är det mest ekonomiska och det miljö- och säkerhetsmässigt bästa sättet att minska hoten från kärnkraften och växthuseffekten.

Vi har haft ett antal energiseminarier under år 1990, där en stor mängd utomstående experter och en del ledamöter har deltagit. Jag tror att de som har varit med på dessa seminarier – som jag var en av initiativtagarna till och som handlade om effektivare energihushållning – blev ganska övertygade om att det är sant, som jag har sagt, att det är samhällsekonomiskt billigare och bättre att satsa på effektivare energianvändning än att bygga nytt, särskilt som det är riskabelt att bygga nya kraftverk så länge politiken är osäker. Vi vet ju inte riktigt hur systemet kommer att se ut förrän riksdags- och regeringsbeslutet föreligger. Det kan vara felsatsningar – och vi hoppas att det skall vara felsatsningar – att bygga vidare på t.ex. fossila bränslen, på kol, olja och naturgas.

Vi räknar verkligen med – och vi hoppas för framtidens skull – att det också kommer att vara omöjligt att bygga ut kärnkraften. Det betyder att den utbyggnad som blir kvar, som är möjlig, är att satsa på miljövänliga och förnybara bränslen som vind, solvärme och kanske framför allt biobränsle.

På lång sikt tror jag att solvärme kommer att bli en mycket dominerande energikälla, men i avvaktan på det finns det en hel del vindkraft att bygga ut i Sverige. Statens energiverk talar om mellan 15 och 20 TWh, och det är mycket. Det skulle man kunna ha utbyggt inom en 15–20-årsperiod.

Sverige kan fortfarande bli ett av de första länderna som utvecklar teknik och utrustning för den energieffektiva sektorn. Den sektorn kommer att bli internationellt stor. Den kommer att ge många nya arbeten och exportinkomster, och den kommer att medverka till en hållbar utveckling i världen.

Danmark har insett det här på ett tidigt stadium. I Danmark satsade man tidigt på vindkraft. Man gjorde det från början småskaligt och byggde sedan uppåt och lyckades. I Sverige valde man den motsatta vägen. Man satsade storskaligt och misslyckades och har nu, kanske tio år senare, beslutat sig för att man måste börja där vanliga människor börjar, nedifrån och bygga uppåt. Det är väldigt svårt att börja bygga en byggnad på 10:e eller 15:e våningen.

Danmark har också visat mycket gott föredöme när det gäller biogas, alltså gas som man får genom att röta organiskt material, t.ex. kommunalt avfall, hushållsavfall eller jordbruksavfall. Man har lyckats så bra att man har fått ett uppdrag av EG att titta på hela biogasmarknaden i både Väst- och Östeuropa.

Därmed får Danmark en fantastisk flygande start för sin egen industri, både för internt bruk för att bygga upp energiförsörjning och för att bygga upp sin exportmarknad. Det sägs att vindkraften redan betyder mer för Danmarks export än smöret. Jag har inga klara siffror på detta, och jag skall be att få återkomma till det senare i debatten.

Vad som behöver göras i Sverige för att komma loss och få i gång en marknad är för det första att man måste minska lönsamhetsgapet. Det måste bli samma ekonomiska villkor när man skall satsa på effektivare energianvändning som när man skall bygga nytt.

För det andra behövs det bättre information till parterna på marknaden. Alla som använder energi måste få klara informationer om vad som finns att få tag i och vilka spelregler som gäller framöver. Det behövs t.ex. bättre elräkningar. Bättre märkning på de elprodukter som säljs till hushållen är också en mycket viktig sak.

Vidare behöver vi myndigheter och offentlig sektor som föregångare, att de visar hur man satsar på effektivare energianvändning. Och det skall som sagt vara sådana ekonomiska spelregler att effektivare elanvändning lönar sig, därför att det är samhällsekonomiskt lönsamt.

Vi efterlyser alltså en mer realistisk energipolitik. I trepartiöverenskommelsen finns en mängd positiva saker, som vi för övrigt talade om på våra seminarier om effektivare energianvändning, men det behövs en realistisk startsignal. Börja avveckla kärnkraften nu!

Den allmänpolitiska debatten var härmed avslutad.

5 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 7 februari

1990/91:386 av *Viola Furubjelke* (s) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om det bundna biståndet:

Delar av det svenska biståndet är bundet till upphandling i Sverige. Då detta är ett avsteg från principen om frihandel, ett avsteg som minskar konkurrens och effektivitet, bör biståndet helst vara helt obundet eller i varje fall bundet i så ringa grad som möjligt.

Jag vill därför till biståndsminister Lena Hjelm-Wallén ställa frågan:

Vad ämnar biståndsministern göra för att minska andelen bundet bistånd?

1990/91:387 av *Torgny Larsson* (s) till statsrådet Erik Åsbrink om folkbokföringsreformen:

1987 beslöt riksdagen att huvudmannaskapet för folkbokföringen från den 1 juli 1991 skulle överföras från kyrkan till lokala skattemyndigheterna. Eftersom beslutet fattades nästan fyra år innan förändringen skulle genomföras, fanns goda förutsättningar för att berörd personal i god tid skulle få besked om eventuell anställning hos skattemyndigheterna. Men trots att det nu är endast knappt fem månader kvar till omorganisationen tvingas många anställda ännu vänta på besked.

Vilka åtgärder ämnar statsrådet därför vidta för att berörd personal

skyndsamt kan ges besked om anställning hos lokala skattemyndigheterna kan erhållas?

1990/91:388 av *Ylva Annerstedt* (fp) till försvarsministern om Ing 1:

Under den senaste perioden har i pressen refererats uttalanden både från regerings- och från militärt håll som går ut på att beslut om en framtida försvarsorganisation får anstå ytterligare en tid.

I dessa uttalanden ligger underförstått också att de ändrade säkerhetspolitiska förhållandena kan komma att innebära förändringar i tidigare ställningstaganden.

Beträffande Ing 1 i Södertälje beslutades först att regementet skulle flyttas till Strängnäs, sedan gjordes uttalanden i det s.k. krispaketet att det skulle läggas ner.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga försvarsministern:

Betyder den nuvarande situationen att alla åtgärder när det gäller Ing 1 tills vidare avbrutits och att nya och andra beslut kan väntas?

1990/91:389 av *Bengt Harding Olson* (fp) till försvarsministern om de skånska pansarförbanden:

Försvarsdebatten böljar fram och tillbaka och just nu extra intensivt. Åsikterna varierar med stor spännvidd från att försvaret bör förstärkas till att försvaret skall helt läggas ned. Många debattörer inkl. överbefälhavaren och arméchefen har engagerat sig, och nu har t.o.m. försvarsministern uttalat sig.

Försvarsmaktens ställning blir alltmer oklar. Stor oro har också spritt sig till både folket och militären. Så har skett genom försvarsministerns tal den 3 februari 1991 i Lycksele och då särskilt genom uttalandet om pansarvapnet i Sydsverige.

Försvarsministerns mening tycks uppenbarligen vara att pansarvapnet inte har någon "framtid" i söder. Detta borde rimligen innebära att P 2 i Hässleholm, P 6 i Kristianstad och P 7 i Ystad/Revinge riskerar nedläggning, varefter samtliga stridsvagnar kan skickas norrut till bl.a. Mälardalen.

Med anledning av det ovan anförda vill jag ställa följande fråga:

Är det försvarsministerns avsikt att avveckla pansarförband i Skåne?

1990/91:390 av *Sigge Godin* (fp) till socialministern om arbetsskadeförsäkringen:

I årets budgetproposition och i regeringens s.k. krispaket (1990/91:50) aviserades en proposition om reformering av arbetsskadeförsäkringen. Reformeringen skulle innefatta en ökad samordning mellan sjukpenningen inom den allmänna försäkringen och arbetsskadesjukpenningen.

Det är numera allmänt erkänt att arbetsskadeförsäkringen i sin nuvarande konstruktion motverkar sitt eget syfte. Därför har vi under lång tid krävt att försäkringen måste reformeras. En framtida arbetsskadeförsäkring måste skapa incitament för aktiva miljöåtgärder på arbetsplatserna. Därför har vi

med viss tillfredsställelse noterat att regeringen har uttalat att förändringar måste genomföras av nuvarande regler inom arbetsskadeförsäkringen.

Men regeringen har nu ytterligare brutit ett löfte, eftersom det inte läggs fram någon proposition i denna fråga under vårriksdagen. Socialministern påstår att en reformering av denna försäkring är alltför komplicerad.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga:

Vilka åtgärder avser regeringen att vidta i arbetsskadeförsäkringen under innevarande år?

1990/91:391 av *Karl-Erik Persson* (v) till justitieministern om en ny vapenlagstiftning:

Betänkande SOU 1989:44 Översyn av vapenlagstiftningen.

Denna utredning skulle ligga till grund för en ny vapenlagstiftning men någon proposition kom aldrig.

Jag vill därför fråga justitieministern:

Kommer det någon proposition angående en ny vapenlagstiftning?

1990/91:392 av *Annika Åhnberg* (v) till miljöministern om halogenlampor:

Halogenlampor avger UV-strålning med 270–300 nanometers våglängd. Denna strålning kan ge ögonskador och enligt vissa rapporter även hudskador. Effekterna har varit kända länge, men bedömts som marginella. Nu visar nya undersökningar att effekterna kan vara större än man insett.

Halogenlampor kan förses med skyddsglas för att innestänga UV-strålningen. I en del länder tillåts inte halogenlampor som är oskyddade. Eftersom halogenlampor under senare år blivit allt vanligare som arbetsbelysning blir det också alltmer angeläget att åtgärda problemen. Tillverkare, importörer och konsumenter väntar på besked från samhällets myndigheter på området, främst statens strålskyddsinstitut. Där tycks man emellertid oroa sig mer för att ett förbud kan tolkas som ett tekniskt handelshinder än för människors hälsa.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga miljöministern:

Avser regeringen vidta åtgärder för att öka säkerheten vid användandet av halogenlampor?

1990/91:393 av *Inger Koch* (m) till utrikesministern om Rumänien och de mänskliga rättigheterna:

Den 1 februari beviljades Rumänien observatörsstatus i Europarådet. Beslutet motiverades bl.a. med att landet närmade sig demokrati. I Rumänien lever, som en följd av fredstraktaten efter de två världskrigen, Europas största minoritetsgrupp – den ungerska befolkningen i Transylvanien. Efter Ceaucescus fall i slutet av 1989 hade man från den ungerska minoritetens sida stora förhoppningar om en förbättring av den svåra situationen som man levt i under diktaturen. Den nya rumänska regeringen utlovade också förbättringar när det gällde respekten för mänskliga rättigheter och en humanare behandling av den ungerska befolkningen. Dessa utfästelser har inte

infriats. Tvärtom visar flera händelser under 1990 att den svåra situationen för den ungerska minoriteten består. Ett exempel på detta är att man i maj 1990 avskaffade rätten för de studenter som gått i ungerska skolor att avlägga inträdesprov till högre utbildning på sitt eget språk, trots att denna rätt är garanterad i lag.

Jag vill med anledning av Europarådets beslut och den rumänska regimens ovilja att garantera den ungerska minoriteten sina enskilda och kollektiva rättigheter, fråga utrikesministern:

Vad avser den svenska regeringen göra för att detta förhållande uppmärksammas internationellt och hur kommer regeringen att agera för att förmå Rumänien att uppfylla de krav som Europarådet ställer på sina medlemsländer när det gäller respekten för mänskliga rättigheter?

den 8 februari

1990/91:394 av *Margareta Gard* (m) till arbetsmarknadsministern om arbetsmarknadsträningen och politiska sammanträden:

Den 24 januari skickade arbetslivsenheten i en kommun ut ett brev till alla ungdomar i kommunal verksamhet som har särskilda inskolningsplatser finansierade i huvudsak genom statsbidrag.

Ungdomarna erbjöds att på betald arbetstid delta i ett politiskt möte med förre SSU-ordföranden och ledamoten i SAPs verkställande utskott Anna Lind.

När en person utanförstående det socialdemokratiska patiet anmälde sig som deltagare i mötet stoppades denne med motiveringen att det var ett internt möte.

Jag vill till statsrådet ställa följande fråga:

Avser statsrådet att vidta några åtgärder så att ungdomar i arbetsmarknadsträning – finansierad i huvudsak med statsbidrag – i framtiden inte kommer att delta i slutna politiska sammanträden på betald arbetstid.

1990/91:395 av *Marianne Samuelsson* (mp) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om bistånd till Lettland:

Vid besök i Riga förra veckan fick vi höra om det stora behov som fanns av reningsverk. Svenska biståndsmyndigheter hade varit i Riga på flera besök men ännu hade de inte fått något besked om hjälpinsatser. Eftersom stora delar av Rigas avlopp går orenat ut i Rigabukten är det angeläget att byggandet av reningsverk snarast kommer till stånd.

Jag vill därför veta vilken hjälp regeringen planerar ge till Lettland och när den kan komma till stånd.

1990/91:396 av *Birger Hagård* (m) till statsrådet Göran Persson om doktoranders ekonomiska situation:

Sverige behöver fördubbla antalet årligen nyexaminerade doktorer fram

till sekelskiftet, från ca 1 000 nu till omkring 2 000. För att stimulera allt fler att söka sig till forskarutbildning har riksdagen i stor enighet beslutat om åtgärder för att trygga doktorandernas studiefinansiering. Utbildningsbidragen ersätts successivt av doktorandtjänster. Situationen kompliceras dock av att de som innehar en doktorandtjänst omedelbart blir skyldiga att återbetala på de studiemedel, som de uppburit under grundutbildningen. De drabbas alltså av en extra akademikerskatt på 4 % av bruttoinkomsten, medan de som innehade utbildningsbidrag hade uppskov med återbetalningen under hela studietiden. Den ena handen tar alltså vad den andra ger. Detta var knappast riksdagens avsikt, när man ville förbättra doktorandernas situation.

Vilka åtgärder avser utbildningsministern vidta för att befria dem som innehar doktorandtjänst från återbetalningsskyldigheten under studietiden fram till doktorsexamen?

1990/91:397 av *Jan-Olof Ragnarsson* (v) till statsrådet Maj-Lis Lööw om rättssäkerheten i asylärenden:

Enligt uppgifter i massmedia, bekräftade av statssekreterare Bo Göransson i radioprogrammet Kanalen 910206, ersätts handläggare av asylärenden med ackordslön, 700 kr. per ärende. På detta sätt har exempelvis en handläggare tjänat 24 500 kr. utöver sin ordinarie lön.

Anser invandrarministern att denna löneform går att förena med krav på rättssäkerhet i sådana ärenden?

1990/91:398 av *Bengt Hurtig* (v) till arbetsmarknadsministern om nytt polishus i Gällivare:

I flera års tid har såväl Gällivare kommun som olika myndigheter och fackliga organisationer begärt att ett nytt polishus byggs i Gällivare. Förbättrade utrymmen och förbättrad arbetsmiljö är nödvändig inte minst vid nyrekrytering av personal. På grund av den ansträngda kommunala ekonomin och lågkonjunkturen är investeringstakten låg i Gällivare kommun och arbetslösheten bland byggnadsarbetare ökar. Situationen inte minst ur arbetsmarknadssynpunkt är därför sådan att ett initiativ för att få i gång detta byggnadsprojekt är lämpligt.

Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern:

Är regeringen beredd att ta ett sådant initiativ att polishusbygget i Gällivare kan komma till stånd?

1990/91:399 av *Arne Mellqvist* (s) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om biståndet till de östeuropeiska länderna:

Under våren 1990 beslutade riksdagen om den miljard för samarbete med de östeuropeiska länderna som regeringen lagt förslag om.

Som en grundläggande utgångspunkt redovisades ett svenskt stöd till utvecklingen mot demokrati, sociala förbättringar, marknadshushållning samt en förbättrad miljö i området. De flesta insatser som miljarden skulle möjlig-

göra skulle riktas mot områden belägna nära Sverige; Polen, de baltiska republikerna och det sovjetiska närområdet.

Mot bakgrund av de händelser vi nu bevittnar i Baltikum vill jag fråga om regeringen avser att förändra den tidigare uttalade inriktningen av det bilaterala bistånd som utges inom Östeuropa-miljarden?

1990/91:400 av *Lars Tobisson* (m) till statsrådet Erik Åsbrink om utredning om en oberoende ställning för riksbanken:

För en månad sedan klargjorde regeringen i finansplanen att den sedan i våras planerade utredningen om ökat oberoende för riksbanken skulle tillsättas inom kort. I en frågedebatt strax därefter begärde jag samråd mellan regering och riksdag om utredningens direktiv och sammansättning – ett krav som sedan upprepats av riksdagens talman. Ännu har emellertid inget förmärkts i detta avseende.

Mot denna bakgrund vill jag fråga följande:

När planeras samråd ske, så att utredningen om riksbankens oberoende kan tillsättas?

1990/91:401 av *Lola Björkquist* (fp) till kommunikationsministern om utbyte av utländska körkort mot svenska:

Den 11 juni 1990 blev kommittén Körkort 2000 klar med ett delbetänkande rörande utbyte av utländska körkort mot svenska.

Kommittén hade arbetat förhållandevis snabbt. Den kunde bl.a. använda den 5-åriga utredningen som trafiksäkerhetsverket (TSV) lade fram våren 1989.

Betänkandet förordade, precis som många andra gjort tidigare, att utbytesrätten upphävs för alla körkort utom för dem som utfärdats i Norden. Man ansåg att fr.o.m. den 1 januari i år skulle de nya reglerna kunna träda i funktion.

Regeringen har ännu inte redovisat något förslag. Länsstyrelserna och statens kriminaltekniska laboratorium (SKL) väntar och dignar under arbetsbördan.

Därför vill jag fråga kommunikationsministern om och i så fall när regeringen kommer med något förslag om nya föreskrifter?

1990/91:402 av *Görel Thurdin* (c) till statsrådet Lena Hjelm-Wallén om de enskilda hjälporganisationernas biståndsprojekt:

De enskilda biståndsorganisationerna svarar för en allt större andel av det sammanlagda svenska biståndsarbetet och mer än en miljard kronor beräknas utbetalas till dessa under budgetåret 1991/92. Organisationerna utför en stor del av hjälpverksamheten och är viktiga för att ta tillvara det engagemang för biståndsarbete som finns hos en stor del av allmänheten.

Det är dock ofrånkomligt att de enskilda organisationerna är betydligt mer sårbara i sin verksamhet än vad en offentlig myndighet är. Om samhälls-

stödet av skilda skäl upphör är det inte sällan nödvändigt att oplanerat avbryta projekt till men för de människor som fått hjälp den vägen.

Under den senaste tiden har så bidrag till organisationen Hoppets Stjärna hållits inne. Effekten av detta är att livsuppehållande hjälpprojekt för många människor, barn i Rumänien och på Filippinerna, hastigt avbrutits av brist på medel.

Effekterna för dessa barn är utomordentligt allvarliga. Mot denna bakgrund vill jag till statsrådet Lena Hjelm-Wallén ställa följande fråga:

Vilken beredskap finns för att begränsa effekterna för de människor som drabbas av oplanerade nedläggningar av hjälpprojekt i dessa fall?

1990/91:403 av *Marianne Jönsson* (c) till statsrådet Anita Gradin om jordbruket och EG:

I en mängd arbetsgrupper inom regeringskansliet förbereds den svenska anpassningen till EG. Genom EES-förhandlingarna har anpassningen redan börjat på en rad områden. Jordbruksområdet ligger dock utanför överläggningarna eftersom EES-avtalet inte förutses omfatta någon gemensam jordbrukspolitik. Det enda som berörs på detta område är handeln med jordbruksprodukter.

I juni 1990 fattades ett nytt jordbrukspolitiskt beslut i Sverige. I EG förbereds just nu en ny jordbrukspolitik som skiljer sig från den gamla. För att klara en svensk anslutning till EG i mitten eller slutet av 1990-talet är det viktigt att förbereda detta nu genom bl.a. arbetsgrupper som kartlägger vilka förändringar som krävs inom resp. område. Anpassningsarbetet måste bedrivas även inom de områden som inte omfattas av EES-förhandlingarna.

Med hänvisning till ovanstående frågar jag statsrådet:

Avser regeringen att tillsätta en arbetsgrupp för att se över vilka åtgärder som krävs inom jordbruket vid ett närmande till EG?

1990/91:404 av *Lennart Nilsson* (s) till statsrådet Erik Åsbrink om förtidspensionärerna och skatteomläggningen:

En person med halv förtidspension utan några andra inkomster hade under 1990 971 kr. i folkpension och 1 238 kr. i pensionstillskott, summa 2 209 kr. per månad. Någon skatt utgick inte på grund av det extra avdraget för pensionärer.

1991 är halv förtidspension 1 053 kr. och pensionstillskottet uppgår till 1 395 kr. Summa 2 448 kr. per månad.

Med det nya skattesystemet får ovan nämnda förtidspensionär betala 232 kr. per månad i skatt i Uddevalla. (33 kr. kommunalskatt.) Nettoökning mellan 1990 och 1991 blir hela 7 kr. per månad.

Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta för att rätta till dessa uppenbara brister i det nya skattesystemet?

6 § Kammaren åtskildes kl. 13.18.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdes början t.o.m. 4 § anf. 13 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 33 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Fredagen den 8 februari

1 § Utökning av antalet suppleanter i bostadsutskottet 1
2 § Svar på interpellation 1990/91:126 om brister i statsförvaltningens medelshantering 1
Civilminister Bengt K Å Johansson (s)
Lars Leijonborg (fp)
3 § Svar på interpellation 1990/91:118 om barnen i Rumänien 7
Statsrådet Bengt Lindqvist (s)
Rosa Östh (c)
Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)
4 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 58) 13
Regionalpolitik m.m. (forts.) 13
Eva Björne (m)
Björn Samuelson (v)
Isa Halvarsson (fp)
Kjell Ericsson (c)
Magnus Persson (s)
Birgit Henriksson (m)
Roland Sundgren (s)
Birger Andersson (c)
Andre vice talmannen (om debattreglerna)
Ulla Berg (s)
Ingvar Johnsson (s)
Arne Kjörnsberg (s)
Carl Frick (mp)
Anita Johansson (s)
Övriga frågor 51
Hans Lindblad (fp)
Anita Johansson (s)
Carl Frick (mp)
Jerry Martinger (m)
Ann-Cathrine Haglund (m)
Inger Hestvik (s)
Sonia Karlsson (s)
Krister Skånberg (mp)
5 § Anmälan om frågor
1990/91:386 av Viola Furubjelke (s) om det bundna biståndet 63
1990/91:387 av Torgny Larsson (s) om folkbokföringsreformen 63
1990/91:388 av Ylva Annerstedt (fp) om Ing 1 64
1990/91:389 av Bengt Harding Olson (fp) om de skånska pansarförbanden 64

1990/91:390 av Sigge Godin (fp) om arbetsskadeförsäkringen 64
1990/91:391 av Karl-Erik Persson (v) om en ny vapenlagstiftning 65
1990/91:392 av Annika Åhnberg (v) om halogenlampor 65
1990/91:393 av Inger Koch (m) om Rumänien och de mänskliga rättigheterna 65
1990/91:394 av Margareta Gard (m) om arbetsmarknadsträningen och politiska sammanträden 66
1990/91:395 av Marianne Samuelsson (mp) om bistånd till Lettland 66
1990/91:396 av Birger Hagård (m) om doktoranders ekonomiska situation 66
1990/91:397 av Jan-Olof Ragnarsson (v) om rättssäkerheten i asylärenden 67
1990/91:398 av Bengt Hurtig (v) om nytt polishus i Gällivare . 67
1990/91:399 av Arne Mellqvist (s) om biståndet till de östeuropeiska länderna 67
1990/91:400 av Lars Tobisson (m) om utredning om en oberoende ställning för riksbanken 68
1990/91:401 av Lola Björkquist (fp) om utbyte av utländska körkort mot svenska 68
1990/91:402 av Görel Thurdin (c) om de enskilda hjälporganisationernas biståndsprojekt 68
1990/91:403 av Marianne Jönsson (c) om jordbruket och EG . 69
1990/91:404 av Lennart Nilsson (s) om förtidspensionärerna och skatteomläggningen 69

gotab 98095, Stockholm 1991